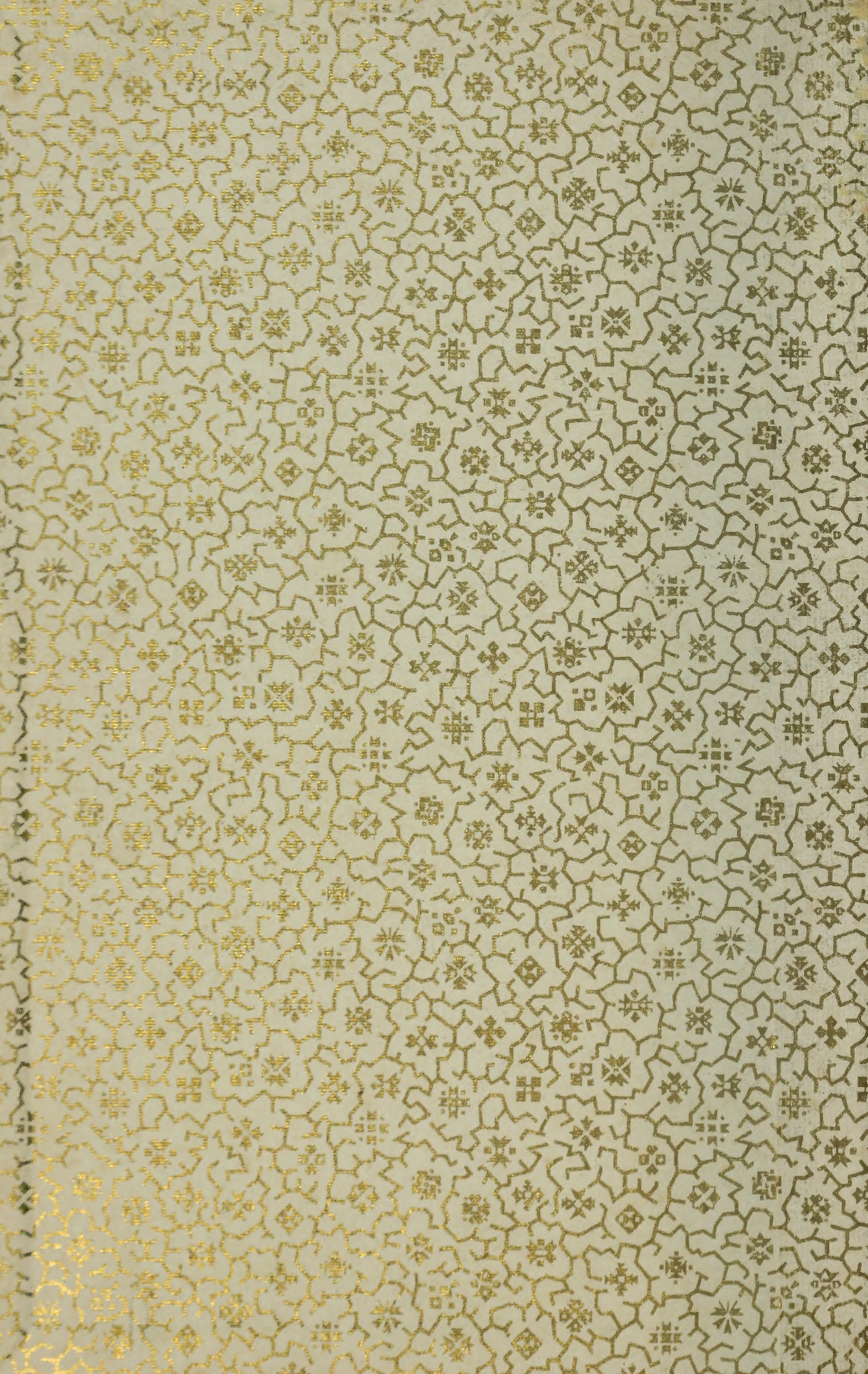

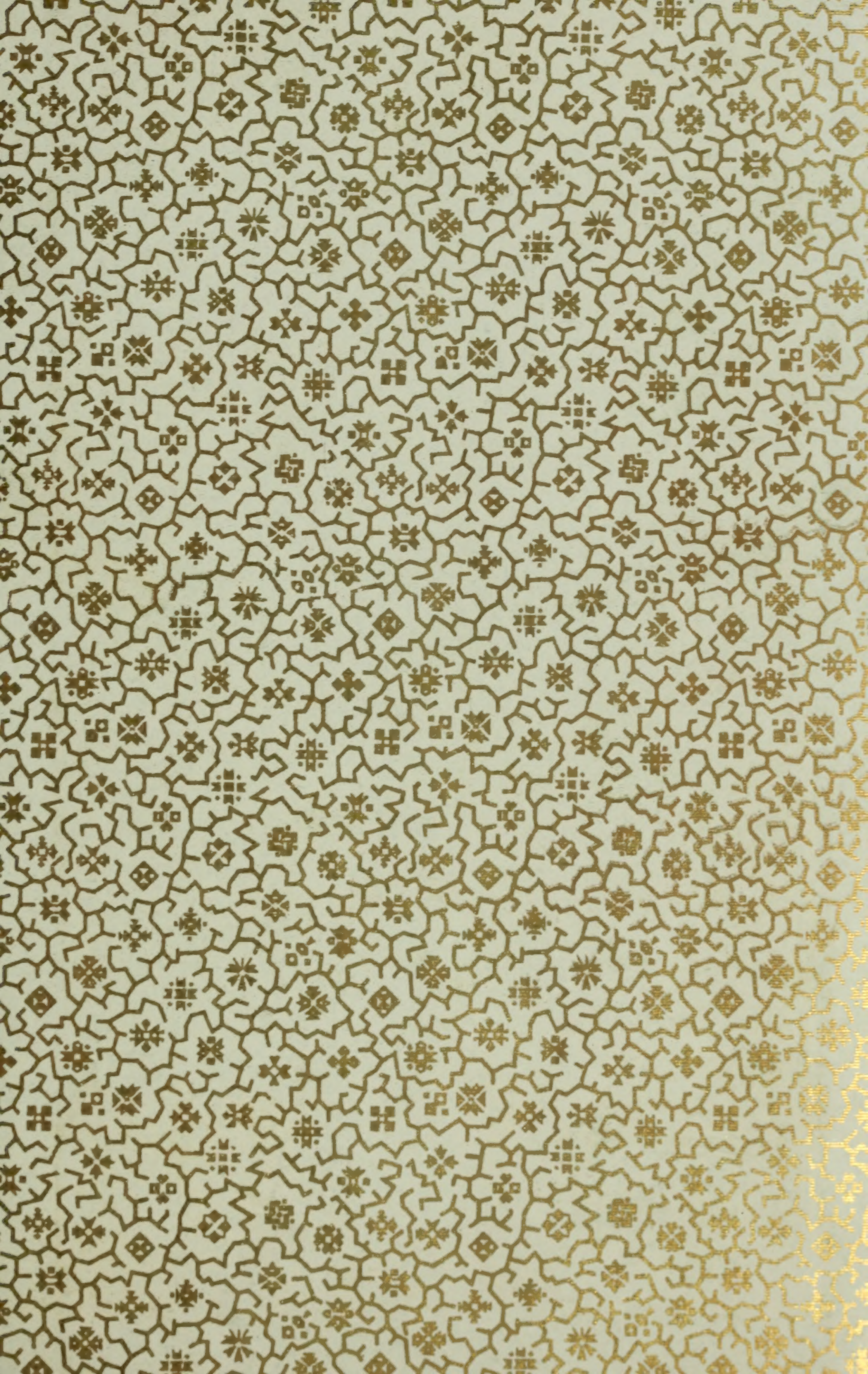

ANNA HAMILTON GEETE

I SOLNEDGÅNGEN

MINNEN OCH BILDER FRÅN
ERIK GUSTAF GEIJERS SENASTE LEFNADSÅR

ANNA HAMILTON GEETE

I SOLNEDGÅNGEN

ANNA HAMILTON GEETE

I SOLNEDGÅNGEN

Anna Hamilton Geete.

I SOLNEDGÅNGEN

MINNEN OCH BILDER FRÅN ERIK GUSTAF GEIJERS SENASTE LEFNADSÅR

SAMLADE OCH MEDDELADE

AF

ANNA HAMILTON GEETE

FJÄRDE SAMLINGEN

1846—1847

MEDDELAD AF E. G. LILLJEBJÖRN

Ensam jag skrider fram på min bana,
längre och längre sträcker sig vägen;
ack! Uti fjärran döljes mitt mål.
Dagen sig sänker. Nattlig blir rymden.
Snart blott de eviga stjärnor jag ser.

Men jag ej klagar flyende dagen,
ej mig förfärar stundande natten;
ty af den kärlek som går genom världen
föll ock en strimma in i min själ.

E. G. Geijer.

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1914

FÖRORD.

Man måste beklaga, att Anna Hamilton Geete ej fick afsluta sin bok I solnedgången. Under det hon sysslade som ifrigast därmed, yttrade hon i ett bref: »Jag fattar fortfarande ej huru jag verkligen kunnat komma mig för med att skrifva allt detta — och på samma gång förefaller det mig ibland, som om hela mitt lif egentligen endast varit en uppfostran och förberedelse just till detta arbete.» Också var ingen så skickad som hon att utföra detta arbete — det insåg hon själf trots sin ödmjuka förvåning öfver det bifall hon skördade för de delar hon hann med. Ingen af hennes efterlefvande innehar ens tillnärmelsevis en så rik muntlig tradition i ämnet, förvärfvad ur första hand, bevarad i ett förträffligt minne och förstärkt af en inbillningskraft, mäktig att fylla sammanhangets luckor på ett sätt som lämnar föga öfrigt att önska. Härtill kommo en flödande lätthet att uttrycka sig, ett ledigt, mjukt, stundom nästan för yppigt språk, besjäladt af en kärlek för uppgiften och ett brinnande intresse, som oemotståndligt smittade och framkallade en verkligen öm beundran för den impulsiva författarinnan, hvarom den mängd tacksägelsebref hon öfversvämmades med bär vittne. Hon berättar med så stor liflighet, att läsaren endast motvilligt tror hvad han ju vet, men gång på gång måste erinra

sig: att hon icke själf varit åsyna vittne till hvad hon förtäljer. Måhända misstänker man, att hon för starkt idealiserar dem som stodo hennes hjärta nära. En förmodan i den riktningen framställde en gång till henne den som skrifver dessa rader. Hon svarade med att vädja till min personliga kännedom af hennes mor, och jag måste erkänna, att inför det minne hon sålunda väckte mina invändningar förstummades.

Då hon afslutat tredje delen, kände hon sig mycket trött, och redan förut framskymtar i hennes bref mer än en gång aningen om att hon ej skulle få fullborda sin bok. Något påbörjadt arbete på sista delen har man icke funnit i hennes efterlämnade papper, men hon hade tydligen begynt ordna det skriftliga material hon hade att använda. Detta består af 73 bref, nämligen 13 från Anna Lisa Geijer till Malla Silfverstolpe, 28 från Agnes Geijer till Adolf Hamilton och 32 från Adolf Hamilton till Agnes Geijer. Den sistnämnda samlingen är således den rikaste till antal, men innehåller ganska litet att ta vara på, hvilket är lätt förklarligt, då allt i den är skrifvet på afstånd från händelsernas skådeplats. Då möjligheten att få en fullt värdig afslutning på den med så stort bifall mottagna boken I solnedgången blifvit genom författarinnans plötsliga frånfälle afskuren, voro hennes syskon först betänkta att i stället utge ett urval af de nämnda brefven utan några kommentarier. Mången skall kanske tycka, att detta också varit det rättaste. Då man gaf mig förtroendet att verkställa redaktionen och frihet att använda korrespondensen efter godtfinnande, var jag villrådig om hur jag borde förhålla mig till denna, men beslöt snart nog att bearbeta materialet med anslutning till framställningssättet i de tre utgifna delarna. Mina skäl därtill voro följande: Brefven hade i hvarje fall

måst stympas, då ej allt i dem är lämpligt att offentliggöras och en stor del af innehållet saknar allmänt intresse, hvartill kommer, att särskildt vid tiden för Geijers sista sjukdom hans hustru och hans dotter af helt naturliga skäl meddela sina korrespondenter ungefär detsamma. — Vidare innehålla brefven rörande vissa personer glest strödda uppgifter, som endast kunde vinna på att sammanföras. Dessutom förfogade jag öfver en mängd från olika håll bekomna smånotiser, hvilka instuckna mellan brefven eller anbragta som noter, skulle verka både tröttande och döda, men insmälta i en fortlöpande berättelse, kunde bli lefvande genom sammanhanget och meddela ökadt lif åt detta.

Att mitt arbete kunnat utföras af en skickligare hand och göras bättre — därom är jag lifligt öfvertygad. Jag kan endast önska att icke genom min framställning ha beröfvat innehållet för mycket af dess intresse.

Fru Malla Grandinson, född Lindblad, och herr Emil Grandinson är jag mycken tack skyldig för den värdefulla och välvilliga hjälp de lämnat mig med afseende på personregistret.

Stockholm i september 1914.

E. G. Lilljebjörn.

I.

I början på september 1846 bröto Geijers upp från Hönsäter. Den 7 i samma månad anlände de till Stockholm, där de dröjde ett par dagar för att ta sin blifvande bostad där i ögonsikte och syssla med några förberedande anordningar för inflyttningen. Agnes var ej i föräldrarnas sällskap. Hon hade med sin fästman stannat i Närke, på det präktiga, vid Hjälmarns strand vackert belägna fideikommisset Segersjö, där hennes jämnåriga vän Cecilia Nordenfeldt nu var härskarinna som gift med godsets ägare, Robert Montgomery-Cederhielm, Malla Silfverstolpes brorson. Först efter flyttningen från Uppsala skulle Agnes återse far och mor. Om dessas korta vistelse i hufvudstaden veta vi föga, men man kan ta för gifvet, att Geijer under denna tid bland annat sysselsatte sig med det säkert icke odeladt angenäma studiet af Aftonbladet, där just då pågick en polemik mellan professor P. E. Bergfalk och Anders Fryxell angående den senares skrift Aristokrat-fördömandet i Svenska historien och den förres kritik däröfver i tidskriften Frey.

Den 10 september voro makarna Geijer åter i Uppsala för att upplösa det gamla hemmet och ta det sista afskedet från den åldriga universitetsstaden. Det blef nu mycket att stå i och rusta med, och husmoderns bekymmer ökades ej litet, då midt under stöket hennes

man sjuknade i reumatisk feber och måste intaga sängen. Anfallet gick dock jämförelsevis fort öfver, och då patienten fick stiga upp, kände han sig mindre matt än hans hustru befarat. Men nervös och orolig var han, i sin ifver att komma i väg dit man skulle, och därjämte ängslig att för länge uppehålla sin efterträdare i det gamla hemmet, Annerstedt och dennes familj, som naturligtvis längtade att få flytta in så fort som möjligt. Doktor Glas hade föreskrifvit, att Geijer skulle hålla sig inne ända till resdagen, och denna ordination fritog honom från skyldigheten att göra afskedsvisiter, hvaröfver han antagligen ej sörjde. Ett sådant besök skulle säkert ha både uppskakat och gladt honom. Det gällde Hans Järta, som så strängt bedömt hans affall och blifvit ännu mer förbittrad efter att i oppositionens växande makt och djärfhet ha tyckt sig spåra hans inflytande. Ett af Geijer gjordt försök att återknyta vänskapsbanden hade Järta tillbakavisat, och denna oförsonlighet hade djupt sårat den förre, som därefter fattat föresatsen att för sin del ej göra något ytterligare försök till närmande. »Af hvad som skett följer endast — — —, att det må hädanefter blifva han som må söka mig, om han det önskar.» Så skref Geijer då till sin Anna Lisa. Men nu, när skilsmässan från Uppsala nalkades, fick hon i uppdrag att framföra mannens afskedshälsning till Järta, som redan låg på sitt sista, långvariga sjukdomsläger. Säkert gick hon icke utan bäfvan till detta värf. Hon hade dock allt skäl att vara nöjd med utgången. Den sjuke erkände, att äfven han under de sista åren omsider erfarit nog för att finna »stugan för trång». Han bad om förlåtelse för att både muntligen och skriftligen ha dömt Geijer för hardt. »Ingen,» tillade han, »har så sonligt och öfverseende som Geijer af mig mottagit stränga till-

vitelser och tillrättavisningar. Jag kan ock dyrt försäkra, att Geijer har i mitt hjärta främsta rummet näst mina närmaste anhöriga. Tacka honom för orubblig vänskap! Med hans karaktär vet jag ingen att jämföra. Bed honom endast i Stockholm ej låta sitt goda hjärta hänföras hvarken af det ena eller andra partiet, som skulle vilja begagna honom — —. Med honom är det slut på Uppsala akademis anseende.» Hvilket intryck denna hälsning skulle göra, kan man föreställa sig.

Den 21 september var det auktion i Geijerska gården vid Öfre Slottsgatan i Uppsala. Bland annat som där gick under klubban var en — ko. Äfven hon hade spelat en roll, och en icke alldeles oskyldig, i husets historia. Hon hade rent af på sitt samvete att mer än en gång ha vållat en äktenskaplig konflikt. Medveten om husfaderns svaghet för henne, brukade hon vid återkomsten från betet stanna utanför trädgårdsstaketet, viss om att af Geijer, ifall han kom åt, bli frikostigt trakterad med läckerbitar, bland hvilka kunde förekomma spenat, ärter och bönor, med ett ord köksväxter, som matmodern afsett för helt andra gommar.

Midt i allt stök och flyttningsbrak fick fru Anna Lisa tid att skrifva några rader till sin trofasta Malla, som dagen efter auktionen kommit till staden. Därur må anföras följande:

»Huru skola vi nu få rakas? Detta är oss på en gång oumbärligt och sorgligt. Kunna du och Gustava komma till oss i morgon på för- eller eftermiddagen? Geijer måste naturligtvis hålla sig stilla, tills vi resa, och jag kan hvarken vara från honom eller flyttningsbestyren. I morgon går första flyttforan med ångbåten, och om fredagen den sista. Om torsdagen vilja vi gå, emedan

det är den snabba ångbåten, och Geijer då ej behöfde vara så länge på vägen. — Ja, Gud hjälpe oss väl öfver allt detta och jag hade honom lyckligt och väl där vi skola vara! Huru svårt d e t t a s i s t a är, förstår du nog, men jag måste hålla mig rask, ty blefve jag klen, så vore det för bedröfligt, då jag just i denna momang så väl behöfves.

Min enda afskedsvisit har varit till landshöfding Järta, och däraf har jag ett kärt och oförgätligt minne. Ja, Gud välsigne alla goda vänner i det gamla Uppsala! Vore ej vårt beslut att flytta härifrån baseradt på grunder som alltid stå fast, så skulle skilsmässan vara ännu bittrare. Det kunde ej vara eller bli annorlunda utan bekymmer eller ruin på ålderdomen, oberäknadt alla andra giltiga skäl. Men det är ej lätt — det vet Gud — att efter 30 år slita sig lös. — Än en gång: Gud välsigne eder!

A. L. Geijer.

Geijer hälsar oändligen. Han är Gudskelof bra pigg i dag och alltsedan i går både plåg- och feberfri.»

Malla kom. Men att se det vackra boet sköfladt, gjorde henne så ondt, att hon ej förmådde stanna länge, utan tog ett hastigt afsked. Geijer sade: »Vi råkas, ty att du och vi skulle blifva åtskilda, kan jag aldrig föreställa mig. Tack för de dagar vi haft tillsammans, för dem vi ännu få!»

Just som fru Silfverstolpe gick, kom Värmlands nation för att göra sin afskedsuppvaktning, hvartill hon alltså blef vittne. Sångarna uppstämde »Integer vitæ» och »O yngling, om du hjärta har». Den rörda åhörarinnan skyndade hem, antecknade i sin dagbok hvad hon upplefvat och tillade: »Guds välsignelse följe dem!

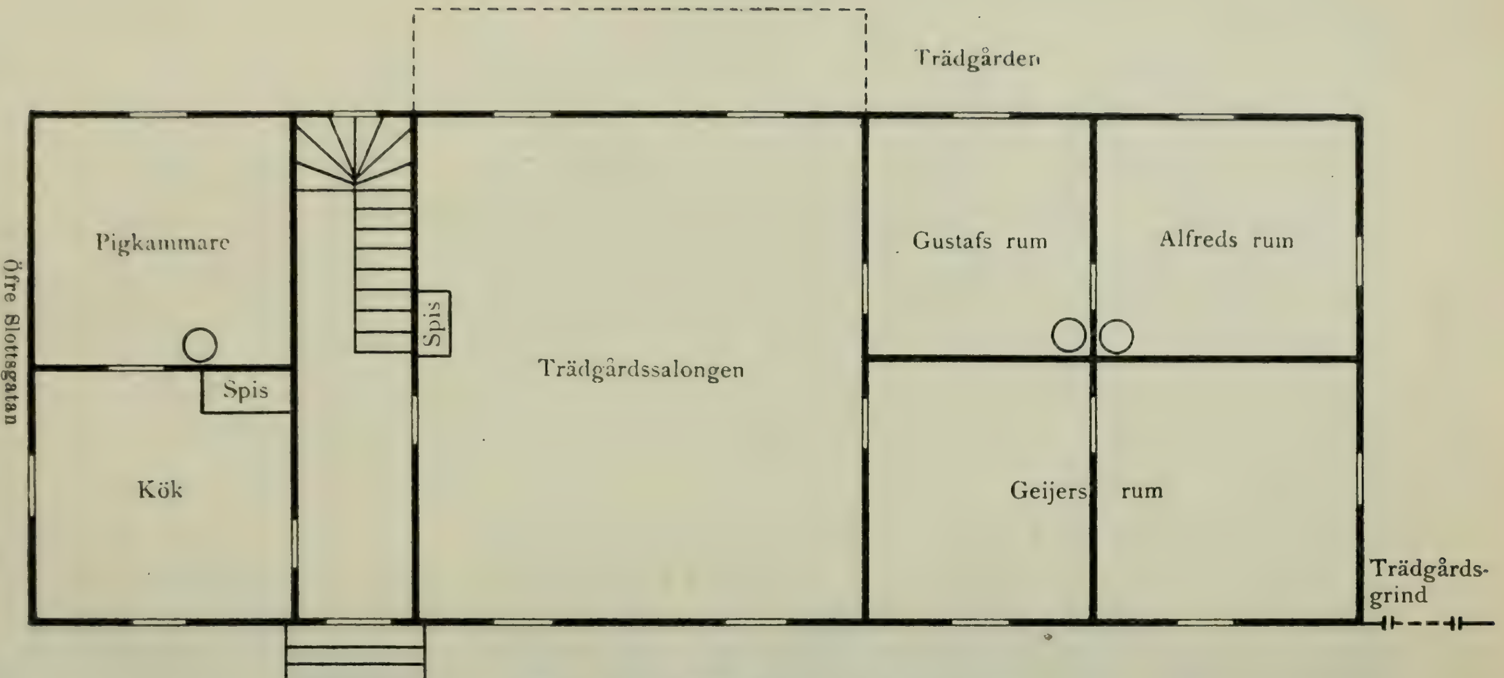
Skulle jag öfverlefva, att Geijers lämna Uppsala!» Hon hade 15 långa år kvar att sakna dem och mista ännu mer. Först efter Geijers död fick hon veta, att denne en gång under de sista åren sagt om henne: »Det är synd om min goda Malla, att hon numer uti hvad jag skrifver blott kan se hugskott och fantasier.» Det rörde henne, att han tänkt så mildt på henne, då hon verkligen under denna period haft svårt att förstå honom.

Torsdagen den 24 september var resdagen. Man måste stiga tidigt upp, ty ångbåten gick kl. 8. På morgonen stod Geijer i sitt sängkammarfönster, betraktande parken och den bortom liggande kyrkogården. »Där vill jag ligga begrafven,» yttrade han.

Uppbrottsstunden var inne. Af omtanke för sin man, som ännu måste betraktas som konvalescent, hade Anna Lisa beställt åkdon. Man behöfver ej liflig inbillningskraft för att tänka sig med hvilka känslor det åldriga paret färdades utför Carolinabacken. Säkert kunde ingen af dem underlåta att vända på hufvudet för att ännu en gång betrakta den minnesrika bostad, som nu upphört att vara deras hem. Låt oss i fantasien följa deras blickar:

Geijers hus.

Det ligger ofvan Fyris dal,
där middagsskuggan faller sval
vid höga Carolina.
Där står det, skildt från larm och torg,
just som det höfves forskarns borg,
och solens strålar skina
i arla som i särla stund
på Geijers hus vid Odinslund.

Geijers hus vid Öfre Slottsgatan i Uppsala.
Nedre våningen.

Geijers hus vid Öfre Slottsgatan i Uppsala.
Öfre våningen.

Det är ett tjäll af enkelt trä,
men bäddadt in i ljufligt lä
af rika lönnars stammar.
Vid mörkt staket syrenen står,
och apeln klär sig hvarje vår
i dräkt som snöhvit flammar.
Och finken slår bland trädens blad —
det doftar land och är dock stad.

Men inne under vänligt tak
i gamla vänliga gemak
bo tomtar hundraåra.
De räddat förr en gång sitt hus
att falla ned i stoft och grus
för eldens makt den svåra,
och det skall än i sekler stå —
men minnets genier vakta då.

Ty här han left sin sista tid,
han som steg fram i dagens strid,
det nyas borne hjälte;
här höjde han sitt rop: framåt
på frihetens och ljusets stråt
med lagens svärd vid bälte;
här lydde han sitt ödes bud
i tro på sanningen och Gud.

Men trött af dagens kif och strid,
han flydde glad till hemmets frid
bakom den täta häcken.

Liksom en fågel i sitt bo
han njöt den vises enkla ro
på gröna trädgårdsfläcken,
där rosor doftade vid sång
i sommarns stunder mången gång.

Och när i kulen vinterkväll
han lämnade sin arbetscell
För hemmets moderkupa, —
Hvad högtid, om han slog sig ner
till snillelek vid sitt klavér
i drömmar skära, djupa!
Ja, det var här den ädle satt
och grät i toner mången natt.

Men när till slut han stridt sig trött,
och lifvets tåga kändes nött
af pliktens ok det tunga,
då stod han här en vårlig stund
och slungade ur hjärtats grund
sitt afsked åt de unga
och vinkade med sorgsen själ
Till gamla hemmet sitt farväl.*

— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

Det är en vacker höstmorgon.** Från flera af de anspråkslösa trähus, som bilda större delen af den tidens

* C. R. Nyblom.

** Hellstenius uppger: en kulen oktobermorgon. Det är två misstag. Malla Silfverstolpe har i sin dagbok antecknat. att vädret var vackert.

Uppsala, stiger röken långsamt rakt upp i den klara luften och vittnar om innevånare, som lugnt sitta kvar vid sin vanda härd, utan tanke på att öfvergifva den och draga ut i den stora, oroliga världen. Hur många af dessa hem äro ej resenärerna välbekanta, äfven till sitt inre! Där borta vid Slottsbackens fot, ett godt stycke till höger på Nedre Slottsgatan, ligger Palmblads gula hus. Han är nog på benen, den lille pigge krymplingen, hvars breda östgötadialekt kan låta så hvardagstreflig, men äfven förfoga öfver så giftiga sarkasmer. Äro på denna för akademien betydelsefulla morgonstund hans tankar uteslutande fästa vid det rastlösa arbetet, där han sitter vid sitt af böcker och papper öfverfyllda arbetsbord eller linkar fram till hyllan för att ta ner någon författare, under det han småpratar med sin Mariana och kanske undrar om frukosten är färdig? Han har varit Geijers beundrande, ifrige vän i forna dar, men efter »affallet» stämplat honom som en död man. Känner han nu någon ånger, eller slår han alldeles bort tankarna på detta ämne? Han är ju berömd för sin konst att studera när som helst utan att låta störa sig af någonting. — Och den nye Geijers hätskaste motståndare, Hwasser och Fahlcrantz, hurudan är denna morgon deras sinnesstämning mot den bortdragande kamraten? Man behöfver blott vända hufvudet åt vänster för att upptäcka taket af den förres hem vid Riddartorget. Kanske bedömer han nu Geijers felsteg öfverseende, om han redan upptäckt, att det kan förklaras »ur patologiska grunder».* Fahlcrantz är måhända, som hans prästerliga ämbete anstår, benägen att med förlåtande mildhet tänka

* Några månader före Geijers död förklarade Hwasser i en offentlig föreläsning, åhörd af Oscar I, att liberalismen berodde på en förslappning i hjärnan.

på affällingen och följa Fredrika Bremers rättframma uppmaning: »Lämna mig min Geijer i fred!» — Och Järta, den försonade, återvunne vännen, med hvilket ljuft vemod måste ej resenärerna tänka på honom. De inse båda, att hans dagar äro räknade, ja tänka sig säkerligen hans bortgång närmare förestående än den verkligen inträffar. Hans dödskamp skall ännu räcka i sju månader. Hvem månne af den forna kretsen är efter honom i tur att kallas hädan från det jordiska? — Vid torget ligger hörnhuset, där Malla presiderat under så många oförgätliga samtals- och läsaftnar. — Längre ner på Kungsängsgatan har man den blide, men ömtålige Atterboms fristad, där han sorglös kan svärma omkring med sin Fågel blå eller umgås i det förflutna med Svenska siare och skalder, medan hans Ebba och hans Hedvig täfla att befria honom från alla materiella omsorger och bestyr samt traktera honom med färska gorån till kaffet, under det de själfva nöja sig med torrt tunnbröd, utan att han, det fromma, själfviska barnet, märker skillnaden. Kanske känner Geijer vid tanken på sin skoningslösa uppriktighet mot honom ett styng i hjärtat. — Vänder man nu åter hufvudet åt vänster, så kan man längst i norr på Östra Ågatan möjligen se en skymt af Knösarnas fågelbo, just där Järnbron vid denna tid håller på att slås öfver Fyrisån. De stå nog redan väntande vid ångbåtshamnen, de små kvittrande varelserna, med tårar i ögonen, blommor i händerna, saknadens och välgångsönskningarnas ord inom sina läppar. Och lilla Schröder, den fjäskige, men välmenande hedersmannen — naturligtvis är han också där nere.

Gustavianums kupol, kyrktornen, Domtrapphuset, Skytteanum — hvilken här af minnen framkalla ej dessa

och dylika föremål, allt efter som de passera revy för ögonen eller blott anas på afstånd, som t. ex. det forna hemmet i Svartbäcken, gården där Agnes och hennes bröder lekt på torftaket eller genom gallerporten med häpnad tittat på det fönster, där den store blomsterkonungens dotter, den gamla bleka fröken, satt så orörlig och blickade i sin reflexionsspegel.

Men där syns redan ångbåtshamnen. Det är tid att skjuta undan tankarna på det förflutna och bereda sig på det närmast förestående, den svåra afskedsstunden, som man redan gick igenom en gång i våras och som nu återkommer på fullt allvar. Och där svänger Värmlands nation med sin fana upp för att följa de resande ner till Islandet; den öfriga delen af studentkåren står redan där nere för att deltaga i afskedshyllningen för den afgående läraren. En ångbåtssignal skär genom luften; man påskyndar farten och är snart framme. Ångaren Uppsala ligger klar att mottaga passagerarna. Familjen omringas, handtryckningar växlas, man tränger sig fram från alla håll, många vänliga ord utbytas, men mycket man ville säga är som bortblåst, och annat hinnes ej med. Landgången skall tas in. Ombord! Och på de uppskakande afskeden följer den pinsamma stund, då alla blott vänta, att affärden skall ske. De resandes blickar vandra från det ena ansiktet till det andra af den mängd som vändes mot dem. Där står Malla, den första och sista, hon som mest och längst skall känna saknaden efter de förlorade vännerna.

Nu lägger båten ut, fanorna sänkas, studentsången ljuder än en gång. Längst fram på akterdäck står Geijer blek och upprörd, med hatten i hand. Ångaren skjuter god fart, snart kan man ej längre skönja de kvarståendes anletsdrag, blott de viftande näsdukarna. Men hvilka

de två tillhöra som äro i den lifligaste verksamhet, vet man nog. Åtta dagar senare tänker fru Anna-Lisa: »Mina rara Knösar, hvars hvita näsdukar ännu så rörande vifta för mitt minne!»

Det ena föremålet efter det andra glider bort. Men länge ser man den röda Vasaborgen där uppe på den kala backen. En hel rad af glänsande fester inom dessa murar stiger fram för inbillningen, däribland ej minst lysande de helt färska från prinsarnas akademitid. Där uppe styr och råder den oförbrännelige Kræmer, liflig som en kvicksilfverkula, oförtruten och driftig. Det var han som förmådde Geijer att köpa egen gård, säkert äfven försträckte medel därtill. Anna-Lisa minns hur hennes man, med boken i hand, kunnat flera timmar sitta i deras trädgård framför en nyutslagen blomma och under läsningen allt emellanåt titta upp och njuta af dess anblick. Så ofta hon tänker på denna oskyldiga, nästan oupphörligt växande blomsterkärlek, tycker hon sig aldrig nog kunna tacka den, som så ordnat för dem, att de under de sista 10 Uppsalaåren hade sitt eget hem med en liten täppa till. Ja, Kræmer, den ovärderlige, praktiske vännen! Hur länge skall han stå bi i sin rastlösa verksamhetsifver? Och när han en gång tröttnar, hvem skall aflösa honom? Hvilken förändring skulle ej fru Anna-Lisas allvarliga drag få i uttrycket, om någon hviskat i hennes öra svaret på den frågan! — Nu försvinner sista skymten af slottet. Hon för handen till sina ögon — —.

En medlem hade den Geijerska familjen lämnat efter sig i Uppsala. Det var den andre sonen, Alfred, som där skulle fortsätta sina akademiska studier. Vi veta, att de aldrig förde till någon examen, ehuru han hvarken var lat eller obegåfvad och i flera ämnen till och med ansågs besitta högst ovanliga kunskaper, ja

vara genomdränkt af lärdom. Hans frätande självkritik och tungsinta modlöshet fingo allt mer makt med honom, sedan han blifvit lämnad på egen hand. Visserligen saknade han ej vänner, som togo litet reda på honom. Bland dem var i första rummet tant Malla. Säkert hade han föga roligt i hennes hem och drog sig nog helst undan till någon ensam vrå, då han var där, men att han kände sig tacksam för hennes välvilja och insåg, att den skulle särskildt uppskattas af hans mor, förstå vi af ett bref från denna till fru Silfverstolpe. Det heter däri: »Tack, älskade vän, för din godhet att ibland bjuda min Alfred! Jag tänker ofta med oro på den stackars gossen, hans besynnerliga lynne, grufsamhet och den framtid som väntar en fattig yngling, som ej har mod att använda sina inre, ej obetydliga resurser.»

Det var sällan Alfreds anhöriga i Stockholm hörde af honom. Säkert teg han, emedan han hade så litet hugnesamt att meddela. Förgäfves hade systern sökt att i hans veka, misströstande sinne ingjuta något af sin egen sunda frimodighet. På äldre dar förebrådde hon sig att i sina förmaningar till brodern ha inlagt för litet af finkänsla och grannlagenhet. »Jag bar mig så klumpigt åt,» klagade hon. »Han hörde till den förtviflade ungdomen,» tillade hon, med hänsyftning på en skrift af W. Svedelius. Nästa jul träffade Alfred ännu en gång Agnes i föräldrahemmet och sedan längre fram på våren — vid faderns likkista.

II.

Åtta år före Geijers flyttning till hufvudstaden hade dess befolkning, i främsta rummet kungafamiljen, öfverraskats af ett besök, som skänkt stor tillfredsställelse, i början bemängd, om man får tro uppgifter från ett visst håll, med en tillsats af häpnad, att icke säga skrämsel. Härmed förhöll sig på följande vis:

Kejsar Nikolaus I af Ryssland hade underrättat om att hans äldste son, den tjuguårige storfursten Alexander, ämnade aflägga en visit i Sverige, och man hade på hofvet gjort alla nödiga förberedelser för att värdigt kunna mottaga det mäktiga grannrikets tronföljare. Den 10 juni 1838 visade sig, kl. 8 på kvällen, en rysk ångfregatt på Strömmen, och en från Skeppsbron afsänd slup var den till mötes för att föra den väntade gästen i land. Samtidigt med storfurstens debarkering i nämnda farkost nedfirades från fregatten en rysk slup, i hvilken omedelbart därpå en högväxt man med bredt blått ordensband steg ned och lät sig ros mot stranden i kapp med den svenska slupen, till icke ringa harm för dennas befälhafvare. De två båtarna lade till på samma gång, den djärfve främlingen hoppade i land och trängde sig i sällskap med en yngre ryss genom folkhopen, hvarpå de ilade uppför Logårdstrappan, genom Logården och in i östra slottshvalfvet. Det var ingen ringare än

kejsar Nikolaus själf, åtföljd af den unge general von Suchtelen, som sedan sin faders ministertid i Sverige var väl förtrogen med vägar och gångar inom Stockholms slott. Men en i denna labyrint ännu mer bevandrad svensk, grefve Magnus Brahe, hade känt igen den objudne gästen och lyckats komma före honom in i konungens enskilda rum. Den mäktige gunstlingen hade nätt och jämnt lyckats göra begripligt för sin kunglige vän hvad som var å färde, då Nikolaus stod på tröskeln. Carl Johan rusade upp, skyndade mot kejsaren och omfamnade honom, Brahe försvann, och dörrarna stängdes.

Nästa dag företogo de två monarkerna, sida vid sida, en promenad i vagn omkring Djurgården. Den stora nyheten hade naturligtvis spridt sig, i början misstrodd, nu fullt bekräftad, och stora människoskaror voro på benen. Den lättrörliga åskådarhopen, som med förtjusning iakttog den utsökt älskvärda uppmärksamhet kejsaren visade sin kunglige värd, utbröt i entusiastiska lefverop. Men ibland vittnena till detta uppträde befunno sig äfven personer med mindre sangviniskt och mera kritiskt skaplynne. Då dessa jämförde Hans Moskovitiska Majestäts ståtliga Herkulesgestalt, strålande af obändig mandomskraft, med den bredvid honom sittande hopfallne kungen, som redan närmade sig åttiotalet, sågo de häri ett varsel och intogos af dystra aningar.

Under inflytande af en sådan sinnesstämning skref G. H. Mellin sin framtidsnovell *Sveriges sista strid*, som han ej utan skäl kallar ett »fantastiskt nattstycke». Där skildras hur ryssarna öfverfalla Sverige, eröfra landet och förvandla det till en rysk provins. Bland novellens scener är det en, som särskildt påkallar vår uppmärksamhet. Gatustriden rasar i Stockholm, som är öfver-

svämmadt af fienden, och hufvudstadsborna vilja så dyrt som möjligt sälja lif och frihet. En deltagare, som öfverlefver blodbadet, berättar:

»Min post blef mellan teaterhuset och Strömmen, där också Dalman * hade sin. Bredvid oss stod fädernes-landets förste häfdatecknare, läraren vid vår förnämsta högskola, Geijer. En djup grämelse hvilade öfver mannens anletsdrag, men då han kastade sin blick öfver de stolta, dödsberedda krigarnas tysta leder, flög en ljusning genom hans ögon. Han insåg, att äfven vår tid ägde hjärtan oförskräckta in i döden liksom forntidens, och han kände, att den dag af ärofull död som nu skulle uppgå för oss, var värdig förflutna århundradens minne. Själf ville han icke öfverlefva denna dag för att icke i sitt medvetandes historia äga upptecknad fäderneslandets dödsdag.»

Och längre fram:

»Häfdatecknaren Geijer slog en rysk knjäs i pannan med en gevärskolf, men föll själf därvid framstupa och blef så illa slagen af fienderna, att hans svenska hjärta brast. Öfver hans blod framträngde fienden.»

I en not till en senare upplaga af novellen upplyser oss författaren om att Geijer alls icke var missnöjd med den roll han fått spela. Däremot förtiger Mellin, hur det behagat Israel Hwasser att i samma berättelse bli »knjäs» och tillika den inflytelserikaste medlemmen i det af ryska regeringen tillsatta statsrådet i Stockholm. Hwasser blir i novellens senare del visserligen omvänd till pålitlig svenskhet och bär för återstoden af sitt lif ständigt på bröstet en gulddosa, som innehåller en blodig lock af

* Redaktör af Dagligt Allehanda och känd under öknamnet Lilla Notenius. Hans syster var Malmströms Angelika.

Geijers hår, men det är väl tvifvelaktigt, huruvida detta välmenta tillägg i karakteristiken stämde Hwasser blidt mot författaren. —

Mellins vilda fantasimålning hade emellertid, hvad platsen för Geijers död beträffar, mer profetisk anda i sig än den liflige novellisten kunde ana. Mellin, som icke gärna, när han skref sitt »nattstycke», hade någon föreställning om att Geijer skulle någonsin flytta från Uppsala, låter honom stupa i närheten af Gustaf III:s operahus, och inom väggarna af just denna byggnad var det som Geijer i verkligheten slöt sina dagar.

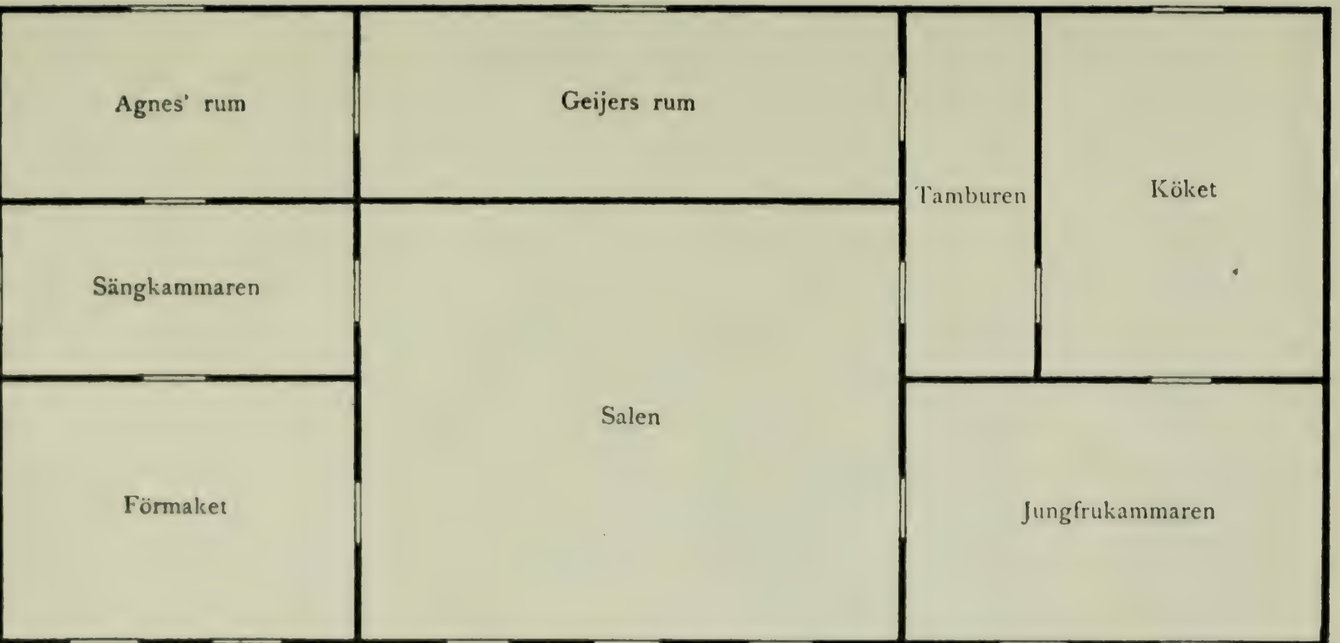
De kungliga teatrarnas dåvarande chef, baron Hugo Hamilton, samme man, som vid Geijerska familjens afresa till Tyskland bjöd på afskedsmiddag å ångaren Svithiod, hade upplåtit sin boning i Operahuset, hvilken han själf icke begagnade, till bostad åt Geijer, då denne flyttade till Stockholm. Som fru Anna-Lisa beredt sig på, var emellertid våningen vid makarnas ankomst till hufvudstaden ej genast färdig att ta i besittning, hvarför de för några dar fingo inlogera sig hos hennes bror assessor Knut Lilljebjörn, hvars ungkarlslägenhet vid Västra Trädgårdsgatan, midt emot Jakobs kyrka, låg så bekvämt till som man under dessa förhållanden rimligtvis kunde begära. Natten mellan den 28 och 29 september var den första som Geijers tillbragte i sitt nya hem.

Några dar senare skref »professorn» till akademiräntmästar Schedvin i Uppsala:

Bäste Bror!

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Jag är nu inflyttad i min våning, med hvilken jag är ganska nöjd, och tänker, ensam i midten af Stock-

Geijers våning i Stockholm.
(2 tr. upp i Operahuset.)

holmsvärlden, utföra min fasta föresats att lefva endast för mig, de mina och mina arbeten, under den tid som kan mig återstå.

Hälsan är åter god, och krafterna återkomma. Hälsa hjärtl. alla kamrater och vänner från

Din vän
E. G. Geijer.

Ungefär samtidigt skrifver fru Geijer till Uppsala:

»Gud låte hälsan här blifva vår skyddsgud, så kunna vi ej trefligare och vackrare bo.» — Rummen voro bekväma, rymliga och varma, salen och salongen båda större än de motsvarande i det senaste Uppsalahemmet. Från sängkammaren såg man Carl XIII:s torg, Skeppsholmen och Djurgårdsbergen; från såväl Geijers som Agnes' rum kunde man öfverblicka Skeppsbron med Gustaf III:s staty och alla fartyg, kungliga slottet i all dess ädla och enkla storhet, där nedanför den lummiga och grönskande Strömparterren, omgifven af Norrström, mäktigt brusande fram under Norrbros vackra korghvalfsbågar. Kan man ej afundas den som har en sådan utsikt från sina fönster? Och det till på köpet just då, i den för Stockholm fördelaktigaste årstiden. Att en mild septemberafton se Strömmen spegla tusentals ljus, som i vattnet glimma likt en skog af dallrande guldpelare — det är en syn, som kan stämma den mest prosaiske åskådare till romantiskt svärmeri.

Geijers hälsa hade under hela inflyttningstiden varit särdeles god. Han njöt af det vackra och välgörande väder man hade under den första Stockholmsveckan och rörde sig flitigt i fria luften. Han behöfde knappt mer än sätta foten utom hemmets port för att befinna sig på hufvudstadens mest besökta promenadplats, Kungsträd-

gården eller, som man då allmänt sade, Carl XIII:s torg. Det var först på 1860-talet man började återta det ursprungliga namnet, i sammanhang med betydande förändringar i platsens utseende, hvilka väl till större delen äro att anse som förskönigar. För att få en föreställning om hur parken såg ut på Geijers tid, måste man tänka bort såväl Carl XII:s staty med dess omgifning af träd och buskager som Molins fontän och dess vackra omramning af rabatter och babyloniska pilar — annat att förtiga. Det hela var en af sina alléer i öster och väster begränsad sandöken, hvars enda prydnad var Carl XIII, där han stod och skämdes bland sina fyra lejon och i stället för saftiga gräsmattor och prunkande blommor hade till sällskap blott en uttråkad skyltvakt, placerad där jämte sin skyllerkur för att hindra från inristandet af vanvördiga inskrifter på stodens fotställning. I Fredrika Bremers bok Hemmet, vid denna tid ännu ej 10 år gammal, säger Henrik Frank, att Stockholm hade en staty, som han ville stjälpa omkull. Han var nog ej den ende, och ingen misstog sig på hvem han menade. Men då man ej ens kunde få klottra ner den olyckliga minnesstoden med speglosor, höll man sig skadeslös genom att förfölja den i pressen. Nu står den stackars kungen bättre i fred, fast han ingen vakt har. Man har tröttnat att hana honom, och för allmänhetens närgångenhet är han bättre skyddad än förut genom den inhägnade och omsorgsfullt vårdade blomsterplan som nu omger honom. Annorlunda hade han det hösten 1846, då han till och med kunde riskera, att Sveriges störste historieskrifvare trädde honom in på lifvet med sina granskande blickar. Säkert har Geijer mer än en gång, med handen för ögonen, stått där i solskenet och försänkt i tankar, stirrat på det stela bronsbelätet.

Mycken omväxling erbjöd den tiden icke Carl XIII:s torg i och för sig, men godt om utrymme hade man där, och i hvarje fall fanns icke inom denna trakt af Stockholm en bekvämare och mer lugn promenadplats. Väl kunde en regnskur inom kort förvandla sandöknen till ett träsk, men det torkade snart upp, och i alléerna hade man, så länge deras lindar voro löfvade, en tillflyktsort för oväder. Tvärt emot förhållandet i århundradets senare hälft var det på denna tid den västra allén, som var den fashionabla; matroser, gardister och tjänstefolk hade ej ännu lagt beslag på den, utan självfva gräddan af societeten dvaldes här, framför allt om morgnarna, och en söndagsmorgon var då, som August Blanche uttrycker sig, den förnäma eller rika världens torgdag. Den gemensamma dragningskraften för de eleganta kavaljerer och damer i de mest utsökta morgontoaletter, hvaraf allén då vimlade, utgjordes under högsommaren af den i torgets norra ända belägna Arsenalsbyggnaden, ursprungligen ett orangeri, på fru Lenngrens tid lokal för den s. k. Vauxhallen och omsider, i sin sista metamorfos, tjänstgörande som brunnssalong. Dess mest lysande period som sådan inföll väl på 1830-talet, men ännu hörde det till goda tonen att under den varma årstiden gå ner i »torget» och reparera sin under vintersäsongen medtagna hälsa med några glas Carlsbader, Marienbader, Stålpyrmonter eller i lindrigaste fall kanske bara Selter.

Geijer promenerade flitigt i torget under de vackra höstdagar som återstodo. Brunnsterminen var ju längesedan förbi, och någon besvärande trängsel kunde ej råda; han hade ganska visst frihet att efter eget val spatsera ensam eller uppsöka någon annan fotgängare att samtala med. Det rörliga vimlet på de omgifvande gatorna borde ju i hvarje fall kunna med det ovanas

behag verka lifvande på en nyinflyttad Stockholmsbo, som hade godt tillfälle att inom de angifna gränserna göra sina iakttagelser, fredad både för hästar och åkdon. Geijer fann sig också synnerligen väl af dessa lättillgängliga utflykter och njöt som ett barn af sin sorgfria tillvaro i fria luften.

Under tiden var hans hustru oförhindrad att småningom stöka allt i ordning inomhus, studera priset på lifsförnödenheter och göra hushållskalkyler. I bref till Malla uttalade hon sin belåtenhet öfver hur lätt man i Stockholm kunde få allt man behöfde, prisade det delikata kött som torgfördes och förklarade sig öfvertygad om att hushållningen ej behöfde bli dyrare än i Uppsala. Där hade Geijers ju sett folk snart sagdt dagligen; här borde de kunna göra anspråk på att mer få rå om sig själfva. Makarna voro, både af lust och omtanke för hälsan, eniga om att fly sällskapslifvet och ej breda ut sig eller eftersträfva att få vara med om stora världens s. k. nöjen, utan sluta sig inom kretsen af anhöriga och de närmaste vännerna. »Finge jag nu,» säger hon, »plantera Uppsalavänner här och där i mitt grannskap, men — — —.» Meningen slutar som i en suck. »Jag är så rädd,» skrifver hon en annan gång till Malla, »att Ni ska tro, att vår vunna ro och trefnad här skall göra oss otillgängliga för alla intryck från vår fordna omgifning. Långt därifrån! Det vore, som man säger, både synd och skam, och därtill otacksamt i högsta grad. Nej, minsann — vi äro Gudskelof ej af den sortens folk. Helst dröja dock mina tankar hos dig, du min goda gamla trofasta vän, som jag aldrig skall upphöra att sakna; ehuru vi de senare åren ej så ofta fingo råkas, var det dock tryggt och godt att känna dig så nära.»

En förlust inom hemmet var ju förestående: Agnes skulle före nästa höst vara borta; så mycket mer ville man under den återstående tiden njuta af det solsken hon spred omkring sig. Man väntade henne ej hem från Segersjö ännu på några veckor. Hon finge ej, när hon kom, känna sig som en blott hyresgäst eller besökande främling hos sina gamla föräldrar. Därför hade mamma också sin glädje af att under väntetiden skapa hemtrefnad åt sin kära flicka i det hörnrum hon skulle bebo. Möbeltyg var redan köpt i en färg och fason som hon nog skulle gilla. Och att därinne tillsammans med den unga fästmön rådgöra om och arbeta på hennes utstyrsel — hvilken kär sysselsättning i perspektiv, om den äfven blefve en smula bittert kryddad af den förestående skilsmässans vemod.

För två af sönerna hade familjens flyttning till Stockholm betydt åtminstone en half återförening med föräldrahemmet. För Knut var det mer; han bodde i bottenvåningen af operahuset och var innerligen förnöjd att ha fått föräldrarna så nära. Hvad var det för hans unga ben att bara behöfva springa två trappor upp för att vara hos dem! Om kvällarna läste han högt för dem; hans välljudande röst och smakfulla föredrag gjorde denna sysselsättning till ett nöje för honom själf och en konstnjutning för åhörarna, äfven om bland dessa funnes mer opartiska lyssnare än hans närmaste.

Gustaf, kadetten, kom hvarje söndag in till staden, och då fann han antingen hos de sina äfven farbrors, eller också följde han föräldrarna till dem, ty det var uppgjordt, att de två familjerna skulle om söndagarna tura om att äta middag hos hvarandra. Kamrerns bodde i Järnkontorets hus, n:r 30 Stora Nygatan. Afståndet mellan de två husen passeras bekvämt af gående på

Stentryck.
Efter en teckning, antagligen af Henrik Lilljebjörn.

en kvart, men åtminstone för fru Anna-Lisas ben var sträckan ansträngande nog, och första söndagen man var där kostade professorns på sig en droska. Det blef för färden fram och åter en utgift på 1 Rdr Bko. »Detta,» säger Anna-Lisa med en viss betänklighet, »blir en depence som kommer på mina nöjens Conto — dock hoppas jag, att vi äfven ofta kunna gå dit.» Man fann både värd och värdinna friska och förnöjda. På aftonen kommo Betty Löwenhjelm med sina barn samt Lindblads dit, och det blef »hjärtans trefligt». Kamrer Carl Fredrik strålade som ett solsken i glädjen att få rå om sin käre professor och var vid det blidaste lynne; så olika bröderna voro till själsriktning och begåfning, så utgjorde syskonkärleken ett band mellan dem af bepröfvad styrka och hjärtlig ömhet. Och hvilka minnen hade de ej gemensamma, först från barndomshemmet och sen från Götiska förbundets glansperiod! Hvad svägerskorna angick, så voro deras känslor för hvarandra åtminstone ej af mindre hängifven och innerlig art. De voro kusiner och, så långt de kunde minnas tillbaka, hvarandras käraste vänner. Ja, hade Erik Gustaf och hans maka för allt Uppsalaumgänge de förlorat haft endast detta hem till ersättning, så hade de dock gärna erkänt, att det var den bästa de kunnat få. Men det var ej den enda. Man hade Lindblads, Bror Geijer och Geijerstams, att icke nämna flera andra mer eller mindre förtroliga bekantskaper, som man ej kunde undgå att i någon mån odla. Men Anna-Lisa drog sig i det längsta för att börja raden af visiter. Hennes man var mindre motsträfvig och blef af flera anledningar både fortare och lättare lockad utomhus.

Bara några dar efter sin ankomst till hufvudstaden bevistade han ett sammanträde i Svenska akademien.

Medan han satt där, kom till hans hem ett bud från baron Hamilton, med inbjudning till professor Geijers att i hans direktörsloge öfvervara aftonens representation på Operan. Professorskan betackade sig; hon mådde ej väl och var dessutom nog trött af allt arbete med att ordna den nya bostaden. När Geijer kom hem och fick se teateraffischen, fann han den annonserade pjäsen så litet förförisk, att äfven han ämnade afstå från det erbjudna nöjet. Men då kom från teatern själfva Adolf Lindblad och berättade, att programmet blifvit ändradt: man skulle ge Enleveringen ur seraljen. Mozart! Det var en annan sak. Och Lindblad till sällskap! För mindre än så kunde man uppge sin bekväma hvila i gungstolen. De båda herrarna följdes åt, sutto bredvid hvarann på spektaklet och blefvo rätt belåtna med sin afton. Hamilton var nog artig att förklara Geijer för själfskrifven gäst i direktörslogen hvarje afton någon musikpjäs gåfves. Hans hustru gladde sig däråt. »Det kan,» tyckte hon, »vara en god rekreation för min gubbe, då han om kvällarna ej ser att skrifva och äfven läsning tröttar. Han kan dessutom gå hem när han vill, då det är så närbeläget.»

Geijer fick snart anledning att rosa sig själf för den flit, hvarmed han dragit fördel af de vackra dagarna, ty redan andra veckan af hans vistelse i Stockholm, började höstslasket. Men om också promenaderna måste inskränkas, lät han ej afskräcka sig från att gå ut och göra besök. Anna-Lisa grumsade och gaf ogärna tillåtelse till sådana extravaganser. Själf stannade hon inne och beklagade de många hon genom fönstren såg kånka och draga sina saker öfver gatorna i ur och skur. Och hon prisade sin lycka att ha sluppit detta elände och fått göra sin stora flyttning i så härligt väder. Med

lugnt välbehag kunde hon betrakta sina oskadda möbler och se, hur de under hennes omtänksamma ledning småningom alla fingo sin lämpliga plats i våningen och förlänade den hemtrefnad.

III.

I slutet af oktober kom Agnes hem från Segersjö. De sista dagarna där hade hon varit alldeles på tu man hand med värdinnan, hvaraf de båda två hade haft stort nöje. Ångbåtarna hade ändrat turer, och Agnes måste därför bryta upp några dar tidigare än ämnadt var. Till Arboga, dit hon skjutsades i vagn, följdes hon af både jungfru och betjänt. Resan gick förträffligt, men hon kom först i mörkret fram till den lilla staden och fann gästgifvargården så full, att hon med nöd fick ett uselt och smutsigt rum öfver natten.

Tjänsteandarna från Segersjö följde henne på morgonen till ångbåten, och sedan var hon lämnad åt sig själf. Hon slog sig ner i salongen och sysselsatte sig med att läsa i Hoffmanns Elixire des Teufels och äta pepparkakor, som Cecilia vid afskedet försett henne med. Den unga ensamma flickan betraktades med stor nyfikenhet af andra damer i salongen. »Men,» säger hon själf, »jag tog mig ej däraf, utan tillbringade min tid i en mycket aristokratisk liknöjdhet och tystnad.» Kl. half 6 på eftermiddagen kom båten fram till Stockholm. Ingen var nere vid hamnen för att taga emot Agnes, ty man hade väntat henne först på tisdagen, och nu var det blott söndag. Till att börja med kände hon sig benägen att bli litet förtviflad, men en beskedlig fru Berger

från Värmland hjälpte henne till rätta, och på Riddarhustorget lyckades man få en droska, som förde den unga resenären till Operahuset. Där blef en stor uppståndelse och förvåning, när hon helt oförmodadt trädde in i salongen. Man hade främmande: morbror assessorn och Lagerhjelms för att ej nämna bröderna Knut och Gustaf. Alla stodo i begrepp att gå på spektaklet. Man gaf på Operan Börjessons synnerligen omtyckta sorgespel Erik XIV, som redan för ett år sen lästs högt i Geijerska gården i Uppsala, med stor förtjusning och tårade ögon. Som det ej var någon musikpjäs — då sådana gåfvos, stod ju alltid direktörslogen till Geijers förfogande — hade baron Hamilton med förekommande artighet särskildt inbjudit till dagens representation. Agnes' närmaste afstodo nu för hennes skull från nöjet; de öfriga gingo på spektaklet, kanske mest af grannlaga omtanke för att föräldrar och bröder skulle den första aftonen få helt och hållet ra om den hemkomna.

Agnes blef högst behagligt öfverraskad af den bekväma och trefliga våningen. Hon skrifver därom till fästmannen: »Mitt lilla hörnrum är det allra vackraste. Så rymligt och bekvämt som i Uppsala är det väl ej, men ändå mycket bra. Mamma har köpt en rätt söt björkmöbel med blått och grått glanskattun, som står här. Mitt toalettbord från Uppsala (det gammalmodiga), min lilla byrå, dessutom taflor och lilla fågeln i sin bur samt en liten hängande bokhylla utgör möbleringen här hos mig, som min lilla snälla mamma ställt i ordning åt mig för att jag skall trifvas. Ack, hvad de äro goda!» —

Snart var Agnes fullt hemmastadd och fägnade sig åt den härliga utsikten öfver Strömmen, där just de första aftnarna månen kastade öfver vattnet en sådan

där lång, glittrande väg som hon så mycket älskade. Men oron och bullret utomhus plågade henne ganska mycket, hvartill kom, att väderleken allt mer antog den äkta höstfysionomien med tung, regndiger och dimmig luft.

Det var henne en afsaknad att ej kunna gå ut och promenera med den frihet hvarvid hon var van. En gång besökte hon i bror Knuts sällskap Humlegården och fann den dyster, en annan gång vandrade de ända ut till Kungsholms tull; Gustaf och hon begåfvo sig en dag till Kornhamn. Bröderna gjorde henne gärna sällskap, men de kunde ju blott undantagsvis vara till tjänst. Modern hade alltid varit en klen fotgängerska. Agnes hade ingenting emot att promenera på egen hand, men hon fann snart, att detta i hufvudstaden ej alls ansågs passande för en ung ogift dam af god familj.* Flera gånger, då hon tagit sig dristigheten att gå ut ensam, såg hon mötande personer stanna, som om de ej trott sina ögon, och då hon passerat, vända sig om för att med häpnad stirra efter henne. T. o. m. Lindblad, som hon en tidig morgonstund råkade ute på Skeppsholmen, blef högst förvånad öfver mötet. Hvad hon önskade att ha Eva Hamilton eller ännu hellre Adolf med sig! Hon visste, att han ej älskade Stockholm, och på sätt och vis kunde det vara bra, att han ej var där, ty Agnes var, som hon själf förklarade, svartsjuk på alla damer som prisade hans hygglighet, t. ex. Fredrika Bremer,

* Man erinrar sig härvid det svar Fredrika Bremer och hennes äldre syster fingo, då de några tiotal år förut, efter stor tvekan, bådo sin mor att åtminstone en gång i veckan få promenera tillsammans i fria luften: »Det är opassande för unga flickor att spatsera på gatan utan sin mor.»

som blott sett honom en gång, men under en visit hos Geijers sjungit hans lof hela tiden.

Söndagarna brukade Agnes gå i Jakobs kyrka och med mycken uppbyggelse höra Fröst* predika samt, till hennes ännu större tillfredsställelse, mässa med sin härliga stämma. Men hon hade ingen riktig ro i detta tempel, där åkdon ideligen bullrade tätt utanför portarna, och hvars inre föreföll henne så mörkt och trångt. Hon saknade obeskrifligt Uppsala domkyrka, som låg så fredad på sin afstängda och öfver gatan höjda plan. Den känsla af frid och upplyftande andakt hon erfarit under dess höga och ljusa hvalf, den kunde hon aldrig känna här.

Hemma var Agnes nu mycket flitig med sömnad. Hennes mor och hon tillbragte vanligtvis förmiddagarna ensamma med hvarandra. Det var ovärderliga stunder för dem. »Gud gifve,» skrifver fru Anna-Lisa, »att jag endast kunde njuta dem utan att tänka på att det endast är ett halfår kvar! Hennes ömhet och kärlek ökas oupphörligt för oss, ehuru hon blir allt mer fästad vid sin fästman och hans familj. Hon har Gudskelof ett rymligt och stort hjärta.» Agnes kände sig också mycket nöjd med denna hvardagsstillhet; hon fruktade alla möjligheter till bortbjudning och fann sig själf rysligt ohöflig,

* Pehr Axel Fröst, kyrkoherde i Jakob och Johannes, prost. Vid sin död fick han det vedermälet: »Församlingarna sörjde sin trofaste herde, nykterhets- och missionssällskaperna sin nitiske ledamot, fruntimmersskyddsföreningen i hans församling sin stiftare och sekreterare, hufvudstaden en af sina värdigaste, mest vördade prästmän, vänskapen den vänligaste, fridaste umgängesman, och musikens högborne genius en af sina mest gynnade gunstlingar.» — Fröst var den sist invalde medlemmen af Götiska förbundet.

som ej gjorde några visiter. Naturligtvis fortsattes det regelbundna umgänget med kamrerns, hvaraf man njöt en så lugn trefnad, och några af de förtroligaste bland umgänget, som Lagerhjelms och Geijerstams, såg man då och då. Ett par gånger besökte man spektaklet, men utan synnerligt nöje. På kvällarna var familjen mest ensam; dock kom alltid morbror Knut för att läsa Aftonbladet och dricka ölost. En dag hade man i hemmet Matinée musicale, då Agnes fick spela med Falkenholm, Sack och Lindblad, men ännu mer gladde sig åt att höra dessa äkta artister och önskade att förfoga öfver Eva Hamiltons öron också för att kunna njuta dubbelt. Samma dag kommo på besök tre unga Uppsalabekanta: Julius Rabe, A. Adlercreutz och Adolf Hamiltons bäste vän, Herman Gyllenhaal; de medförde liksom en frisk fläkt från det gamla oförgätliga universitetslifvet.

Längre fram i veckan hade Geijers till middag inga mindre än Knösarna, som sedan någon tid varit i Stockholm och bodde hos det unga paret Geijerstams. De lifliga gästerna blefvo så fullproppade med berättelser om allt märkvärdigt från den utländska resan, att de tycktes rent handfallna. Fru Alida satt med utspärrade ögon och vidöppen mun utan att kunna få fram mer än: »Detta var det allra förspändaste jag nånsin hört.» Detta något mystiska utrop undföll måhända den lilla frun, när hon fick höra omtalas det oväntade sammanträffandet mellan Geijers och vicomte d'Arlincourts dotter. Åtminstone kan man vara viss på att den episoden inte blef uteglömd. — Knösarna dröjde ännu en tid i hufvudstaden, och Geijers råkade dem äfven borta. Men ju oftare Agnes fick se dessa gamla omhuldade vänner, dess mer öfverföll henne en känsla af både medlidande och obehag. De hade åldrats i så påfallande grad. Tekla

Thekla Knös

från medlet af 60-talet.

liknade en halft bortdomnad höstfluga, och hennes mor föreföll nu så pjoskig med sina små naiva fasoner och »niaiserier», som hade varit roliga, då hon ännu kunde se ung ut, men blefvo osmakliga hos gumman. Man kunde ej låta bli att hålla af henne, men på samma gång erfor man ett rent pinsamt behof att få se henne lugna sig och anta ett skick som mer stämde med hennes utseende; hon borde, tyckte man, verkligen börja begripa, att hon var gammal, och finna sig däri.

Hemkomna till Uppsala, skrefvo både mor och dotter »vackra, allrakäraste bref» till vännerna i Stockholm, och härmed försvinna de ur Geijers historia. Det kan då vara på sin plats att i korthet berätta, hur deras öden utvecklade sig och funno sin afslutning. Samma höst hvarom här är fråga hade ett par af Teklas vänner på eget bevåg skickat några af hennes dikter till Svenska akademien; de väckte där så mycket bifall, att de lästes upp på samfundets högtidsdag och troligtvis skulle ha blifvit belönade med något pris, om de ej inlämnats för sent för att få deltaga i täflingen. Och 4 år senare vann hon samma vittra areopags stora pris för sin hjältedikt Ragnar Lodbrok. Det glunkades om att akademisterna trott poemet härröra från — Runeberg och velat ge denne en upprättelse för den orätt han ansågs ha lidit genom att bli afspisad med mindre priset för Grafven i Perrho. Är detta rykte grundadt, så kan man säga, att det snarare ökar än minskar författarinnans ära. Naturligtvis gladde sig alla hennes många vänner, ej minst de kvarlefvande af Geijerska familjen hjärtligt åt hennes framgång. Men arma Tekla — hvad hjälpte det henne att erhålla stora guldmedaljen och förväxlas med Runeberg, att ge ut dikter med företal af Atterbom, att få idka litterärt samarbete med Fredrika Bremer och figurera

bland personalen i en af dennas romaner? Hon var och förblef ändå stackars lilla Tekla Knös, alldeles för vek och ömtålig för denna världen och dess vedermödor. Ännu mer opraktisk än fru Alida, var hon dock en djupare natur än denna, hvars koketteri pinade henne på ett sätt, som kom i stark strid med hennes dotterliga kärlek och aktning. Att tala i ämnet med den älskade modern, därtill hade hon ej mod, och därför tillgrep hon den utvägen att skrifva, fast de bodde tillsammans. Det är ett rörande bref, där man läser mellan raderna, att hjärtat darrat af rädsla för att såra den, som dottern blott ville rädda undan världens åtlöje och missaktning. Afsikten uppnåddes ej; kanske var uttrycksättet för grannlaga och försiktigt för att till sin innebörd begripas; måhända hade också den nakna sanningen varit för grym att se i ansiktet för den lilla omisstänksamma frun, som lifvet igenom lidelsefullt lagt an på att intaga och ännu trodde sig i okvald besittning af denna förmåga. — Tekla led också starkt af känslan att sakna en bestämd allvarlig uppgift. Profetiskt tröstade modern henne med löftet att ge henne en sådan som sjuksköterska; fru Knös angreps af kräfta i bröstet, och sedan hon nedlagts på sitt plågoläger, vek dottern knappt från hennes sida. Men då den lidande fått kämpa ut, försjönk den ömma vårdarinnan i ett långvarigt tillstånd af tungsinthet och själsdomning. Under denna period kunde hon framför en stängd dörr bli stående länge och väl, oförmögen till den viljeansträngning som behöfdes för att öppna den. För en tid tog öfverstinnan Silfverstolpe henne till sig i sitt hus; gumman var nu ensam, ty hennes halfsyster grefvinnan Wrangel, som delat hem med henne i 25 år, hade flyttat till Stockholm. Till en början lyckades det nya bolaget väl: Malla och Tekla

möttes både i personliga minnen och litterära intressen. Men ju mer den unga måste tas i anspråk som hjälpreda i hushållet och vårdarinna af den åldrande väninnan, dess mer visade sig denna missnöjd med henne, och samlifvet blef i längden omöjligt. Öfverstinnan behöfde vid tilltagande ålder en friskare och starkare och framför allt en mer praktisk person till hjälp och stöd. De skildes alltså åt. Efter en svår tid af hemlöshet fann Tekla omsider en tillflyktsort hos välvilliga släktingar i Uppsala och återvann småningom själsspänstighet och arbetsförmåga. Sedan Adolf Hamilton blifvit landshöfding i Uppsala, var residenset ett ställe, där hon gärna vistades och alltid mottogs som en kär gäst af alla familjemedlemmarna. Hon var då redan, fast blott omkring 50 år gammal, en liten krokig och sned gumma med darrande hufvud och ett något pjollrigt sätt, men oföränderligt blygsam, renhjärtad, samvetsöm, mild och from, alltid lika benägen att med de äldre upplifva de gamla kära minnena som att vara de ungas förtrogna i deras små bekymmer och hjärteangelägenheter; lika färdig att deltaga i upprop för välgörande ändamål som att ställa till små öfverraskningar och utklädningar; intresserad ej mindre för att skrifva bouts rimés och ordna ett småtrefligt kafferep än för att inhämta litet filosofi af Pontus Wikner och vid tillfälle anbringa den i något citat, som kom läraren att med sin blida, melodiska stämma yttra: »Du säger det så tokigt, du lilla Tekla!»

Med stor pietet vidmakthöll Tekla Knös de band som fäste henne vid värdfolket på Uppsala slott. Redan före deras förlofning hade hon författat »innerligt söta» och väl skrifna verser öfver Hamiltonska vapnet, och nu, nära 20 år efter Geijers död, upplifvade hon hans minne i sin lilla bok F o t o g r a f i e r a f d e t f o r d n a

Upsalalifvet. Blott första häftet utkom. Det hade undertiteln Profkort och var tillägnadt Agnes Hamilton med en dikt, hvarur följande må anföras:

»Du ädla dotter med din faders sinne,
Hur vågar jag att räcka dig hans bild.
Den står så ljus, så härlig för ditt minne,
Men kanske därför just du är så mild.»

År 1868 utgaf Tekla Året, teckningar ur barndomslifvet, hvartill bidrag lämnats af bland andra både Agnes och hennes äldsta dotter, hvilken sistnämnda också illustrerat boken. Samma år eröfrade Tekla Knös ånyo ett pris i Svenska akademien, men det blef ödesdigert för hennes själslif. Hon hade beslutat sig för att denna gång förbli anonym, hvilken dom som än fälldes öfver den lilla diktsamlingen, hvars titel var Pagen, och det var med stilla tillfredsställelse hon gladde sig åt att ingen skulle ana från hvilken hand den härrörde. Men i hennes närhet befann sig en af de 18, hvilken hade fint väderkorn och uppspårade hemligheten; den lilla författarinnan var en alltför ärlig och öppen barnasjäl för att kunna neka och spela oskyldig, då hon ansattes med frågor. Upptäckaren var också nog grym att satirisera öfver den erotik som utmärkte Pagen. Skämtet gaf Teklas ömtåliga sinne en stöt, som kändes hårdt. Kort därpå öfveransträngde hon sig i nitiskt arbete för ett välgörenhetsverk; hon fick en svår hjärnfeber, och när hon steg upp från sjuklägret med återvunna kroppskrafter, voro själsförmögenheterna för alltid omtöcknade. Efter ett elfvaårigt slöhetstillstånd afled hon 1880, på Växjö hospital.

Ett så sorgligt slut fick de små Knösarnas saga. Geijers dotter var en af dem, som följde Tekla till

hennes sista hvilorum på Uppsala kyrkogård, och utgaf sedan hennes Efterlämnade anteckningar, i förening med en redogörelse för den bortgångna väninnans lefnadslopp och personlighet.

IV.

Geijer fortfor till de sinas glädje att vara rask. Han arbetade regelbundet i Riksarkivet och kände mycken belåtenhet med att denna sysselsättning ej tog för hårdt på hans krafter. Det hörde med till de afundsvärda dragen i hans begåfning att kunna bedrifva arkivforskning med fart, utan förfång för resultatet. Vid excerperingen af riksregistraturet var efter någon tids öfning två till tre års registratur det vanliga måttet af ett förmiddagsarbete. Han hoppades nu att redan nästa år kunna ge ut en ny del af sin historia. Ännu två månader före sin död talar han i bref till Hans Järta om den stilla tillfredsställelse han dagligen njöt af att samla materialierna i arkivet och sitt hopp, att den i någon mån måtte synas i själfva utarbetningen. Under dessa förhållanden var också hans lynne jämnt och gladt. Att han emellertid ej kunde trotsa på sin hälsa, var klart. Stockholmsläkarna rådde honom att, så fort våren komme, resa ut på landet och kanske sedan bada i juli. Med sin hustru lade han planer om att de tillsammans skulle göra en resa till Värmland, för att ännu en gång få råka alla kära vänner där. De tänkte sig att kunna anträda denna färd omedelbart efter Agnes' bröllop, som nu var ifrågasatt att äga rum i slutet af maj. Hennes mor skref i detta ämne till hennes blifvande svärföräldrar, ty Agnes var mycket

noga om att dessa skulle få ha ett ord med i laget och ej på något sätt finna anledning till missnöje med hennes föräldrar eller tycka, att dessa blott gjorde afseende på hvad de funno lämpligast och öfverensstämmande med sin egen fördel och de ungas intressen. Från Hönsäter inlopp det hugnande svaret, att man helt och hållet lämnade åt Geijers att ställa med tiden för bröllopet, såsom det föll för dem lägligast.

Först efter Värmlandsresan ville Anna-Lisa och hennes man besöka de nygifta i deras hem. Agnes var belåten med detta uppskof. Hon behöfde vänja sig vid sin nya omgifning och bli varm i kläderna som fru och husmor för att kunna utan oro och förlägenhet vara värdinna för sina föräldrar. Sedan skulle det bli så kärt att få ha dem till gäster.

Agnes led för öfrigt vid denna tid af åtskilliga farhågor och skrupler med afseende på framtiden. En natt hade hon drömt, att Adolf ej mer höll af henne. Ibland tyckte hon sig också vara honom ovärdig och fruktade att ha blifvit bortskämd af för mycken godhet. Icke att hon ansåg Adolf hård, men hon fann sig själf oförståndig, dåraktig och flärdfull. Hon hyste ej heller misstro till honom, men kunde ändå skrämmas vid tanken på att något skulle aflägsna hans hjärta från henne. Folk ansåge henne lugn, men hon kämpade tappert och ofta rätt hårdt för att bibehålla skenet däraf. Midt i sin oro kunde hon också plötsligen fattas af en lugn förtröstan och ljusa förhoppningar. Hon gjorde vackra föresatser och bedyrade i ömma utgjutelser sin oföränderliga kärlek. Efter att ha gifvit fästmannen alla dessa förtroenden slutar hon: »Banna mig alltemellanåt, men håll af mig också! Alltid din.» — Adolf svarar tryggt och lugnande. Han vore ej obekant med svart-

sjuka, men kunde för egen del ej känna den. »Du får ej drömma dig ledsen,» säger han och tillägger: »Om du kunde skåda in uti min själs innersta och se hela möbleringen där, skulle du få se, om du ej själf sitter i alla små rum som finnas där.» Han lofvar att komma upp till Stockholm efter julen. Efter detta svar fann Agnes det gå så bra att kasta bort all oro och försäkrade, att hon gärna skulle öfverge alla hufvudstadens nöjen för att lefva i stillhet med sin vän. Hon önskade att kunna samla allt skönt och godt hon erfarit under sin lyckliga ungdom och låta minnet däraf lysa som ett solsken öfver det hem som skulle bli Adolfs och hennes, ja att smälta det bästa tillsammans till en talisman, som skulle hindra honom att någonsin finna henne ledsam.

Hennes far hade under en middag på Kungliga slottet blifvit tillfrågad af drottning Josefina, när Agnes skulle gifta sig och hvar det unga paret skulle bo. Drottningen hade väl reda på Kinnekulle och alla dess herrgårdar; hon tyckte, att Geijers dotter var mycket lycklig, som skulle få bo i denna trakt. »Det tycker jag ännu mer än Hennes Majestät,» förklarar Agnes, då hon berättar detta. Mycket intresserad är den blifvande frun på Blomberg af att höra hur där ställes och ordnas. Hon rådgör med Adolf om hvar de skola placera en viss soffa och fruktar, att Eva och annat folk, som bättre än Agnes förstå hur det skall vara, aldrig skola förlåta dem, om de ställa den invid väggen. Adolfs idé med »spegeln» gillar hon fullkomligt och talar om ett bord, som skall bli syperbt för alla hennes »små krimskrams-saker». Adolf å sin sida inviger henne i landtbruksdetaljer, fruktar, att hon skall finna honom för praktisk och prosaisk, och söker utplåna detta intryck genom att orda om hur han förfriskar sig om aftnarna med Walter Scott och Martin

Chuzzlewit. Han berättar hur intresserade fadern och han äro att få resonera tillsammans om skötseln af Blomberg och beskrifver, hur roligt det är att få ordna om gårdens utseende framför boningshuset. »Hvad det låter trefligt,» svarar Agnes, »med rabatten och gräsplanen bredvid och framför verandan! Tänk när vi få vårt kaffebord dukadt där om morgnarna och Caprifolium hunnit klänga upp och dofta ikring oss!» »Tror du verkligen,» frågar hon, »att vårt bröllop står i maj? — — Nog tycker jag det är roligt att få se Blomberg som m i t t r ä t t a h e m, medan ännu allt är så vackert och ljufligt.»

För öfrigt kände sig Agnes synnerligen belåten med det lugna lif som ännu rådde i föräldrahemmet; det var just som hon ville ha det, och hon fruktade för alla möjligheter att bli bortbjuden. Det regelbundna umgänget med farbrors rubbade ej hemtrefnaden, utan tvärtom: denna sammanvaro hörde dit.

Det är sagdt, att här i norden den kalla och mörka årstiden är familjelifvets rätta blomningstid. Och så var det verkligen i forna dagar, framför allt på kvällarna. När natten ogenomtränglig rufvade utanför fönstren, stormen hven och snöflingorna knäppte mot rutan, då njöt man så mycket mer af att samlas i ett väl ombonadt, varmt förmak. Den tända lampan var den medelpunkt som magnetiskt drog husets medlemmar tillsammans i sin närhet, och i högläsning hade man ett andligt band som förenade alla i ett gemensamt intresse, hvilket ej behöfde störas af fruntimmernas samtidiga handarbete eller af någon annan stillsam sysselsättning, t. ex. ritning, hvaraf någon bland åhörarna — som t. ex. fallet var med Geijer — möjligen kunde vara road.

Med en suck af saknad tänkte fru Anna-Lisa tillbaka

på de intressanta läsaftnarna i Malla Silfverstolpes hem. De båda familjerna Geijer kommo öfverens om att börja läsa högt tillsammans. Den som känner tidens smak skall ej förvånas öfver valet af den bok hvarmed de började. Man lefde i sensationsromanens guldålder, då Dumas d. ä. och Eugène Sue täflade om allmänhetens gunst. Den förres Grefven af Monte Cristo kan anses typisk för genren; det var också med denna bok den Geijerska läsecirkeln begynte sina seanser, och belåtenheten med valet var åtminstone i början allmän. »Den ämnar sig att bli rolig,» skrifver Anna-Lisa till Uppsala om Monte Cristo. Mest slog första delen an, hvilken, som man nu vet, egentligen är författad af Fiorentino. Kamrern, den hedersmannen, uppfattade bokens händelser på ett så barnsligt sätt, att han därigenom gaf sin omgifning ett extra nöje. Då romanens hjälte, den redlige sjömannen Edmond Dantès, genom sina nedriga fienders konstgrepp helt oskyldigt invecklas i en politisk komplott och kastas i ett hårdt fängelse, blef gubben så ond, att han knappt ville höra mer. Det upprörde honom starkt, att en sådan skurkaktighet skulle få passera, och hans vrede drabbade äfven de andra åhörarna och föreläsaren; det såg alldeles ut som om han misstänkte dem för att vara bofvarnas medbrottslingar eller åtminstone ansåg dem rå för, att den olycklige fången ej snart kom ut igen och fick upprättelse för hvad han lidit. Denna naivitet roade dem obeskrifligt, och Agnes med sin friska naturs benägenhet för högljudt löje, måste säkert kämpa med sin skrattlust för att ej stöta farbror för hufvudet.

Efter Monte Cristo tog man till fru Carléns En natt vid Bullarsjön, liksom öfversättningen af den franska boken ett nyutkommet arbete. Valet är an-

märkningsvärdt. Hos fru Silfverstolpe vågade man sig knappt på en svensk författarinnas alster som aftonunderhållning, af fruktan för Israel Hwasser, som nog spelade rollen af despot inom hennes litterära krets och hyste djupt förakt för klöfverbladet Bremer-Knorring-Carlén, enkannerligen hvad det sista namnet angick. Men för sistnämnda roman gjordes verkligen äfven i Mallas salong ett undantag, och det på grund af tendensen. Boken angriper som bekant skarpt läseriet, och denna företeelse var ännu ej på modet i societeten, utan betraktades där i allmänhet med stark ovilja, såsom i de flestas ögon ett utslag af skenhelighet och hyckleri och bland sina bekännare icke hysande andra medlemmar än bedragare och bedragna. I den Geijerska läsecirkeln slog En natt vid Bullarsjön i början an, liksom Monte Cristo gjort, och Anna-Lisa citerar i bref till Malla en af dess bäst tecknade figurer, med tillämpning på sig själf. Romanen har utan tvifvel också förtjänster, men dessa bli under händelsernas utveckling alltför mycket utspädda med stora svagheter. Ju mer syftet träder i förgrunden, dess starkare visar sig författarinnans ensidighet i uppfattningen af den religiösa väckelse hon vill till lifs; partiskheten och öfverdrifterna bli allt tydligare, personerna allt mer osannolika och befängda. Begäret att åstadkomma kraftig och skakande verkan stegras till ofrivillig själfparodi, sa att läsaren i stället för att öfverfallas af rysningar vill brista i skratt. Men dessutom äro långa partier af boken både tråkiga och tröttande. »Du kan ej tro,» skrifver Agnes till sin fästman, »hur obehaglig vår roliga En natt vid Bullarsjön blifvit, för eländig och pinsam.»

På våren tyckas läsaftnarna ha upphört, kanske på grund af de bekymmer man fick för båda bröderna

Geijers hälsotillstånd, möjligen också i följd af den missräkning fru Carléns arbete vållat. Agnes följde emellertid på egen hand rätt flitigt med litteraturen. Vi veta, att hon på hemresan från Segersjö studerade E. T. A. Hoffmanns Elixire des Teufels, men hon upplyser icke om hur hon fann denna produkt af krampaktigt ansträngd genialitet och våldsamt uppjagad fantasi. Hoffmann var för henne ingen ny bekantskap, men något så rafflande af hans hand hade hon visserligen ej förut läst. Bland nyutkomna böcker som hon tog kännedom om var Dickens' The battle of life. »Den är lik honom,» skrifver hon till Adolf, »och då behöfver jag knappt säga, att jag tycker om den. Vi läsa om den tillsammans en gång, eller hur?» En annan nyhet, som hon fann intressant, var Bulwers hemska brottmålsroman Lucretia, vid denna tid intagen som följetong i Aftonbladet. Bland något äldre böcker, om hvilka hon först nu tog kännedom, var George Sands La Comtesse de Rudolstadt, en fortsättning på Consuelo, som Agnes ännu på äldre dar höll för fru Dudevants bästa roman. De två första delarna af La comtesse de Rudolstadt roade henne »obegripligt», men fortsättningen fann hon besynnerlig och klagar för Adolf öfver att författarinnan »kommer ihop med frimurare och Rosenkreutzare. Och nu tar hon tillfället i akt att i deras mun lägga åtskilliga långa alltför kuriösa resonemanger om både religiösa och världsliga saker. Hvad som mest pinade mig är hennes åsikt af vår Frälsares uppenbarelse på jorden som rent af mänsklig. »Le devin rêveur Jésus avec son Utopie,» säger hon. Kan du tro, att jag var så svag, att jag hade ondt däraf hela dagen i går, till och med då jag satt i kyrkan; jag kunde ej låta bli att tänka därpå. Så hänförande dessa fransyska romaner äro, göra de

mig aldrig godt, och därför undviker jag sa mycket jag kan att läsa dem. Slutet på denna bok är dock ibland de bästa jag nånsin sett på en roman.» Som motgift mot såväl George Sand som fru Carlén använde Agnes Washington Irvings redan gamla bok Tour on the prairies, af hvilken hon erfor ett hälsosamt intryck.

Hon intresserade sig också för hvad andra läste och ville en gång särskildt skrifva till Eva Hamilton och banna henne, emedan hon, efter hvad Agnes hört, tyckte om Ida Hahn-Hans Zwei Frauen. — Pappa professorn torde ha tyckt, att hans dotter proppade alltför mycket romantik i sin hjärna och som blifvande landtjunkarefru behöfde nära sin intelligens med mer prosaiska ämnen, hvaraf hon kunde ha nytta i sitt hushåll. En dag medförde han hem för hennes räkning två nyinköpta böcker: Mjölkkammaren och Ladugården och dess skötsel. Agnes studerade samvetsgrant den förra; den andra var så tjock, att hon ej vågade sig på den, så mycket mer som julklappsbestyren nödgade henne att lägga all privat läsning åsido.

Hennes litterära intressen ådrogo henne vid denna tid misstanken att själf vara författarinna. Ett historiskt skådespel Dackefejden hade kommit ut anonymt, blef antaget till spelning på kungliga teatern och utbasunades som en farlig rival till Börjessons Erik XIV. Man var mycket nyfiken pa författaren. En vacker dag framställdes den förmodan, att pjäsen var skrifven af syskonen Knut och Agnes Geijer. »Har du,» frågar hon sin fästman, »nånsin hört något sådant, som att jag varit misstänkt för ett historiskt skådespel i 5 akter?!!» Snart blef dock den verklige författaren bekant. Det var Olof Hyltén-Cavallius, som 10 år senare blef direktör för kungliga teatern. Af Dackefejden hade han ganska

liten hugnad. Dramen intresserade föga. Agnes, som fann den »samtagen», blef sannspådd, då hon förutsade, att den på scenen skulle få kort lifstid, och hon behöfde ej sörja öfver att bli afslöjad som oförtjänt af författare-ryktet. Adolf Hamilton tog för gifvet, att morbror Knut satt det i gång, men den sannskyldige var Bror Geijer.

Bland de nöjen man allt flitigare begagnade voro de musikaliska. Tack vare baron Hamiltons välvilja kunde man ju rent af fråssa i operamusik, utan någon störande bitanke på kostnaderna. Men Agnes började inom kort längta efter annan sorts musik och tyckte dessutom, att direktörslogen var bedröflig i akustiskt hänseende och äfven från trefnadens synpunkt ganska litet tillfredsställande. Med mycket större belåtenhet hörde hon Trollflöjten från 4:de raden, i sällskap med de sina, farbrors och Lindblads. »Däruppe,» försäkrar hon Adolf, »låter musiken förtjusande vackert, ej att jämföra med då man sitter i direktionslogen och har orkestern sig så nära. Så har man den fördelen, att man däruppe i höjden kan få både skratta och gråta så mycket man vill, och det gjorde vi bägge delarna. Det smakar så skönt att riktigt få gråta af hjärtans grund åt denna himmelska musik. Har du nånsin hört den?» — Från samma anspråkslösa plats hörde Agnes och kusin Lotta ännu en gång Trollflöjten och hade till grannar inga mindre än statsrådet Wærns, oaktadt Lindblad, som bjudit flickorna Geijer, protesterat å Kongl. Maj:ts och Kronans vägnar mot att en statsrådinna skulle sitta i »Himmelriket». — Bland de sångkrafter på spinnsidan, hvaröfver Stockholmsoperan nu förfogade, voro fru Matilda Gelhaar, sedan flera år allmänhetens gunstling, men ej i Agnes' smak, och Matilda Ebeling, som just debuterade i Paminas roll och tilltalade henne vida mer.

»Hon väcker furore här,» heter det i ett bref till Blomberg, »och har en alldeles magnifik röst, sjunger väl och ser ej illa ut, så detta tyckes lofva att bli en lysande stjärna, och det kunde Stockholm behöfva nu.» Äfven Lindblad var högligen belåten med debutanten och påstod, att hon sjöng vissa partier bättre än själfva Jenny. Kritiken berömde röstens klarhet och volym samt den lugna säkerhet hvarmed den användes. Åhörarna fägnade också den unga sångerskan med det mest smickrande bifall. Som bekant svekos de stora förhoppningar man fäst vid Matilda Ebeling. Hon afled redan 1851.

Violspelaren Jerome Gulomy, liffländare till börden, kom hösten 1846 till Stockholm, där han dröjde ett godt stycke in på nästa år och upprepade gånger gaf konserter tillsammans med Sack och van Boom. Geijers hörde honom flera gånger; den enda af dem som fäller ett bestämdt omdöme om honom är Anna-Lisa; hon fann honom vara den snällaste violinist hon hört. Bauck, som denna tid var Aftonbladets musikrecensent, ger Gulomy ett reserveradt beröm, anser honom vara mer virtuos än artist och klagar, att hans val af repertoar visar brist på musikalisk smak. Kritikern ger visserligen erkännande åt spelets sällsynt tekniska fulländning samt violinens vackra, kärnfulla ton med dess rikedom på mångfaldiga modifikationer. Och dock får detta beröm äfven sin inskränkning: »Hans instrument är hans slaf, men ej hans vän; det är 'svalt' omkring hans sångmö.» I England hade Gulomy gjort stort uppseende. Af eftervärlden tycks han vara nästan fullständigt glömd.

Agnes tog under hösten lektioner i sång för sin gamle lärare Isak Berg, sedan 1831 sångmästare vid Stockholmsoperan och ryktbar för sin storartade verksamhet som privat sånglärare. Bland hans elever, hvilkas antal

omsider lär ha uppgått till omkring 2,000, kunna utom Jenny Lind nämnas prins Gustaf och Matilda Ebeling. Från repetitionen med kungliga scenens artister gick Berg ej sällan direkt upp i Geijerska våningen och fann säkerligen i de fredliga lektioner han gaf husets dotter en angenäm omväxling och hvila från alla kabaler, trakasserier och trätor, hvarmed man förstämt och tröttat honom på de bräder som föreställa världen. Agnes fick också snart höra, att hennes röst vunnit i styrka. Med Ava Geijerstam sjöng hon Mendelsohns duetter, när de besökte hvarann. »Roligast,» säger Agnes, »har jag af att sjunga Lindblad så i lag, som jag håller så mycket af. Han kommer till oss emellanåt, rifver sig i håret och talar med mig om Tyskland och Jenny Lind.» Hans dotter Lottens pianospel önskar Agnes lifligt, att Eva Hamilton skall få höra.

Fram emot slutet af november började sällskaps- och nöjeslifvet lägga mer beslag på Geijers, än de ursprungligen velat och hoppats. Familjefadern själf var i liflig verksamhet utomhus. En dag bevistade han först ett sammanträde i Svenska akademien, deltog sedan i Ordenskapitlet hos kungen och begaf sig därifrån på supé till justitiekanslern von Koch, »där man var obesvärad, profvade en gudomlig flygel och fick en fin supé»; en vecka senare var han åter uppe i akademien och så på bjudning hos lifmedikus Edholm; en gång besökte han en exposition af möbler i slöjdskolan; en afton kom han helt upplifvad hem från Litteratursällskapet, där han hört Sundevall hålla en högst märkvärdig föreläsning om Fåglarnas flykt — och allt detta tycktes bekomma honom väl.

Däremot synes han ej ha tagit del i en förlustelse, hvaraf hans fruntimmer på förhand lofvat sig mycket

Adf Lindblad.

Oljemålning (ofullbordad) af C. Troili omkr. 1850.

nöje. Det var den stora operamaskeraden eller, som det heter i annonserna, »stor maskeradbal med musikintroduktion å Kongl. teatern». Man använde för detta ändamål såväl självva teatersalongen som hela våningen en trappa upp åt Gustaf Adolfs torg och Arsenalsgatan. Musiken utfördes af en orkesterpersonal på 46 personer, under anförande af musikdirektör Anton Schnötzinger från Wien. Rättighet till inträde å maskeraden tillkom »hvarje anständigt klädd person, vare sig kostymerad eller i vanlig dräkt, maskerad eller omaskerad», allenast riktig biljett företeddes. Tillträde till danssalongen och hela den öfriga lokalen stod öppet endast för innehafvare af biljetter till Första raden, som helt och hållet var upptagen af maskerade, hvaremot de öfriga raderna voro upplåtna åt omaskerade åskådare. Förfriskningar af punsch, bischoff, te, glace, konfekt och andra konditorivaror serverades i f. d. Kungliga matsalen och teaterns stora foyer, kall mat, buljong, viner m. m. i den s. k. Barnteatern och rummen åt Arsenalsgatan. — Geijerska familjen hade tagit en loge på andra raden, där biljettpriset var 40 skilling banko, d. v. s. 1 krona och 25 öre i nuvarande mynt. Agnes räknar, som det tyckes, samvetsgrant upp alla deltagande hon hade i sällskap: mamma, Lotta Geijer, morbror Knut och »lilla Knut». Hon beskrifver salongen som charmant väl eklärerad och dekorerad och finner början rolig nog, då alla maskerna kommo in, den ena efter den andra. Konserten, hvarmed nöjet började, räckte en timme. Balen vidtog kl. 9 och afblåstes kl. 3. »Jag kunde ej,» säger Agnes, »låta bli att oupphörligen tänka på när Gustaf III blef skjuten, men då såg det säkerligen annorlunda ut än nu, då alla herrar voro omaskerade och således det var mycket mindre intressant. Vi ledsnade

snart på nöjet, ty ingen enda karaktärsmask fanns, och de gingo där fram och tillbaka och sjåpade, utan att dansa eller taga sig något för. Den svenska stelheten är odräglig, när man ser den där det skulle vara lifligt för att vara roligt. Schnötzingers dansmusik var rolig att höra, men icke dess mindre gingo vi om halfannan timme och hade nog. Det gör man ej om.»

Äfven på bjudningar i familj fick man öfvernog och önskade, att de skulle upphöra, så att man komme in i samma lugn som förut. Hos Edholms hade visserligen varit fint, hjärtligt och trefligt som alltid, men statsrådet Wærns hade bjudit på en ledsam supé, där man utom ministrar såg en mängd liberala herrar: Koch, Faxe, Anckarsvärd, Richert och »Gud vet hvad de hette». Agnes hoppades de hade haft roligt sinsemellan, men själf hade hon nödgats underhålla henne alldeles obekanta norska fröknar, statsrådet Vogts döttrar, eller också prata med sådana ungherrar som Olle Nordenfeldt och Emanuel Geijerstam. Fröknarna voro ganska hyggliga, men nog blef aftonen ändå lång.

Geijers sågo själfva rätt mycket folk, mest besökande som kommo af egen drift. Förmiddagsvisiterna kunde vara mycket brokiga, men voro i allmänhet korta. Värre var det att en hel afton sitta och prata nonsens med eleganta herrar. Men på kvällarna fick man rätt ofta äfven välkomna besök och hade någon gång en liten treflig tesupé med musik. Bland de alltid återkommande gästerna voro utom den närmaste släkten Lindblad och Malcolm Hamilton. »Den snälla Malcolm» kom upp enkom för att råka Agnes, då hon nyss anländt till Stockholm. Han hade sträckt sig i foten och måst vara inne en tid, men var nu återställd. En annan gång, då de råkades hos kamrerns, var han så blek och mager,

att Agnes just blef skrämd; hon fruktade, att han förläst sig på sin Mariebergsexamen. Den unge löjtnanten tyckte nog om att ibland smått retas med sin blifvande svägerska. De disputerade vid ett tillfälle om skönhet och val af hustru, hvarvid han utvecklade mycket farliga principer, hvilka Agnes fåfängt sökte bestrida; hon tog till hjälp både faster och kusin Lotta, och alla tre ifrade på det högsta mot hans grundsatser. »Men,» slutar Agnes, »han är envis som synden.» Också fick han ingen fadderkyss af henne, då de någon tid därefter stodo mot hvarandra på ett barnsöl. Det var likväl icke menadt som ett straff och blef ej heller så upptaget. »Han såg mycket flat och förlägen ut, när han presenterade mig kransen,» berättar Agnes, »och jag tog helt lugnt emot den, utan att något vidare kom i fråga, hvaröfver han såg helt lätt ut.» — En annan gång begaf Malcolm sig in till staden i afsikt att gå på Don Juan och sprang upp till professorns för att få sällskap. »Jag ville ha någon, som kunde säga mig, när det var vackert,» förklarade han. Men då ingen för tillfället var hågad att göra honom denna tjänst, stannade han där han var.

När Geijers fingo främmande, som varit utrikes, behöfde man ej leta efter samtalsämnen, i synnerhet om sådana kommo hvilkas erfarenhet utifrån var färsk. Just som man hade ett rysligt bestyr med att lägga på mattan i förmaket, uppenbarade sig midt i förstörelsen Henning Hamilton, fin och charmant, och tittade in i Agnes' kabinett. Han hade blifvit fet, frisk och duktig efter sina resor och var naturligtvis full af erfarenhet och intresse. Hans hustru, den älskliga grefvinnan Marie, kom en annan gång och språkade med Agnes om utlandet, tills de blefvo alldeles varma af förtjusning, båda två. När Geijers råkade Hartmannsdorffs eller Edholms, var det

ej fråga om annat än resor och »märkvärdigheter». Adolf Lindblad, som ju ej var oberest, men nu hållit sig hemma i Sverige jämförelsevis länge, yttrade en gång till Lotta Geijer under en liten paus i dylika samtal: »Du och jag, Lotta, äro visst de enda, som kunna bilda ett inhemskt kotteri här i laget.» Hartmannsdorffs hade kommit hem med Gauthiod på dess sista resa för hösten och råkat ut för yrväder, så att det legat ett kvarters djup snö på däcket. De hade hälsningar med från Uno Troili, som de dagligen umgåtts med i Rom. — Stundom fick till och med Agnes för mycket af »utrikes meddelanden». Så satt Böttiger en dag och pratade med henne om Tyskland, så att hon blef alldeles yr i hufvudet. — Förbindelsen mellan henne, hennes föräldrar och de utländska vännerna underhölls ej synnerligen lifligt. Dock kom ett mycket hjärtligt bref från Gervinus, och Kræmers berättade, att grefve Woyna när de på hösten besökt honom, ej talat om annat än huru förtjust han var i Geijers. Agnes är noga om att Adolf skall berätta allt detta för sin syster, som helt visst kunde ta åt sig en del af både Gervinus' och Woynas välvilja.

Ett stillsamt och angenämt sätt att upplifva sina reseminnen fann Agnes genom att läsa högt ur sin dagbok för vännen Ava, som var synnerligen road däraf. Geijerstams hade under sommaren genomgått en svår pröfning, som gjort dem allvarsammare. Men Ava hade också blifvit sötare och mildare till sinnet än någonsin förr. Agnes fann de unga makarnas hem »bra trefligt» och kallar dem själfva »goda och rara människor, som är godt att vara med». Ett starkt föreningsband mellan henne och detta par utgjorde alltjämt musiken, som för alla tre vännerna var en verklig kult. Lindblad utgaf

vid denna tid ett häfte sånger, tillägnade båda makarna Geijerstam.

En söndagsförmiddag hade Agnes svår hufvudvärk och beslöt att pröfva, om ej friska luften skulle kunna bota henne. Det pinade henne att väcka uppmärksamhet genom att hon promenerade ensam. Det var väl därför hon tog vägen åt jämförelsevis folktomma trakter och kom ut på Ladugårdslandet. I längden blef det ledsamt att ströfva omkring på egen hand, och så gick hon upp till Geijerstams. Ava och hon spelade först à quatre mains och sjöngo. Sedan foro de ut och åkte efter Jannes vackra ridhäst Fenella och i en elegant släde, som han nyss köpt. Vägen togs ut till Bellevue, genom parken där och hem förbi Stallmästargården. Vädret var vackert, träden stodo klädda i glittrande rimfrost, och på Brunnsviken var det en liflig rörelse af skridskoåkande. Agnes kände sitt hufvud klarna och var snart lätt till kropp och själ af den friska farten. Hemkommen, blef hon ytterligare upplifvad, ty där väntade två vänliga bref från fruntimmerna på Hönsäter. Efter att ha läst dem tog hon med gladt sinne ännu en gång på ytterkläderna och gjorde en ny promenad, nu i sällskap med bror Gustaf.

En vecka senare hade man åter i det Geijerska hemmet en liten musikafton för en sluten krets. Agnes spelade à quatre mains med Falkenholm och sjöng sedan kvartetter med Geijerstams och sin lärare Isak Berg. Aftonen var synnerligen treflig och alla de exeqverande fullkomligt obesvärade, ty man hade till åhörare endast förtrogna: hemfolket, kamrerns och Lindblad, som var bjuden på stor supé hos prosten Fröst, men hade för angenämt där han var för att göra sig brådtom. Medan kvartetten är som bäst i farten med ett nytt stycke

och åhörarkretsen sitter andäktigt lyssnande i stum uppmärksamhet, öppnas dörren, och Fröst träder in med en mycket bekymrad uppsyn, men stannar häpen på tröskeln. »Herre Gud,» utbrister han till slut, »ä' inte herrskapet bjudna till mig i afton?» »Nej, visst inte!» svara Anna-Lisa med man och dotter i kör. Då upplyser Fröst, att hans supé är tillställd enkom för professor Geijer och dennes familj. Hans öfriga gäster hade suttit länge och väl i spänd väntan på att få se dem träda in. När omsider klockan slog 9, hade värden ej längre kunnat bemästra sin oro, utan kastat på ytterrocken och gått för att taga reda på orsaken till det oförklarliga dröjsmålet. Och se: nu befanns det, att betjänten helt enkelt glömt att framföra bjudningen till hedersgästerna. Saken kunde ej hjälpas: Geijers voro ej klädda för stor supé och hade ju dessutom främmande själfva. Fröst måste aflägsna sig med detta besked, säkert ganska snopen och föga belåten med att nödgas meddela resultatet af den misslyckade expeditionen åt det hos honom samlade sällskapet. Förmodligen blef det något svårt för litet hvar att hålla god min efter denna redogörelse, ej minst för värdfolket, och betjänten torde ej heller ha fått för roligt. — Men inom professorshemmet i operahuset verkade det lilla intermezzot snarare upplifvande än nedstämmande. Man fick där en synnerligen munter afton. Efter maten berättade Berg lustiga historier om sin svärfar, Lars Hjortsberg, och agerade därtill alldeles förträffligt. »Vi skrattade som galningar,» försäkrar Agnes sin fästman, och hon tillägger: »Du vet hur Ava kan skratta.»

Agnes Geijer satte värde på folk, som kunde skratta. Äfven hos sin blifvande svägerska upptäckte hon medglädje denna förmåga redan vid deras första samman-

träffande och fann den vara »nästan det bästa af allt». Men näppeligen mäktade någon af hennes väninnor täfla med henne själf i konsten, åtminstone hvad skönhet beträffar. Ty hennes skratt var verkligen skön konst, på samma gång som intet kunde vara mer oförfalskad natur. Säkert skall ingen som hört det någonsin förgäta hur det ljöd: hjärtligt, friskt och kristallklart. Det kunde bota tungsinthet på några ögonblick; det klingar för minnet som den härligaste musik.

V.

Nöjes- och festlifvet i Stockholm brusade starkt ända inpå julhelgen; det drog ej sällan båda familjerna Geijer med sig i sin hvirfvel. Luciadagen voro de af Värmländska sällskapet bjudna på bal och kunde ej undandra sig. »Den hölls,» berättar Agnes, »på Casino i Brunkebergs hotell, i samma sal där Adelsbalen hölls, och de hade för öfrigt hela våningen där. Det är en vacker och magnifik lokal, men salen är i den eviga pompejanska stilen och lik alla matsalar i de stora hotellena utrikes. Alla dessa krumelurer på väggar och tak göra mig yr i hufvudet och ge en sensation som sjösjuka. Det är åtminstone ingen ädel stil. Här var 150 personer, som omöjligt alla kunde vara värmlänningar, utan var lurendrejadt gods till mesta delen. Man dansade från 8 till 2 på natten, då farbrors och vi foro hem, men de andra höllo på till 3. Det var så där tämligen ledsamt, och jag hade inget roligt kvar däraf, blott trötthet och snufva. Hvad de dansa på dagsverke mera här än i Uppsala! Ack, hvad dessa löjtnanter äro ledsamma emot studenterna, om de också kanske dansa litet bättre. — Fredrik Dahlgren är sällskapets sekreterare och höll tal vid supén till damerna — morgonen därpå kom han till Knut, vred sina händer och var förtviflad, emedan han ej visste hvad han sagt, tack vare det glödgade vinet.»

Tegnérstatyn i Lund.

Den jämförelse brefskrifvarinnan gör mellan studenter och löjtnanter får ytterligare belysning genom ett veckan förut afsändt bref, där hon yttrar: »Mamma har i dag fått bref från Calle Fant, som berättar åtskilligt om Uppsala. Jag var nog dåraktig att önska mig där på decemberbalen och skulle visst ha dansat af hjärtans lust, om jag oförmodadt fått min önskan uppfylld.» Hon fick kort därpå höra litet om denna bal af två unga bekanta ur den akademiska kretsen, Adlercreutz och De la Gardie, som varit lyckligare än hon.

Vida mer belåten än med värmlänningarnas »Lussefest» var man med Konstnärsgillets årshögtid, som några dagar senare firades i f. d. Kirsteinska husets stora våning. Dit hade inbjudits omkring 600 personer af olika stand och klasser, ända upp ifrån excellensen Due, flera af haute volée samt allsköns diplomater — ned till »alla möjliga artister, aktörer och aktriser». Den stora salongen var smakfullt ornerad med fanor och »emblemer af konstens olika grenar»; en vacker exposition af taflor var uppställd i stora galleriet, och sällskapet underhölls för öfrigt på ett högst angenämt sätt från kl. 6 till kl. 11. Knut Geijer hade på anmodan skrifvit en prolog, föredrog den själf och skördade mycket bifall. Sedan pratade man, drack te vid småbord i kotterier, beskådade taflorna samt hörde musik, deklamation och litterära föredrag. Bland de sistnämnda utmärkte sig särskildt ett, som hölls af Dackefejdens författare, Hyltén-Cavallius. Det angick den nordiska mytologien och anförde åtskilliga exempel på hur den gamla hedniska myten fortlefde i traditionen och folktron inom flera svenska landskap. Kl. 10 begaf man sig mangrant till teatersalongen i samma våning och åsåg tre vackra tableaux vivants, hvaribland en scen ur Wallensteins Tod, »dråpligt» utförd af herrar Dahl-

qvist och Sundberg. Därpå uppträdde en »ny koryfé i sångväg», herr Uddman, och sjöng Bellman i kostym. — Agnes var »obegripligt» road af denna fest; den hade något »buntes» och utländskt, som slog an på henne. Dessutom tyckte hon det vara »en gudomlig inrättning för att jämna societeterna och gifva ett allmännare intresse åt en hop saker», och hon beklagar, att ej Adolf och Eva Hamilton fått vara med, ty de skulle säkert ha varit mycket roade. Det enda fel man kunde anmärka var, att tillställningen räckte för länge, så att man ej alltid orkade följa uppmärksamt med. »Mamma och och pappa foro hem kl. 10, men Lotta Geijer, bjuden af Bror, och jag stannade kvar under beskydd af Lindblad och Knut och kommo ej hem förrän kl. 12 på natten.»

Ännu mer lyckad var Litteratursällskapets minnesfest öfver Tegnér, äfven i det afseendet att den var lagom lång.

Tegnér hade gått ur tiden den 2 november. Den 13 i samma månad voro Bernhard von Beskow och Geijer uppe hos konungen för att »notificera» dödsfallet. »Jag tycker,» skrifver Geijers hustru sistnämnda dag om Tegnér, »att hans död upplifvar i mitt minne forna dagars njutningar af hans snilleverk — jag hoppar så gärna öfver den tid af galenskap och skröplighet som ligger emellan. Hans svåger kanslirådet Myhrman var uppe hos oss i dag och grät som ett barn, då han talade om Tegnér. Nu måste man dock tacka Gud, att djuret fick sluta, ty nu var det endast detta som lefde.»

Litteratursällskapets minnesfest öfver den bortgångne skalden firades den 15 december. Den bevistades af hela den kungliga familjen med undantag af de två yngsta prinsarna. Alla de närvarande voro sorgklädda, men det högtidliga allvaret häri mildrades på ett högst

angenämt sätt genom anblicken af Tegnérs lagerkrönta byst, omgifven af blommor, grönt och ljus och med ett uttryck af inspirerad glädje i de för alla välbekanta dragen. Talarstolen var klädd i rödt och guld. — Först afsjöngs en af Bredberg författad hymn, hvartill A. F. Lindblad komponerat en vacker musik. Därefter upplästes ett minnestal öfver skalden. Det var skrifvet af Geijer, men då denne af läkaren förbjudits att uppträda, föredrogs det af hans son Knut, som denna höst höll på att bli en litterär notabilitet genom sin vackra talang att deklamera och nu fick i någon mån dela äran af bifallet med sin far. Operachefen, baron Hugo Hamilton, framsade därpå en dikt af Herman Sätherberg. Sedan följde ett elegiskt kväde med både ord och melodi af Lindblad, och sist afsjöngs folksången. Det hela tog ej mer än halfannan timme, just lagom för att ej trötta åhörarna eller försvaga intrycket af den utmärkt väl lyckade högtiden.

Blott 5 dagar senare hade Geijer till uppgift att ånyo tala öfver Tegnér, denna gång på den årligen återkommande stora högtidsdagen i Svenska akademien, hvars direktör han var för halfåret.* Agnes berättar därom: »I går voro vi hos farbrors till middagen och sedan med dem på Svenska akademien och »såg på djuren», som pigan sade. Pappa var direktör och höll ett vackert tal; äfven lästes några vackra verser, men annars var där o d r ä g l i g t; den ena prisskriften efter den andra lästes upp med verser så tunna som vatten, och delinkventerna leddes fram af Beskow och fingo hvar sin silfverslant.»

* För de första månaderna af 1847 valdes han äfven till ordförande i Vitterhets-, historie och antikvitetsakademien.

Geijers nämnda två tal öfver Esaias Tegnér ha föranledt August Strindberg att rikta ett angrepp på deras författare, hvilket, så vidt jag vet, förblifvit oemotsagdt och som jag därför tar mig friheten att här bemöta.

Strindbergs bok *Det nya riket*, hvars två första upplagor utkommo 1882, har ett kapitel med öfverskriften *Om den offentliga Lögnen, Kanoniseringar och Festtal*. Sista afdelningen af detta kapitel innehåller ordagranna citat, hvilka ställa utom allt tvifvel, att de personer som där åsyftas äro Geijer och Tegnér. Då författaren på grund af dessa citat beskyller Geijer för tvetalan och hyckleri, vore det väl billigt, att de fakta han framdrar som stöd för sitt angrepp framställdes i sin enkla sanning, utan att vanställas och förvrängas. Hur därmed är beställdt, skola vi nu se.

Strindberg låter *boktryckaren*, d. v. s. Tegnér, dö i januari för att få tillfälle till den hånande anmärkningen att den *olycklige*, som i Svenska akademien skulle »på Svenska folkets vägnar» begråta den aflidne, måste hålla sorgen frisk i elfva månader. Såsom vi här ofvan kunna se, reduceras dessa elfva månader i verkligheten till något mer än halfannan. Strindberg fortsätter: »Den olycklige» — d. ä. Geijer — »hade en den angenämaste sommar i en vacker trakt vid västkusten, han reste genom Europas intressantaste städer, och nya vyer öfver lifvet öppnade sig för honom. Sorgen som hängde öfver honom som ett hotande moln skingrades och när han återvände om hösten, frisk och rask, hade han glömt bort alltihop.» — Att Strindberg på egen hand fantiserat ihop vistelsen vid västkusten, är ej mycket att fästa sig vid, då vi veta, att Tegnérs död inträffade först i november och att Geijer *efter* den icke företog någon resa alls. — Geijer yttrar i sitt direktörstal, att kännare af

människohjärtat »veta hur motbjudande förströelsen är för det sörjande hjärtat». Strindberg citerar dessa ord, och ehuru han lika väl som någon annan kunnat öfvertyga sig om, att Geijer kom hem från sin utländska resa några månader före Tegnérs död, skyr han icke att efter ordet »förströelser» inskjuta den ironiska parentesen: »Utrikes resor och vistelse på badort!»

Efter ytterligare utdrag ur direktörstalet, späckade med utropstecken eller gäckande tillägg, som skola visa, hur otroligt det är, att yttringarna af sorg öfver förlusten af den store skalden kunna vara berättigade eller ens uppriktiga, fortsätter Strindberg:

»Den olyckliges sorg var icke uttömd med detta, ty han var ledamot af ett okungligt poesisällskap, som fordrade, att han två månader därefter skulle sörja den bortgångne om igen. Han kunde icke säga nej. Uppdraget var grannlaga; de häftigaste känslorna hade lagt sig, festtalets rus hade gått om, och nu blef det annat af.»

Strindberg har mod att tillägga: »Om icke handlingarna vore tryckta, skulle man ha rätt att kalla mig en ljugare etc.» — Handlingarna äro tryckta, och af dem framgår, att talet i det »okungliga poesisällskapet» hölls, icke två månader efter utan fem dagar före direktörstalet i Akademien. Hvart tar då udden vägen i det satiriska utfallet?

Att Geijer i sitt officiella tal som Svenska akademiens direktör hvarken kunde yttra sig så utförligt eller så oförbehållsamt om Tegnér som i Litteratursällskapet, ligger i sakens natur. Att han i det sistnämnda talet berör äfven brister och svagheter hos den bortgångne skalden, innebär ingen tvetalan. Lika litet är det hyckleri af honom att som den gemensamma landssorgens representant fälla ord sådana som dessa: »Väl är den älskade

vännen med tusen fibrer fästad vid det sörjande hjärtat, och alla dessa fibrer blöda, då samvarons ljufva lycka så plötsligt afbrytes.» Han har ställt detta uttalande i samband med en skildring af sorgens karaktär i allmänhet. I Litteratursällskapet däremot berör han sitt personliga förhållande till Tegnér och säger där rent ut, att han och denne aldrig samtalat utan att disputera. »Och,» fortsätter han, »då vi aldrig kommit öfverens, torde däraf den slutsatsen också dragas, att vi i själfva verket aldrig förstått hvarandra.» »Hör!» utropar här Strindberg triumferande, liksom om han nu riktigt lyckats beslå Geijer med dubbelhet. Han aktar sig noga för att anföra dennes tillägg: — »Jag trodde mig åtminstone förstå honom.» — Tegnér å sin sida talar trots meningsskiljaktigheter alltid med beundran om Geijer, ja det tycks vara honom ett behof att, så ofta han nämner denne, betyga sin aktning för hans karaktär.

Den som hycklar brukar väl ta sig till vara för att af hvem som helst kunna bli afslöjad. Finner man någon motsägelse mellan de två tal Geijer höll öfver Tegnér, så kan man dock, om man har god vilja, omöjligen se falskhet däri, då man vet, att båda talen föredrogos offentligen, tätt efter hvarandra och i samma stad. Hvem skulle författaren under sådana omständigheter ha kunnat eller velat bedraga?

Men Strindberg vill nu absolut, Gud vet hvarföre, sätta en fläck på Geijer, särskildt med afseende på hans förhållande till Tegnér. Därför anför han också ett bref af Geijer, hvari denne, som Strindberg säger, beklagar sig, »att Tegnér utspridt förklenande rykten om honom och en hans utgifna skrift». Geijer förklarar i det åsyftade brefvet, att han anser berättelsen om hvad Tegnér skulle förbrutit »mindre trovärdig». Brefvet

är dessutom skrifvet 25 år före Tegnérs död. Skulle ett missförstånd mellan de två männen, om det förefunnits, ej kunnat häfvas under denna långa tid? I själfva verket föreligger ett långt bref från Tegnér till Geijer, dateradt två dagar senare än det af Strindberg nämnda Geijersbrefvet och mycket vänligt till tonen. Det innehåller Tegnérs öppet uttalade tankar angående just den skrift, nämligen Thorild, som han beskylldes att ha utspridt förklenande rykten om. Tegnér påpekar åtskilligt i »Thorild», hvaröfver han gör anmärkningar, men han uttalar också sitt oförställda bifall till hvad han däri finner förtjänstfullt — och det är ej litet — samt kallar det en nedrighet, att boken, om det är sant hvad han hört, skall åtalas. Brefvet är undertecknadt: din redlige vän Tegnér; det innehåller hjärtliga helsningar till adressatens familj och är beledsagadt af en vängåfva, dikten Nattvardsbarnen. Månne ej Geijer, om han hyst någon misstämning eller några misstankar mot Tegnér, blifvit öfvertygad om dennes oskuld efter mottagandet af denna skrifvelse och återskänkt honom sitt förtroende? Geijer var icke den som närde groll i sitt hjärta. Skall han behöfva anklagas för att i ett fjärdedels sekel ha burit på ett så starkt agg till sin ryktbare landsman, att han icke kunnat utan hyckleri yttra sig i varma och erkännande ordalag om denne på hans nyss tillslutna graf?

Den, som vill göra sig mödan att i sammanhang studera de källor och aktstycken, ur hvilka Strindberg lånat vapen till sitt angrepp på Geijer, skall medge, att dennes heder och ärlighet gå oskadda ur profvet.

VI.

Julen nalkades, som vanligt föregången af mycken brådska och mycket spring i bodarna. Geijers hade blifvit förberedda på att professorn skulle få en anonym julklapp, som i hög grad retade hans fruntimmers nyfikenhet. Den bestod af ett magnifikt mahognyskrifbord och en stor emma dito. »Vi kunna ej begripa,» säger Agnes, »hvem det är som har råd att ge så syperba julklappar af våra bekanta. Faster är med i förtroendet, men har lofvat en obrottslig tystnad. Men så mycket har hon sagt, att det är en herre, som ej umgås hos oss och som är rik.» — Hemligheten blef dock snart nog förrådd. Gifvaren var den för sina egenheter bekante, folkskygge människovännen, kungl. sekreteraren J. F. Hebbe. Han hade som student bott hos Geijers och stått fadder åt deras yngste son.* Frans Hedberg har tecknat honom i skissen Besynnerliga herrn.

Under högtiden var Erik Gustaf Geijers familj ännu en gång fulltaligt samlad. Äfven Alfred, som tycks ha tvekat att infinna sig, var närvarande och vid godt mod; han hade under terminen läst flitigt tillsammans med ett par kamrater och ämnade börja tentera på nyåret. Agnes gladde sig åt att brodern ej fattades i

* Denne äger ännu de två nämnda möblerna.

familjekretsen denna jul, hennes sista i föräldrahemmet. Någon aning om att den också var den sista hennes älskade far firade här på jorden synes ej ha stört festglädjen. Man hade rätt mycket julgäster. De förnämsta och käraste voro kamrerns, »våra bästa vänner», som Agnes säger. »De äro ej vana,» tillfogar hon, »att ha någon rolig jul, och därför var det så mycket kärare att kunna göra dem denna glädje.» Deras måg, änklingen Bror Geijer, var självskrifven att följa dem. Vidare var det morbror Knut och Fredrik Dahlgren, hvilken som Ulla Helands fästman nu räknades till släkten. Två oskylda gäster hade kommit från Uppsala: lilla Schröder, som af gammalt var van att äta sin julgröt hos Geijers, och Richard Ehrenborg, son till den dam, som det enligt Schröders profetia aldrig kunde gå väl med, emedan hon gjorde »så mycket små gula böner». Den unge mannen hade på julaftons förmiddag kommit och bedt att få vara med. Han var i starkt behof af att lifvas upp. Med mycken vedermöda hade han blifvit magister och sedan, trots sin motvilja och bristande begåfning för studier, börjat läsa på Hofrätten för att göra sin mor till viljes, som med all gevalt ville ha ett ljus i sin »Ricke». Men uppgiftens tyngd hade alldeles nedtryckt honom; han hade flytt allt umgänge och varit på god väg att försjunka i dådlöst tungsinne. Agnes, som under höstens lopp fått höra detta, fann det ynkligt och var mycket förargad på fru Ehrenborg för hennes dårskap att vilja tvinga sonen in på en bana för hvilken han ej passade. Nu hade denne ändtligen bemannat sig, på eget bevåg sagt studierna farväl och lämnat Uppsala för alltid. Men hvad skulle mamma säga? Kanske hade han ej mod att söka upp henne genast efter att ha beredt henne en sådan missräkning. Geijers

togo säkert med nöje emot honom, både af medkänsla för hans lidande och för att uppmuntra och stödja honom i det beslut han fattat, hvilket också visade sig vara till hans båtnad. Fem år senare var han en välbeställd brukspatron och äkta man.

Helgen blef treflig, god och glad. Agnes hade längtat som ett barn efter att få kläda julgranen, och Lena, som fått i uppdrag att skaffa en, köpte ej mindre än två stora granar, som Agnes styrde ut med ljus, äpplen och russin och sedan, vederbörligen prydda, ställde upp jämte »laurier-rosen» kring pappas byst i salen. Hon hade köpt åt sin far en stor julbock och en burk senap, och på allt skref bror Knut mycket roliga vers. Själf försökte hon sig för första gången i sitt lif på vitter produktion. Hon hade föresatt sig, att det skulle gå — och det gick. »Naturen till ett storverk tvangs», citerar hon triumferande. Man hade mycket julklappar, och Agnes hade särskildt blifvit ihågkommen, af fadern med noter, böcker, tvålar och essenser, af modern med en ljusröd barègeklädning, af bröderna med ett par mycket vackra blomvaser af äkta porslin. De flesta gifvarna hade haft hennes bosättning i tankarna: farbror och faster gåfvo henne en bordsyrtut af engelsk pläter med kristallflaskor, deras dotter Lotta ett slipadt kristallglas, Bror Geijer en elegant fruktkorg och en porslinsurna. Lilla Schröder hedrade sig med ett par magnifika smörknifvar af förgylldt silfver och ett par stora fruktknifvar dito; Richard Ehrenborg slutligen förärade henne en tesil; det blef den tredje i hennes samling, så att hon var alldeles trygg för att kunna servera te åt sina vänner, då de gästade Blomberg. Såväl hennes som alla andra julklappar voro försedda med verser, både vackra och roliga, framför allt de som författats af pappa, bror

Knut och faster Sofie, hvilken hade »en alldeles märkvärdig talang att skrifva». — Efter julklappsutdelningen kom supén, hvarunder fruarna voro i dödlig ångest för att deras män skulle äta sig fördärfvade på den »vådliga» julkosten. Bröderna älskade båda god mat, professorn ej minst. — Innan man skildes åt, lästes en vacker julpsalm.

Professorns och kamrerns turade under helgens fortsättning om som värdfolk; annandagen hade de förra både Lindblads och Atterboms hos sig. — Nyårsbalen hade Agnes beslutat att afstå ifrån; hon väntade sig ett bättre nöje — att få sin fästman till Stockholm en vecka fram i januari, och som det i hufvudstaden var 29 grader kallt, när hon skref för att be honom vara välkommen, fick han förmaningar att ta väl på sig. Hennes uppoffring af balnöjet fick sin belöning på förhand; redan nyårsafton stod Adolf Hamilton som en kär öfverraskning i sin trolofvades hem. Han tyckte sig ha uppfyllt allan rättfärdighet, då han passerat de första juldagarna hos sina föräldrar; nu kom tillika den tid då han lättast kunde vara skild från Blomberg; på mindre än två och en half dag hade han flugit till sin hjärtevän, som också blef bra glad och förtjust.

Den 8 januari voro de förlofvade bjudna till Henning Hamilton på middag. Värden själf måste på aftonen följa prinsarna till excellensen Dues, som hade bal. Agnes stannade kvar tête à tête med grefvinnan Marie, men Adolf gick på Trollflöjten, för honom en ny bekantskap, tillsammans med sin blifvande svärfar och dennes yngste son. Fru Anna-Lisa satt ensam hemma — då hon visste att allt stod väl till, var det henne ibland en njutning att vara alldeles allena — och använde tiden till att skrifva följande bref:

»Älskade Uppsalavänner! Under den djupa tystnad som i afton råder omkring mig har jag mina tankar så mycket hos eder, att jag nödvändigt på detta sätt måste språka med eder. Att ge ord åt alla mina välönskningar på det nya året vill jag ej försöka; hvar och en af eder vet, hur hjärtligen jag unnar eder allt det goda I själfva önsken eder. Ja, Gud i himlen välsigne eder alla! Jag har fått och har bra mycket godt, men tron mig, ingenting i världen skulle kunna ersätta mig säkerheten af eder trofasta vänskap och vissheten om edra varma förböner för det mig kärast är på jorden. Tack, min dyra, älskade Malla, för ditt så outsägligt välkomna bref före jul! Äfven har jag att tacka den goda, kära Lotten Kræmer för ett dylikt. — »Det är dock ingen nöd att lekamligen skiljas vid älskade vänner, då man kan få sådana bref och riktigt känna, att själsfrändskap räcker öfver och trotsar alla afstånd.» — —

— — — — — — — — — — — — — — — —

Geijer fortfar att må bra, trifvas och lägga på hullet. Om hans åkomma eller fallenhet ej vore så förrädisk, skulle jag nu kunna, tycker jag, öfverlämna mig åt hoppet om en längre lifstid för honom; nu tackar jag Gud så innerligen för hvad som är och vågar ej se långt framför mig — och så är det ju alltid i denna världen — beredd måste man vara. Det var likväl en tid, då jag ej kunde känna mig beredd. Men vår Herre har sina vägar att uppfostra en, tills man kommer därhän. — Det arbete Geijer nu har i Riksarkivet är honom så passande och graverar för ingen del hans hälsa, liksom det nu är det mest tillfredsställande för hans känsla att veta sig, så långt han förmår, uppfylla det allmännas fordringar. —

Den 12. Här blef jag afbruten af de hemkommande barnen. — Och i dag ha vi Geijers födelsedag, som gått upp klar och på allt sätt glädjefull. Adolf, Agnes och Gustaf hafva nyss gått på Söder, till Rosenblads orangeri* för att skaffa blommor åt pappa. Jag har skaffat hummer till middagen, och syskonen och bror Knut kommer hit på kaffe för att passera afton med oss. Större planer till firande ha vi ej i dag, och i morgon blir det ungefär på samma sätt, då det är Adolfs födelsedag och Knuts namnsdag.

Om lördagen råkade vi Geijerstams hos syskonen och fingo riktigt tala om Uppsala och eder alla, käraste vänner. — Gud välsigne min Malla för ännu ett kärt bref med Ava! Det med Atterbom har jag ock fått, som du ser af början på brefvet. Kärt och godt var det att höra allas eder välmåga, utom att Mathilde Kræmer ännu drages med sitt onda, som är bra ledsamt och envist. Gudskelof, att Mallas hälsa varit så god i höst! Hvad mig angår, så har jag efter 15 år, sedan min kramp — eller hvad det skall kallas — börjat, ändteligen upplefvat en höst, då jag däraf endast haft ett par lindriga känningar — — — rask och vigilante är dock nu för sent att blifva, och jag vill ej heller gälla för det här i Stockholm; det kunde draga oss in i en hvirfvel af umgänge, som vore en motsats till det goda lugn vi nu tycka oss ha vunnit. Ni skulle knappast utan att se det tro huru stilla och obemärkt vi här lefva, och hvad själfva lefnadskostnaden beträffar, är den här för oss vida lindrigare än i Uppsala. En hop depenser vi gjort för vår nya bosättning och resan i sommar höra ej dit. Allt är dock Gudskelof på en redig

* Beläget vid Götgatan.

och god fot, och jag kan med lugn se, att våra betydliga* inkomster förslå och blifva öfver att hjälpa våra söner med, sedan vi utstyrt och gjort bröllop åt Agnes, som ej går till så litet. För första gången under mitt trettioåriga äktenskap får jag nu smaka denna frid och veta min älskade E. Gustaf friad från trassel och bekymmer, som ofta nog uppjagade och tröttade honom, ehuru det ock alltför ofta glömdes. Innerligen tackar jag Gud, att jag varit ett medel i hans hand att tillvägabringa denna förändring, som visserligen i flera fall var påkostande, men ock, som mig synes, en oundviklig nödvändighet till ernående af den tillfredsställelse, som en reglerad och oberoende ställning medförer och i synnerhet på ålderdomen är önskansvärd för ett så ädelt och människoälskande sinne som Geijers. — I politiskt och litterärt hänseende tycker jag nu, att han här som en Siare går sina tysta fjät otillspord och ostörd hvarken af den ena eller den andra och är färdig att godhetsfullt räcka fram sin hand åt dem alla, som jag skulle tro samt och synnerligen med vördnad betrakta honom. — Alltjämt ljuga tidningarna om föreläsningar af honom. Tro dem ej! Han lämnade ej Uppsala för att här uppträda!

Om mitt bref bär stämpeln af enformighet, så få ni skrifva det på räkningen af vårt enformiga lif; af några Stockholmsnyheter vet jag intet och har sällan beröring med andra än mina barn och våra syskon. Att se Adolf och Agnes' lycka och växande kärlek och förtroende är min julefröjd, ehuru en och annan suck ibland omedvetet smyger sig från en vrå i mitt hjärta, som jag finner otillbörlig och därför söker att kväfva.

* Så står det alldeles tydligt, men måste väl vara missskrifning.

Men — — — hennes umgänge har för hvarje år blifvit allt mer och mer för mig. Utan henne blir det svårare att kämpa mot ålderdomens åverkan, som så väl behöfver alla slags solsken för att ej stelna och frysa till.

Från fröken Jeanna Strokirch skall jag hälsa Malla mycket; hon var hos mig häromdagen och sade, att hon just den morgonen så mycket tänkt på dig, att hon ville veta hur du mådde. — Brinkman, som jag för första gången var hos i går, bad mig ock hälsa dig; han är sig tämligen lik, men talar ännu mera suddigt och är pussig öfver hela ansiktet, men liflig och pratsam och kurtiserade Agnes som fordom mig.

Ack, hvad det känns ljuft att just i dag med säkerhet veta, att edra tankar och förböner omsväfva oss! Tack, tack och välsignelse därföre! — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — —

P. S. Mina barn bedja om sina hjärtliga och vördsamma hälsningar. De kommo just nu hem från Rosenblad och Mosebacke, förtjusta öfver sol och vacker utsikt.»

Delar af brefvets slut äro bortrifna. Däremot finns fullständigt kvar följande tillägg af Geijers hand:

»Gud välsigne Eder alla, mina goda vänner. Den innerliga tillfredsställelse, som medvetandet af eder trogna vänskap sprider öfver min förflutna lefnad förvandlar sig i Gubbens hjärta i det hopp att denna vänskap skall förljufva äfven mina återstående dagar. Jag tackar Eder alla på förhand därföre! Tusen hälsningar och goda önskningar på det nya året och alltid!

Eder trogne och tacksamme
Vän

E. G. Geijer.

Framför mina hjärtliga hälsningar till Landsh. Järta, G—nan Clason och Augusta!

D. 12 januari 1847 på min 65: te födelsedag.»

Från de 5 öfver hufvud taget »stilla» veckor Adolf Hamilton nu tillbragte i sin fästmös familj föreligger ännu ett bref af fru Anna-Lisas hand, hvilket förtjänar att till större delen anföras:

»Stockholm 1 febr. 1847.

Tack, min älskade, goda Malla, för ditt senaste bref, som liksom alla föregående andas trofast vänskap och godhet för oss. Jag har nu en stund för mig själf, medan de kära barnen äro ute på visiter. Och den vill jag använda att tala vid min vän; ehuru jag så nyligen skickat färska hälsningar med både Fant och Carlsson, så vet jag, att jag ändå på detta sättet är välkommen hos dig; och det går mig nu ofta som i Uppsala, att, då jag skulle gå ut för att uppfylla mina visitskyldigheter, jag gick till dig och blef kvar. Nu borde jag skrifva till fru Grubbe, äfven hänger ett svar på ett långt bref från fru Ehrenborg öfver mitt samvete, men — — — jag går till dig. I det hela har jag nu en period af skriflättja, som stundom kommer öfver mig, och ju längre jag skjuter upp ett bref som känns som en skyldighet, ju trögare går det. Icke så då jag får med pennan följa mina innersta tankar, hvilket rätt öfversatt vill säga, att man är själfsvåldig och gör hvad man helst vill, ett prerogativ, som vanligtvis blott opåtalt plägar tillfalla snillen eller artister.

Apropos, så är Fredrika Bremer i staden, och Geijer har just på morgonen varit hos henne. Just som han skulle gå, frågade hon honom på samvete, om han tycker hvad som i senare tider blifvit sagdt om hennes

romaner, att de börja blifva maniererade, hvarpå han uppriktigt svarade ja* och gaf henne det rådet att skrifva noveller och berättelser. Han sade, att hon ganska väl upptog detta, men jag fruktar, att detta nedflyttande af honom kostar på henne, ty hon är verkligen i sådana fall empfindlich — emellertid måtte det väl ha varit hennes mening att få sanning af honom, ty hon känner honom för väl för att vänta sig annat. Den goda, ädla Fredrika!! Hon har här verkat mycket för att afstyra en förlofning mellan en hennes släktinge och en läsarpräst, hvars karaktär är tvetydig, men misslyckats. En märkvärdig makt ha just sådana med unga, vackra flickor: de läsa in dem, och man kan blott önska, att förtrollningen må räcka lifvet ut. Månne inte fröken F:s förlofning med T. gått på samma vägar? Jag har af flera hört, att han gjort sådana försök på andra håll, men ej lyckats, men friherrinnan F. är själf en läsarfru och var honom gynnsam.

Jag skulle väl tala om, att jag, sedan jag sist skref, varit ett par dagar i stora världen, nämligen i onsdags hos Beskows och torsdagen på excellensen Ihres bal. På det första stället var det tämligen ledsamt midt ibland hela Skeppsbroadelen och några Vornehmen dazu — att råka Marie Hartmannsdorff och Charlotte Wrangel var dock roligt, men man råkas ju ej på sådana ställen. Fru Due sjöng i mitt tycke ej vackert eller behagligt; hon forcerar sin röst för mycket, som annars kunde vara vacker. Agnes sjöng ock, men var rädd, och det skämde bort hennes annars vackra timbre. För öfrigt såg man vackra, granna fruar, gamla och

* En annan svaghet i hennes skriftställarskap karakteriserade han så: »Du predikar så förbannadt, Fredrika!»

unga, alla öfver en bank i högsta grad dekolleterade, särdeles fru H., som knappt hade mer att visa; roligt att bredvid henne se en fullväxt dotter, som var helt modest betäckt. Charlotte W. var som alltid väl och smakfullt klädd: på hufvudet något af svarta spetsar och gredelina blommor, som klädde henne mycket. Fru Schön född Beskow var i mitt tycke den vackraste.

På Ihres bal var det rätt roligt — emot min förmodan ej så trångt, att man intet såg både nya och gamla bekanta; bland de senare fägnade Banererna oss med vänlighet och hågkomster från fordom. Therese Fock, friherrinnan Skjöldebrand, sökte ock upp mig och var så vänlig och bekant som jag ej påminner mig, att vi varit förut. Med tårar i ögonen sade hon mig, att hon efter 12 års förlofning nu var den aldra lyckligaste hustru. — Balen var grann, väl arrangerad och animerad. Agnes fick dansa med båda prinsarna och hade bland de öfriga kavaljererna tillräckligt bekanta för att få dansa alla dansar, hon var helt hvit med en mörkröd törnrosguirlande på hufvudet; jag är som fru Lawe* mig själf skyldig den rättvisan att erkänna, att hon var den bäst växta och den som förde sig bäst, ehuru jag såg många, många vackrare. Hvitt, rödt och blått varierade i kostymerna, juveler och äkta pärlor i myckenhet, särdeles på de äldre fruarna.

Af både kungen, drottningen och prins Gustaf blef jag en passant ihågkommen; kronprinsen var som alltid i början värdig och posé och sade åt Agnes, att den utländska resan gjort henne gammal — men till slut blef han yr och mycket animerad, så svetten lackade

---

*En personlighet i romanen En natt vid Bullarsjön.

af honom. — Nu talas om en maskeradbal den 10 hos Ihre; jag hoppas, att bjudningen ej sträcker sig till oss, af många skäl, förnämligast för depensen.

Om onsdag reser Hamilton, sedan han tillbragt som jag tycker 5 lyckliga veckor här i stillhet med oss, inom mig tänker jag de lyckligaste och bekymmerfriaste för de unga tu af hela deras lefnad. En sådan tid af växande tillit och förtroende, blyg kärlek, ostörda rekreationer af musik och lektyr, någon gång afbrutna af rosenröda framtidsplaner och barnsliga rådplägningar om blomsterplanteringar och möbelarrangementer — kommer aldrig åter, men som, jag medger det, visserligen en gång med rena och ädla sinnen njuten, kommer att sprida ett oförgängligt sken öfver kommande dagar, som också kunna på Guds makt blifva ljusa, ty prosan har ock sin sol.

Du kan ej tro, hur ondt det gör oss om de goda Atterboms. Geijer är nästan dagligen där, jag min stackare sällan, och han sade i går, att både Atterbom och Ebba voro mycket nedstämda öfver långsamheten af hans sjukdom och den allt mera synbara omöjligheten af hans föreläsningar. Den förlust, som härmed drabbar dem, bör af vederbörande ersättas; jag skulle ej kunna ursäkta, om så ej skedde af den, som är orsaken till Atterboms hitresa och beslut att läsa publikt. Detta beslut klandras så mycket i Uppsala, men ej här i Stockholm, där nyfikenheten varit högeligen spänd att få höra honom, och jag är säker han vunnit stort bifall. Atterboms kamrater — n. b. en del af dem — kunna just låta bli att ogilla detta: hvem af dem som haft samma tillfälle och förhoppningar om framgång hade ej försummat det, därom är jag öfvertygad. För oss var det en enskild och dubbel förlust, ej allenast det nöje

som hans föreläsningar hade skänkt oss, utan äfven glädjen af den vissa triumfen att ändtligen en gång höra hans snille erkännas och värderas. — Eftermiddagen. Agnes och Adolf hafva på förmiddagen varit hos Atterbom; han såg i deras tycke bra affallen ut och led mycket af en total sömnlöshet. Ack så ledsamt! Hos fröknarna Strokirch voro de äfven. Fröken Jeanna talar alltid så mycket om dig och ber hälsa då vi skrifva. — Hos Lindblad står nu åter bättre till; Sofie har varit på landet hos Odencrantz en vecka, och det har bekommit henne mycket väl. Gifve Gud det måtte få fortfara! Men Gudnås, man kan ej hoppas det, och jag tycker det är så synd om dem alla. — Geijerstams se vi nu ej så ofta, de äro visst bjudna på andra håll, och om söndagarna äro de tillsammans med Charlotte; själfva ha de visst aldrig främmande, som de göra klokt i.

Alla mina barn äro i afton för första gången på Nya teatern; hos mig är det en föresats att ej gå på några sådana nöjen, om jag ej är bjuden i direktionslogen, och i allmänhet går jag ej bort utan att vara bjuden; det har jag sagt mina vänner, som äro så goda och förlåta mitt självsvåld; de veta nog, att jag ej ändå är af den sorten som ofta vill vara bortbjuden, och dessutom veta de ock, att de hos oss äro välkomna hvarannan söndag, då syskonen äro här, då vi vanligtvis säga till en och annan bekant, att vi äro hemma.

Jag skall nu lämna rum för E. Gustaf, som vill skrifva några ord. Agnes och Hamilton bedja om sin hjärtliga vördnad. Hälsa ömt och innerligen a l l a a l l a våra vänner från din

Anna Lisa.

Hälsa Betty L., att hon ej får anse min tystnad för någon slags surmulenhet. Jag är alltid lika god på henne. Det vet hon nog. Förlåt, om jag ber dig skaffa inneliggande till sin ägarinna. Förlåt ett så genomkluddigt och slarfvigt bref!

P. S. I dag är Lindblads födelsedag och salig Jeannas dödsdag; den går aldrig lätt förbi mig. Besynnerligt, att jag känner detta sår ännu så färskt blöda, då jag ändå med hvarje år har allt mera skäl att unna henne den saliga och eviga hvilan, men vårt förhållande till hvarandra var för ömt och sammanväxt; vår 32-åriga sammanlefnad hade gjort oss oumbärliga för hvarandra.»

Tillägg af Geijer.

»Bästa vän! Tusen tack för de välkomna och sköna handskarna, som jag skall bära till din åminnelse. Vi ha tillbragt en ganska treflig tid, under det vi ha fått hafva vår Adolf hemma och för det mesta i största lugn oss själfva. Det är en glädje att se de unga, och huru belåtna de äro med hvarandra. I morgon reser Adolf och får kallt — på det hela är dock vår vinter vacker, ehuru Distingen utmärkte sig genom slask och regn. Vi må alla mycket väl. Anna-Lisas hälsa är bättre än den varit på länge, och äfven min är ganska god. Tusen hälsningar

från *E. G. G.*»

Hvad Anna-Lisa yttrar om Atterbom tarfvar några kommentarier.

Atterbom, hvilken för läsåret var rector magnificus och som sådan befriad från föreläsningsskyldigheten, hade från högre ort blifvit uppmanad att i hufvudstaden hålla några föredrag öfver fosterländsk vitterhet. Trots det skarpa klander, för hvilket han med anledning häraf

utsattes från sina kolleger, hade han gifvit vika för påtryckningen och anlände i slutet af december till Stockholm, där han blef vald till Svenska akademiens kansler för det ingående halfåret, samtidigt med att Geijer blef direktör. De tilltänkta föreläsningarna skulle börja i medlet af januari, blifva 10 till antalet och enligt annonsen behandla Svenska vitterhetens historia. Men Atterbom hade den oturen att insjukna i hufvudstaden, hvarför han måste först några gånger uppskjuta och omsider alldeles inställa hela föreläsningsserien. Det misslyckade företaget åsamkade honom betydliga utgifter i stället för den beräknade vinsten af minst 5,000 Rdr. Först omkring den 1 mars kunde han återvända till Uppsala.

Kort därpå lyckades Geijer af Oscar I utverka en summa af 500 Rdr bko såsom någon ersättning åt Atterbom för dennes kostsamma och förfelade vistelse i Stockholm. Det var ej första gången Geijer använde sitt inflytande på högsta ort till sina vänners förmån. Aderton år förut hade han till sin stora glädje lyckats förmå Carl Johan att bevilja ett årligt understöd åt fru Alida Knös, som nyss blifvit änka och befann sig i ett nästan utblottadt tillstånd. Säkert kände han äfven nu en ljuf tillfredsställelse öfver att kunna hjälpa Atterbom, hvars känsliga sinne han visste sig en gång ha med sin frispråkighet gifvit ett sår, hvari han vid flera tillfällen visade sig angelägen att gjuta en helande balsam, t. ex. genom slutorden i berättelsen om Götiska förbundet. Anna-Lisa hade antagligen påverkat sin mans beslut att hos kungen ingripa till vännens förmån; visst är, att hon hjärtligt gladde sig åt att han lyckats. Makarna besörjde också penningebeloppets afsändande till adressaten.

Det synes mig vara på sin plats att här slutbehandla sista skedet af Atterboms förhållande till Geijer, så vidt jag förmår följa och bedöma det.

Några månader efter de sist omtalade händelserna hade Atterbom att som afgående rektor utge ett akademiskt program, med återblick på det viktigaste, som under det gångna läsåret tilldragit sig vid universitetet. Denna gång var det framför allt två dödsfall som trädde i förgrunden: Hans Järta och Geijer hade på våren aflidit. Den förre var ju egentligen ej akademiker, men som »ultraismens» höfding och på sistone patriark hade han spelat en stor roll i det högkonservativa Uppsala, särskildt inom de akademiska kretsarna, hvilka ju med skäl gjorde anspråk på att vara de tongifvande i samhället. Programmet hade för Järta idel loford; hvad Geijer angår, ställde sig saken annorlunda. Atterbom, som hade en i ögonen fallande svaghet för att i tid och otid syssla med sitt eget jag, ordar i rektorsprogrammet mycket om sin personliga sorg öfver Geijers död och förklarar helt kategoriskt: »Och det våga vi säga: ingen sörjer honom så djupt som vi, ty vår sorg är närmast i stånd att öfverskåda hvad som *varit* och hvad som *kunnat* vara. Vi som sett honom i hans blomning och hans fullmognad — vi som personligen och nära känt författaren till *Vikingen*, till *Svea Rikes Häfder*, till de tvenne första delarna af *Svenska folkets historia*, huru skulle vi någonsin förgäta, hvad han var, hvad han uträttat i sin fulla styrkas, sin ofördunklade äras dagar.»

Atterbom markerar här tydligt, att han är missnöjd med tredje delen af *Svenska folkets historia*; säkerligen hade han där funnit spår af den förändrade öfvertygelse som utmynnade i »affallet». Han fortsätter:

»Hvad redan en stor del af samtiden beklagar skall en snar framtid odeladt öfverklaga: att han under det senare förloppet af sin lefnad, och särdeles under det sista årtiondet däraf, i så betydlig mått hänfördes från sin banas egentliga och stora mål; att yttre anledningar, först kanhända gifna i vissa hedrande, men icke väl betänkta förtroendeuppdrag, inkastade i hans allkänsliga själ den småningom till en inre nödvändighet utvecklade oro, som från den historiska betraktelsens upphöjda, lugna, klara ståndpunkt nedlockade honom till en omedelbar inblandning i dagens politiska och sociala virrvarr. Detta var han för långsynt att på nära håll redigt uppfatta. Desto lättare kunde hans fromma, fosterlandsvarma, människoälskande hjärta där se — allt hvad han önskade se; och ifvern att meddela det sålunda sedda bragte honom att splittra sin mäktiga förmåga på en mängd småskrifter, bland hvilka de flesta, mera imponerande genom genialiska hugskott än genom bevisning och objektivt sammanhang, äga sitt hufvudvärde i spridda snilleblixtar och egenskapen att vara bekännelser af en ädel personlighet.»

Atterbom beklagar, att Geijer ställdes i en partihjältes tvetydiga dager och blef från ena sidan bedömd med bitter, ofta orättvis stränghet, från den andra begagnad som en »praktskylt», en högtidsfana att bära framför sig vid högtidliga tillfällen. »Men,» slutar författaren, »till en sådan utmärkelse är han i sanning för god. Han syntes ock slutligen finna det själf. Mer och mer steg hans längtan att, återvändande till de stora Carlarna, ånyo liksom förskansa sig inom ett ostördt målande af deras bilder; han hördes ej sällan upprepa den försäkran att lefva blott för fortsättandet af sin häfdateckning. Försynens beslut var dock ett annat.

P. D. A. Atterbom

Hans fysiska krafter voro bräckta; de hade till och med länge, fastän hemligen, varit det, och till äfventyrs kan mången af hans sednare lefnads företeelser endast patologiskt förklaras.»

Hvad Atterbom här yttrat kan med rätta klandras i flera stycken, men — det är dock icke allt igenom oriktigt och befängdt. Var det icke en stor förlust för den svenska häfdateckningen, att Geijer i stället för att koncentrera sina krafter på sina historiska hufvudverk, splittrade dem på småskrifter? Och berodde icke denna splittring i väsentlig mån på hans deltagande i det offentliga lifvet? Huruvida denna förlust uppvägdes eller kanske mer än uppvägdes genom den friska fart utvecklingen tack vare honom tog — det är en fråga som jag ej vill åta mig att besvara.

Rektorsprogrammet blef i Dagligt Allehanda utsatt för en mycket skarp, genom flera nummer fortgående kritik. Den börjar med dramatisk liflighet sålunda: »Men finns då ingen barmhärtig människa, som vill och kan säga Professorn Pehr Daniel Amadeus Atterbom, huru en offentlig funktionär bär sig åt, då han ex officio skall yttra sig?» Recensenten gör sedan följande påståenden:

Programmet är oskickligt både i loford och tadel; Atterbom har ännu aldrig haft i sitt hufvud en redig och klar tanke om samhällsfrågor och historiens ovansk-liga lärdomar, men tror sig ändå närmast i stånd att öfverskåda resurserna hos en sådan ande som Geijer och hur dessa resurser blifvit använda; han är en »kolibrisjäl», men sätter sig ändå helt obesväradt till doms öfver ett snille; det ligger något kolossalt löjligt och oblygt uti »den förstenade kotteriandans anspråk på att nämna sig själf på samma dag med en lefvande

ande». — Atterbom och hans meningsfränder, som af lättförstådda skäl kallas »stugumännen» och liksom i misshugg äro nära att få heta »stugugrisarna», hånas, därför att de ingenting haft emot att Geijer befattade sig med politik, så länge han hörde till deras läger, men däremot efter »affallet» klaga, att han blef nedlockad »till en omedelbar inblandning i dagens politiska och sociala virrvarr», hvilket skall betyda, att han blef riksdagsman, och således, som recensenten säger, »fick se sig om i världen och upptäcka, att allt ej stod så väl till som man trodde i stugan». Recensionen framhåller slutligen, att de liberala stridt skarpt mot Geijer, så länge han befann sig bland deras motståndare, men att de alltid visat honom aktning, något som man ej kunde visa Atterbom och de flesta af dennes meningsfränder. Hvarför? Det kunde de själfva grunda ut o. s. v.

En senare artikelserie i samma tidning och tydligen af samma penna är i främsta rummet riktad mot Palmblad. Där yttras bland annat: »Kronan på gemenheten är, att en af stugumännen vågar stiga fram och påstå, att en Geijers beteende under sina senare år kan förklaras e n d a s t p a t o l o g i s k t!!!» Med stigande hetta kallas detta påstående sedan för en skamlöshet. Hvad Geijers forna vänner i det konservativa lägret nu yttra om honom karakteriseras som ett utslag af »hätskhet under mask af tillgifvenhet och försvar», och med anledning af välvilliga och aktningsfulla uttryck om Geijer från samma håll, utropar recensenten omsider: »De där Judaskyssarna äro för vidriga.»

Kritiken öfver rektorsprogrammet förmådde Atterbom att i såväl Allehanda som Aftonbladet under sommarens lopp införa följande:

»Dem af mina landsmän för hvilka en verklig kännedom om mitt tänkesätt om Erik Gustaf Geijer icke är likgiltig, må det tillåtas mig hänvisa till den efter ett par månader utkommande fjärde delen af »Svenska siare och skalder». Det torde sedermera kunna med någon fullständighet afgöras huruvida jag förmår uppskatta den store Bortgångnes förtjänster, huruvida jag deltager i alla sanna Svenskars erkännande af hans mångfaldigt och odödligt fruktbärande verksamhet; huruvida jag ännu omfattar honom med min första ungdoms oförminskade kärlek; — i få ord sagdt huruvida hans bild är mig vördnadsvärd, hans ära dyrbar, hans minne heligt.

Uppsala den 7 juli 1847.

Atterbom.»

Detta inlägg affärdas i Allehanda med några hånande ord. Det är också i så måtto svagt som det ingenting gendrifver och, med alla sina bedyranden, föga berör de klandrande anmärkningar som framkallat det. Men det må ju räknas den känslige skalden till godo, att han, som tydligen är djupt sårad, likväl afhåller sig från personligheter och begagnar ett värdigt språk.

Den bebådade delen af Siare och Skalder kom på hösten och var försedd med en Tillägnan till Erik Gustaf Geijer. Inledningsorden må anföras: »Det vanliga språkbruket hade kanhända fordrat en annan öfverskrift: »till skuggan af Geijer» eller något dylikt. Men jag skrifver icke så. Det är just skuggan af dig som har försvunnit. Jag känner, i min innersta själ, din verkliga närvaro; och vet, att jag nu mera än någonsin, talar till väsendet.» — Längre fram förekommer detta yttrande: »Svaga själar mäkta ej förstå den saknad som vid en väns graf kan tala både kärlek och sanning.»

Den grämelse angreppet i Allehanda vållat Atterbom dallrar ännu i denna fras, som nog är afsedd att ha sin udd, men knappast kan sägas vara en träffande pil. Polemik var nu en gång icke den hederlige Atterboms sak. Man hade beskyllt honom för ett oskickligt uttryckssätt, för fåfänga och oförmåga att uppfatta Geijer. På sin höjd är det mot den första anklagelsen han söker försvara sig. Hvad hans tillägnan för öfrigt angår, är den högstämd och vacker. Man kunde önska, att den varit affattad i något enklare och mera okonstlade ordalag, men näppeligen kan någon läsare betvifla, att författaren talar med hjärtat fullt af innerlig kärlek och varm beundran för den bortgångne, eller förneka, att hans uppfattning af denne, hvad som må fattas den, är högsint och ädel.

Eftervärlden har länge vidhållit den beskyllningen mot Atterbom, att han visat sig otacksam mot Geijer. Det kan vara på tid, att denna orättvisa anklagelse förstummas. Flera af Geijers biografer ha vid talet om dennes öfvergång till det frisinnade lägret kastat en harmsen sidoblick på Atterbom, särskildt därför att denne i rektorsprogrammet upptagit Hwassers påstående att »affallet» endast kunde förklaras ur patologiska grunder. Det var ju också den synd mot Geijer som samtidens liberaler hade svårast att förlåta Atterbom, och vi ha här ofvan sett, att den betecknas som en »skamlöshet», »kronan på gemenheten». Partifanatismen älskar starka uttryck och tyvärr icke blott öfverdrifna utan äfven oberättigade. Och den är synnerligen benägen att tillskrifva motståndare dåliga bevekelsegrunder. Atterboms uppfattning kunde vara inskränkt, hans omdöme partiskt, och hans uttryckssätt stundom mindre lyckligt valdt — han har i alla dessa brister många medskyldiga —

men att han menat illa med Geijer, är lika otroligt, som att denne velat skada honom med sina s. k. björnsmekningar. Det så skarpt tadlade försöket att underskjuta »affallet» patologiska grunder bär Hwasser i främsta rummet ansvaret för. Atterbom upptar det icke utan tvekan; det kan i hans mun anses som ogrannlaga och taktlöst, men det är också den strängaste dom man kan fälla öfver det, och Gud vet om den icke är *för* sträng. Atterboms afsikt har ganska visst icke varit illvillig utan raka motsatsen. Han kunde från sin ståndpunkt omöjligen annat än ogilla Geijers förändrade politiska åsikter och sörja öfver dem. Hvilken bättre ursäkt var det honom då möjligt att finna för vännen, än att denne påverkats af en sjuklighet, som förlamat hans själskrafter och förvillat hans omdöme? Fysisk ohälsa är ju i och för sig hvarken en intellektuell brist eller ett karaktärsfel? För Geijer vida mer nedsättande grunder till affallet, såsom fåfänga, popularitetsjakt och lycksökeri, hade proklamerats af andra, ja en tid af Atterbom själf.

VII.

Bref från Agnes Geijer till Adolf Hamilton.

1.

Stockholm den 8 februari 1847.

Min älskade Adolf! Är du nu hemma på ditt Blomberg, och jag sitter här ensam igen! Grufligt tomt blef det efter min vän, och jag tyckte i flera dagar, att det var omöjligt, att du ej skulle komma in, rätt som det var, och glädja mitt hjärta med att blott få se på dig. Tack emellertid för den tid du skänkte oss häruppe — den var mig bra kär, och jag tänker så ofta, som jag sade dig här en gång, att jag ej vet hur mycket jag skall hålla af dig, då jag alltid får vara hos dig, då jag nu för hvar gång du lämnar mig tänker: »Så mycket som nu har jag ändå aldrig förstått och älskat min Adolf!»

Jag tänkte hela första dagen på att du satt på kuskbocken och inbillade mig, att jag kände hur du frös — ty bra kallt var det. Men sedan har Gudskelof varit vackert och mildt väder. Sedan du reste ha vi ej varit hemma en enda afton, och nu tyckes alla bjudningar ha brustit löst pa en gång. Hela denna veckan äro vi upptagna, och i början på nästa är denna maskeraden hos Ihren, dit vi äfven äro bjudna. Den skall ej kosta

mig en skilling, emedan jag ämnar bli svart från topp till tå och oigenkännelig.

Torsdagen voro vi hos farbrors utan läsning. — Farbror har ej varit bra igen, utan haft känningar af sin svindel; nu är han dock bra, så länge det varar, men emellertid kan man aldrig känna sig säker för denna olyckliga fallenhet. Fredagen helt ensamma hos Geijerstams med Charlotte Wrangel blott — där gjordes musik och var trefligt. I lördags var föreläsning på Atheneum. Den fransyska prästen som vi hörde i franska kyrkan höll ett fransyskt föredrag om de religiösa rörelserna i Schweiz, som var ganska intressant, emedan han själf varit med därom och därför måst flytta öfver hit till Sverige. Hartmannsdorffs och Geijerstams voro sedan här till kvällen efter föreläsningen. — I går, skall du tro, var jag ej med om mindre än ett slädparti med ty åtföljande bal på Lilla sällskapet. Fredrik Wærn och en ung grosshandlar Kleman (half engelsman) hade tillställt det, och Olle Nordenfeldt bad att få köra för mig. Det var högst elegant, en mängd af Skeppsbroadeln naturligtvis, dessutom Wærns, Vogts och vi såsom utbölingar. För Lotta Geijer körde en ung engelsman, som hette Whitaker; han var hygglig och såg bra ut, men gjorde Lotta mycket bekymmer, emedan han ej kunde ett ord annat än engelska. Olle akte ganska magnifikt, med 2 hästar, rack med tigerhudar och kusk — resan till Frösunda, där man drack kaffe, hade kunnat vara angenäm, emedan vädret var så blidt, om det ej hade snögat, så man blef tämligen våt. I natt ha vi dansat till 2, och jag är således rätt dufven och trött; jag är rädd mina concepter smaka däraf.

I afton hade jag velat ge till mycket, om jag fått vara hemma — men — vi skola på musik till Kochens.

Om tisdag Sacks och Gulomys soiré — onsdagen stor supé hos expeditionssekter Arrhenius — torsdag hos professor Sandbergs på musik — fredagen supé med dans hos Ehrenheims — lördagen föreläsning, och sedan komma Kochens hit. Söndagen hos farbrors, och måndagen på maskeraden hos Ihre. Tiden är ju väl använd! Ack! Jag blir trött, bara jag tänker därpå!

I lördags gick jag upp till Marie Hamilton för att tala om maskeraden, och hvem sitter där om ej Fredrika. Gustaf* kom också om en stund; de bli ännu kvar på obestämd tid; Gustaf ville nödvändigt vara öfver Ihrens maskerad. Jag ser, att Fredrika är generad för mig, och således kan hon ej tycka om mig något — huruvida hon är så »intagande och förtjusande» har jag ej ännu kommit underfund med, ehuru jag satt en lång stund däruppe och talade rätt mycket med henne — men när förlägenheten förlamar en människa, är den sig ej lik. Malcolm hade varit där på visit afton förut, hörde jag af Marie.

Den stackars Atterbom är ännu sjuk, och Gud vet när några föreläsningar kan komma i fråga. — Tala om för Eva, att sedan Wachtmeister sökt oss tre gånger, både aftnar och förmiddagar utan att råka oss, kom han i går förmiddag, då vi voro hemma och satt här länge — sig så fullkomligt lik, men rätt rolig. Vi hade roligt af att påminna oss våra reseäfventyr, och han hade hälsningar från Woyna och verkligen — porträttet. Woyna, den stackars gubben, lär vara så sjuk i vinter, att man fruktar han ej lefver länge.**

* Säkerligen Fredrika Hamiltons bror Gustaf Ludvig, då löjtnant vid Lifregementets husarkår. Fredrika hade varit förlofvad med Adolf Hamiltons bror Hugo.

** Han dog 1850, i Brüssel.

Nej farväl, min egen älskade! Tusen hälsningar till alla hemmavarande, och säg Eva, att jag skrifver nästa gång till henne. Mamma och pappa hälsa dig ömt.

Tänk på mig, som fått en passion att göra ordentliga kuvert!»

Ungefär samtidigt med detta bref skref Adolf från Blomberg till Agnes ett dylikt, hvars början här anföres:

»Kära min Agnes! Du kan icke tro huru ödsligt det kännes att nu tillbringa hela dagen alldeles ensam, sedan jag blifvit återigen van att få vara med dig, men nu går då ensamheten väl en gång till ända; det går nog snart, kanske alltför snart för herrar handtverkare, som skola göra det fint och trefligt åt grefvinnan. — Då jag aftågade öfver Jakobs torg, gjorde jag fåfänga försök att ännu en gång få se dig i fönstret, men du tog revanche för att jag ej såg upp till dig, då jag förra året aftågade från U. med mina röda hästar.»

2.

Stockholm den 15 februari 1847.

Jag blef gladt öfverraskad, då jag i middags hemkom från en promenad i det rysliga yrvädret, att finna åter ett bref från min vän. — Tack, tack! Ehuru jag har brådtom nu med att göra mig i ordning till aftonens högtidlighet, så måste jag ändå säga dig några ord, emedan det blir så långt att vänta till torsdagen annars. Gudskelof, att du kom hem utan att ha frusit för mycket, och att du fann alla så på Blomberg som Hönsäter friska!! — — — — — Ja i afton stundar den stora mycket omtalta och omskrifna maskeraden. (Jag har af min svarta taftsklädning gjort mig en ordentlig svart domino,

garnerad med svarta spetsar kring hals och ärmar; på hufvudet en svart sammetsbarett, som sitter på sned — — och under den breda, nedfallande svarta spetsar och pudradt hår. På ena sidan en bukett af törnrosor, till hälften rose och till hälften af svart sammet, och dominon igenfästad med en rosett af rosesidensars och svart sammet.) Allt detta för mamma och Eva, emedan jag misstänker, att det ej intresserar dig. Gud vet om det blir roligt! Jag blir visst hemsk till mods bland denna brokiga samling.

Fredrika dansar med i en af de fyra kadriljerna som äro kostymerade. Detta har väl Hennings ställt till, som göra allt för att poussera henne. Samma dag jag sist skref till dig kommo hon och Marie hit på visit på förmiddagen — men detta blott i 2 minuter, förmodligen för att ändå ha uppfyllt allan rättfärdighet. — För öfrigt vet jag, att hon varit på bal hos Duens och dansat kotiljong med prins Gustaf, men tant Marie Hartmannsdorff, som berättade mig detta, tyckte ej hon såg det minsta bra ut.

Hos expeditionssekter Arrhenius' i onsdags var mycket folk, mycket dans, mycket mat, mycket varmt och mycket ledsamt. Torsdagen hos Sandbergs var rolig, emedan där gjordes utmärkt vacker musik, likaså hos Kochens i måndags. Jag tänkte på Eva och önskade, att hon hade hört detta. Fredagen var grand soupé hos Ehrenheims. Högst elegant, både folk och servering — dans efter Schnötzinger och en den allra delikataste supé. Det var rätt roligt, emedan jag råkade åtskilliga Uppsalabekanta, både fruntimmer och herrar. Lördagen voro vi hemma och hade ingen lust att på Atheneum åhöra ett föredrag om finska folkpoesien; pappa var dock där och tog sedan Kochens med sig upp, som

stannade och åto tésupé — det var trefligt, ty Lindblad kom också, och det musicerades och pratades.

Har du läst i tidningarna om den märkvärdiga upptäckten med svafveletern? Att man genom inandning af den kommer i en sorts extas, som gör, att man aktar för ringa alla jordens både kroppsliga och andliga smärtor. Kroppen ligger som i en dvala, men själen kommer uti en hänryckning, som beskrifves som det mest lycksaliga tillstånd. Under detta har man gjort de allra förskräckligaste operationer på människor, och de känna det ej. Likaså, om man har en stor sorg och inandas denna eter, förlorar man ej medvetandet af sorgen, men man känner sig så höjd öfver den, att den ej har makt att nedtrycka själen. Experimenter ha här varit gjorda af de förnämsta läkarna, och allt slår in som fransyska och engelska läkare förut beskrifvit om detta undergörande medel. — Nu har fru Lindblads läkare rådt henne att försöka detta mot sin förskräckliga mjältsjuka, som drifver henne till förtviflan, och då Lindblad sist var här en förmiddag, hade han varit på apoteket och köpt en flaska svafveleter. Det märkvärdigaste är, att detta slags rus icke lämnar någon skadlig verkan på nerverna, utan man känner sig snarare lättare än förut. Nu är jag högst nyfiken att få höra, huru det lyckas med fru Lindblad. — — — Farväl, farväl! Hälsa tusenfaldt hem till alla från din Agnes.

P. S. I går voro vi först på middag hos kamrerns tillsammans med Malcolm, men sedan pa aftonen bjudna att se Jolins nya pjäs Mäster Smith eller Aristokrater äro vi alla. Den är både vacker och rolig på sina ställen och hela tiden igenom underhållande, ehuru bra lång — men något för rörande och sentimental. Jolin själf spelar förträffligt en smedsgesäll. I morgon

ha vi bjudit moster Louise, som är i staden, med Charlotte och sina flickor hit. —

Gilberts bref roade mig mycket. Tacka honom, om han finns kvar, mycket. Mamma och pappa hälsa hjärtligt, äfvensom kamrerns och broder Knut till dig. Kl. 5 kommer mamsell Dahlberg och pudrar in mig! — Bed Eva skrifva snart, så skall hon få beskrifning på maskeraden. — Kalfvenstjerna från Uppsala var bland andra eleganter på Ehrenheims supé; han var så viktig med att han skulle dansa med uti en grotesk kadrilj i dag. Någon föreslog honom då att ej alls kostymera sig för att göra bästa effekten. — Mamma blir också svart i afton och ber hälsa, att hon tänker kokettera med mörkröda blommor på hufvudet.

3.

Stockholm den 22 februari 1847.

Min egen älskade Adolf! I dag har jag just med förtjusning tänkt på att ingen bjudning stundade, utan att jag nu först skulle få bref från dig, sedan skrifva till dig och så få sätta mig och sy — allt detta får jag visserligen göra i dag, men nu kom ändå en bjudning på supé till torsdagen hos krigsrådet Bäcks, och bara utsikten på dessa supéer gör mig ur humör. I tisdags undgick vi en supé hos assessor Geijers genom att vi hade bjudit hit moster Louise med sina flickor och Charlotte Bergenstråle. Du kan väl föreställa dig Heddas och Charlottes nyfikenhet på maskeraden — jag måste från punkt till pricka beskrifva alltihop, men det var också så godt att ha detta att tala om, emedan samtalsämnen således aldrig tröto. Men vi togo också upp och

lade ner den åtskilliga gånger, alltid åtföljdt af utrop och förundran. Sedan maskeraden ha vi varit hemma utom på Don Juan, som var rätt roligt, ehuru direktionslogen är en bedröflig musikplats. Samma dag hade vi varit på middag hos Ehrenheims tillsammans med fru Rabenius, som är i staden. Lugnt och tyst ha vi nu, när vi få vara hemma, emedan alla visiterande herrar äro så upptagna af dans och supéer, att de ej ha tid att gå på visit till ett så stilla hus som hos oss, där man ej kan hoppas någon bjudning till lön för sin möda. Vet du, jag tycker ibland det är riktigt bedröfligt att se, huru folket här, om de också taga sina sista fyrkar, ändå skola göra en supé eller bal — så svälta de och ha otrefligt i hvardagslag, och till tack för sin möda säges det om dem: »Jag kan ej begripa, huru de där kunna ha råd att göra bjudningar. Det måste då också vara därefter?!»

Ack nej, Adolf! Nog är jag fåfäng och underlig ibland, men de tro det ej, de som säga, att jag är skapad för att lefva med i världen — att jag skulle tråna bort af ängslan och oro, om jag vore dömd att jämt röra mig i denna lysande värld. Jag känner ett riktigt medlidande för sådana människor som t. ex. Marie Hamilton, som ej har annat att lefva för år efter år. —

Nu tror jag, att Fredrika är rest; jag har åtminstone ej sett henne sedan på maskeraden. Hon har varit med ofantligt mycket, och hennes sång har jag hört omtalas från flera håll som någonting högst charmant; jag har just skämts litet, när folk har kommit till mig och trott sig göra mig en sådan glädje med att tala om huru vacker röst min blifvande släktinge har, och jag måste svara, att jag ej hört henne. Mycket upplifvad tycktes hon vara på maskeraden sist, dansade mycket

och såg nätt och lätt ut i sin kostym. Det är allt jag kan säga om hennes utseende, ty ful tycker jag alltid hon är.

Men hela denna kadrilj hade fördelaktiga och vackra kostymer — alla lika, som debardörer, en fransk kostym. Fruntimren hade hvita och röda eller hvita och blå randiga sidenkjortlar, mycket korta; hvita pantalonger och jacka af svart sammet med en mängd knappar; om lifvet ett bredt rödt eller gult skärp, långt och knutet i ena sidan, samt på hufvudet en hvit och röd sorts husarmössa. Därtill pudradt hår med en lång fläta i nacken. Herrarnas kostymer voro i samma genre, och du kan ej tro hvad den klädde. I denna kadrilj var en så(n) mängd vackra damer, att det var bra roligt att se. I allmänhet var hela maskeraden mycket lysande och vacker, och en så animerad dans har jag knappt sett. Jag för min del hade mycket roligt, sedan jag öfvervunnit min rädsla och blyghet — men i början var jag för tafatt för att flyga på folk och ovan att vara oförskämd, men sedan jag lärt mig detta, hade jag åtskilliga rätt roliga äfventyr, som jag skall berätta i min epistel till Eva, som äfven är till dig, om det roar dig.

En afton i denna veckan ha vi varit hos kamrerns helt ensamma; vi läsa ingenting sedan du är borta, men faster vill gärna, att vi skola komma emellanåt och muntra kamrern, som ej är så rätt rask. — Lördags afton var pappa på föreläsning i Ateneum — — — om järnhandtering — den brydde jag mig ej om — hade det varit om brännvinsbränning, hade det kanske kunnat locka mig. Nu sutto vi, mamma och jag, hemma med tant Hartmannsdorff, hvars man också var på föreläsning, och hade rätt trefligt. I går hade vi utom far-

Lotten Feilitzen, f. Lindblad.
Efter oljemålning af Troili.

brors till middagen 3:ne kadetter af Gustafs vänner, och på aftonen voro vi bjudna på musik till Lindblad. Ack, en sådan musik; om jag finge låta mamma och Eva höra en af de sonater som Lotten Lindblad spelade med Sack och Falkenholm. Det är en fulländning och en finess i deras spel som är mästerlig. Grills och

Murrays voro där äfven. Du minns den präktige gossen, som sjöng i fjol, då du var med? Nu sjöng han med sina systrar, den äldsta 16 år och den yngsta 12, en trio, hvartill den tredje systern, 11 år gammal, ackompanjerade, à r a v i r!! Vackra som änglar äro dessa barn, och sedan en smak och en musikalisk expression i föredraget, som jag mången gång saknat hos äldre personer. Ja, en sådan musik som denna afton gjordes, tror jag man har svårt att få höra, och jag tänkte bra många gånger på eder, mina kära där nere på Hönsäter.

Så att Eva är intresserad af Preussens nya konstitution! Hvad skulle hon då ej ha varit, om hon hört Wachtmeister häromdagen tala med pappa därom. Mycket roligt och intressant! Han sade, att kungen haft en liberal konstitution färdig, men ej fått ge ut den för Metternich — utan denna har nu blifvit hopkucklad för att stryka preussarna om munnen med så länge. — — —

Om nu jag kunde flyga till dig på en stund, så finge Eva ingen beskrifning på maskeraden, utan då skulle jag tala för dig om den och mycket annat. Om måndag är första mars, således snart ej mer än 3 månader tills vi råkas. Fortepianot hörs ej af, men jag tänker taga pappa med mig och gå upp till Söderberg en af dagarna och höra efter hur det går.

Farväl, min käraste vän! Föräldrarna hälsa dig hjärtligt genom din A g n e s.

Faster var just här och bad hälsa.

Har jag någonsin sagt dig hur förtjust jag var i Jolins nya pjäs? — Mäster Smith. Den roade mig ofantligt.»

I alla dessa tre bref, såväl som i det sista vi anfört af fru Anna-Lisas hand, nämnes maskeraden hos excellensen Ihre. Man kan däraf sluta, att den betraktats som ett »événement» i Stockholmslifvet, och det är måhända en förlust att ej äga tillgång till den beskrifning däraf, som Agnes Geijer lofvar att sända Eva Hamilton. Men vi kunna bjuda på ett surrogat genom att göra utdrag ur en skildring, som under formen af bref till en väninna är lagd i munnen på en fingerad ung deltagarinna i festen. Det är en kulturbild ej utan sitt intresse. Efter anmärkningen att en talrik åskådareskara var samlad utanför ministerhotellet vidtar den egentliga berättelsen:

»I själfva ingången stod, med staf i handen, en portier, klädd uti excellensens livréfärger, himmelsblått och silfver. Uppför den med mattor belagda trappan vandrade vi, sedan portiern med ringning uti en stor klocka tillkännagifvit vår ankomst, till antichambren och därifrån in uti de stora praktrummen. Under ljuden af en glädtig marsch, utförd af kanoniärernas musikkår, gingo vi genom första våningens alla rum uppför en vindeltrappa till hotellets andra, ännu praktfullare våning. Här var den stora danssalen belägen. — — —

Efter ungefär en timmes förlopp inträdde den första kadriljen. Anförd af en liten treflig gestalt i halfgötisk dräkt, utgjordes den af folk från skilda tider och olika länder. Preciosa i sin pittoreska zigenardräkt dansade bredvid grander af Spanien i deras burgundiska mantlar, Medeltidens riddare slöto sig broderligen till markiser från Ludvig XV:s hof, och Pierrot svängde om med damer i pudradt hår och robrong. Denna kadrilj väckte ej mindre uppseende genom glansen och

smaken i dräkter än genom behaget i de artistiska danser den utförde.

Efter en ny timme kom en ny kadrilj. Den utgjordes endast af debardörer, klädda i den dräkt dessa brukade under Ludvig XV:s tid. Vackra, starka och viga, svängde debardörerna med sina lätta och luftiga damer uti glada ringar. Den egna och i sanning utomordentliga skönhet, som utgör karaktären af debardörernas dräkt och som gjort, att densamma blifvit stereotyperad på maskeraderna i Paris,* det sätt hvarpå de debardörerna åtföljande damer uppburo sina intagande och för detta tillfälle uppfunna dräkter, behaget i växt och rörelser — allt detta bidrog endast att göra afbrottet så mycket starkare, när en tredje kadrilj rusade in bland de förvånade maskerna. Denna kadrilj såg ut som idéerna från någon mycket grotesk fantasi. Mumier kommo vandrande i sina likkistor, kolossala säckar vältrade sig fram mellan gubbar, som buro sina gummor, och gummor, som buro sina gubbar; rimtussar, jättar och troll gingo blandade med svartalfer och dvärgar. Äfven dessa väsenden från andra zoner utförde sin dans, den där icke förfelade att väcka löje och undran, i samma mån som det ästetiska sinnet af de två andra kadriljerna blifvit tillfredsställdt.

Då klockan slog tolf och Fettisdagen ingick, inrusade en liten kohort från Blåkulla. Gummor, eller kanske trollpackor, med väldiga fastlagsris och pepparkakor, och Gud vet icke allt hvad de hade i sina korgar, utom alla infall, kvickheter och satirer på tungan. En bland dem fann mig vara »assez mignonne» och var mer enträgen att uppvakta mig, än öfver hufvud taget ett

* Se t. ex. August Blanches roman Sonen af Söder och Nord.

äldre fruntimmer plägar vara mot ett yngre. — Efter midnatt började demaskeringen, och nu kommo en mängd öfverraskningar, förklaringar och igenkännanden, som icke voro mindre angenäma än de föregående mystifikationerna.

Supén serverades icke pa något visst klockslag, utan ifrån kl. 12 hade man tillfälle att när som helst, vid de rikt besatta borden, låta den fräsande champagnen, växelvis med söderns viner, skölja de många tributerna från nordens haf och luftens fåglar. Denna omständighet, att dansen icke afbröts för supén, bidrog att gifva en viss ensemble, helgjutenhet, som vanligen fattas, då vederbörande måste gå från Terpsichores nöjen för att njuta bordets. Hvad nöjet beträffar, så vet du, att för oss flickor ätandet och drickandet verkar det visserligen icke.

Sedan de numera omaskerade maskerna så småningom blifvit glada och mätta, dansades en jättemasurka, som i mitt tycke var den skönaste ädelstenen i detta blixtrande smycke af dans och ungdom. Slutligen kom en »cotillon monstre», som satte kronan pa det hela och afslutade balen, hvilken på sistone från maskerad blifvit kostymbal. Du kan aldrig tro, hvad den alltid vackra ungdomen, som utgör den krets, hvilken fanns här församlad, tog sig bra ut i sina dräkter. Förtjusande vackra voro i synnerhet de, hvilka, klädda i förra århundradets dräkter, visade sig med pudradt hår. Till dessa hörde debardörernas damer och följaktligen äfven din — mer törs jag icke säga (för postrånarnas skull).

Äfven i hotellets första våning var en danssal med orkester. Den begagnades icke särdeles mycket. De många stora salongerna vimlade icke heller af masker, hvilka mest höllo sig i den stora danssalen, som genljudade af herr Schnötzingers viol. — Jag har hört, att

enkannerligen damerna i London med förkärlek begagna sig af de många elementer af societetsnöje en bal kan bjuda, och vid sina kavaljerers armar ofta vandra kring i de gemak, som icke fyllas af musikens toner. Vi svenskor vilja hellre spela »fruntimmerna sinsemellan» och binda oss exklusivt vid danssalen. — Om icke mitt bref redan vuxit till så ansenlig både längd och bredd, skulle jag för dig skildra hotellets dyrbara möblemang, i hvilket råder en verkligt klassisk anda. De rikt förgyllda möblerna af hvarjehanda slag äro nästan alla från den tid, då antingen förmågan att bearbeta husgerådssaker stod högre, eller då handtverkaren satte en ära uti att konstmässigt utföra hvad som lämnade hans verkstad, och då han äfven med välvillig frikostighet belönades för hvad han väl utfört, det vill med ett ord säga — från det äkta aristokratiska.

Klockan 4 lämnade jag balen, hvars minne aldrig lämnar mig. Jag har under dessa timmar varit så lycklig man kan vara, då hela världen ler mot den nykomna, som själf går — på sitt sjuttonde år.

Att uppräkna de karaktärsmasker, hvilka här uppträdde utom kadriljerna, skulle blifva alltför långt. En polsk jude och en medeltidsriddare, bägge uti alldeles nya, ytterst dyrbara dräkter; en dalkulla, som för sin kvickhet och naiva glädtighet muntrade allas sinnen; en dam som likt Proteus uppträdde i många växlande gestalter; en spansk korregidor; en sibylla; en markis med Helge-ands-orden i diamanter, klädd i en dräkt, som bars under första åren af Ludvig XVI:s regering och utmärkt af denna milda vekhet i gestalt och röst, som var denne monark egen; två vackra vierländskor i sina nationaldräkter; en page från Frans I:s hof; några greker i deras smakfulla och dyrbara nationaldräkter,

hvilka (dräkterna nämligen) verkligen voro från Grekland; en neapolitansk pescatore — äro de jag nu i hast kan påminna mig. Turkar, tartarer, beduiner, hedningar, vildar, kineser och dominos af alla regnbågens färger, fullbordade koloriten i denna skiftrika tafla.»

Denna skildring är införd i tidskriften Hermoder och antagligen författad af den på sin tid mycket kände publicisten E. M. C. Pontin.

Vi kunna tillägga, att omkring 400 gäster voro inbjudna, att den kungliga familjen täcktes bevista balen, att H. M. konungen var civilklädd utan kostym, att de kungliga personerna aflägsnade sig kl. 1/2 2, att dansen slutade kl. 2, och slutligen att debardörskadriljen var arrangerad af grefvinnan Skjöldebrand. Till och med Adolf Hamilton var, tvärt emot fästmöns tro, mycket intresserad af den Ihreska maskeraden, gladde sig, att Agnes fick vara med om något dylikt, hvilket han aldrig varit, och hoppades någon gång få godt af den genom muntlig relation af henne. Han betviflade, att hon skulle kunnat förbli inkognito, om han varit närvarande. Han skulle nog tagit rätt på henne och spelat henne något spratt. — På det hela beklagar han dock, att Agnes, mot sin vilja, skall vara indragen så mycket i stora världens förlustelser.

Det oroliga karnevalslifvet i Stockholm saktade sig något i slutet af februari, men dyningarna däraf räckte ett stycke in i nästa månad. För far och dotter i den Geijerska familjen var städse musiken den mest lockande förströelsen och äfven den som mest bidrog att förädla de andra, om den nämligen var god, hvilket ej alltid blef händelsen. Agnes berättar: »Tisdagen i förra veckan var jag med pappa och Lindblad på Gulomys och Sacks 3:dje soaré, som var obegripligt vacker. Jag fick där

till börja med höra Beethovens stora duett ur A-moll för viol och piano — just densamma som vi hörde Mendelsohn och David spela så mästerligt i Leipzig — nu spelad af Gulomy och van Boom; det gick mycket väl, men jag kom alltför mycket ihåg huru den lät i somras för att ej oupphörligen jämföra. — Torsdagen voro vi på stor supé hos Bäckens, där det gjordes musik af mamsellerna Berwald och fröken W. — den senare drillade så, att de unga herrarna påstodo, att hon fått upp en hare, ja hon riktigt skällde. Fy hvad sådan sång är ful!! Efter allt detta måste jag fram — det var ett styggt rum att sjunga i: mattor, möbler och en mängd tjocka fruar lade sig alldeles kväfvande på min strupe, och det gick tämligen illa. — Fredagen voro vi hos Kochens, äfven på stor supé, äfven med musik och mycket folk. Ack, hvad sådana aftnar äro förspillda, där ingen har roligt!»

Mars kom med tö och mild värme. Föret började smälta bort, solen sken, och allt fick ett vårligt utseende. Först nu kunde Geijers riktigt uppskatta hur ovärderlig belägenheten af deras bostad var, då vårbelysningen kastade sin glans öfver omgifningarna. Agnes gjorde tidiga och långa morgonpromenader, helst ut åt Skeppsholmen, förmodligen emedan hon där var minst utsatt för att stöta på folk, som med ord eller åtbörder visade sin häpnad öfver den unga damens djärfhet att spatsera på egen hand. Stundom hade hon fadern i sällskap, men han var ej alltid redo i ottan, och snart blef väglaget så dåligt, att man ej fullt förmådde njuta af den härliga luften.

Fru Anna-Lisa satt mest inne; hon började få brådtom med Agnes' utstyrsel och hoppades, att en tid med mera ostörd fred för arbetet nu skulle komma. Då

hon i minnet mönstrande genomgick de sista kalasveckorna, tyckte hon sig kunna räkna ut, att alla deras bekanta nu sett dem hos sig. Erik Gustaf och hon voro å sin sida ståndaktiga i sitt beslut att aldrig göra några supéer. Hvad musikaftnarna angick, så var det något annat. De voro utan alla anspråk beträffande materiell välfägnad samt afsedda blott för en trängre och sluten krets. Det kunde ej falla henne in att motsätta sig dessa aftonunderhållningar; hade hon ej själf känt och uppskattat behaget af dem, så skulle hon dock ha befordrat dem, då hon visste hvilken föryngrande vederkvickelse de beredde hennes man, och såg hur friskt och varmt hennes dotter njöt. Man förberedde just i den vefvan hos Geijers en violkvartett, bestående af Falkenholm, Sack, Elwers och Munthe. Lindblad, kamrerns, mamsell Fundin, fru Koch och några herrar voro inbjudna. Agnes måste afbryta ett bref till sin Adolf för att lägga upp sylt och sallad till aftonen.

Hon hade hållit på att skildra ett nöje, som hon två dar förut med de sina bevistat på Kungliga teatern. Det hade upptagit 2 timmar, således något så när kunnat gälla för »helt spektakel», men dock hvarken varit någon opera eller ett skådespel i vanlig mening, utan annonserats under namnet Tegnérs minne. Texten var dels författad och dels anordnad af August Blanche, och J. Berwald hade dels komponerat, dels efter B. Crusells melodier arrangerat musiken. Man hade ej försummat att puffa; allmänheten fick löfte om »pompösa scenerier, praktfulla dekorationer och vacker musik». Ursprungligen var festen afsedd att äga rum den 22 februari, men på grund af de i stor stil vidtagna förberedelserna måste den uppskjutas i 4 dar, och af samma anledning höjdes priserna — med 50 procent. Prologen

framsades af »en bard», Almlöf, och bestod af Tegnérs dikt Sången, med kör, och härtill fogade sedan barden några verser af Blanche: »Så var den stämma etc.»

Därefter vidtogo två scener ur Axel, nämligen hufvudpersonernas »svanesånger», d. v. s. Marias afskedsord och Axels vansinnighetsklagan. De uppträdande voro fru Kinmanson och Sundberg. Tredje afdelningen utgjordes af 9 tabläer ur Frithiofs saga med deklamation. Så fick man t. ex. ur Frithiofs lycka till lifs senare hälften, inledd med de älskandes knäfall för guden Balders bild; Afskedet återgafs, med några få förändringar, nästan helt och hållet; i Frithiofs frestelse hade man ersatt de två fåglarna med en svartalf och en ljusalf. Hufvudrollerna i denna afdelning utfördes af Dahlqvist och fru Hjortsberg; jämte dem agerade sex talande personer, alferna inberäknade; som stumma uppträdde Helge, Halfdan, Björn, dessutom präster, kämpar, tempeljungfrur och brudtärnor.

Nu vidtog en paus, hvarpå Sång till solen utfördes af Matilda Ebeling som »sångmö», assisterad af andra »sångmör och barder».

Epilogen deklamerades af Almlöf och utgjorde en helt kort dikt, sammanflätad af Tegnérska ord och verser ur bearbetarens fabrik.

Sluttablån framställde Tegnérs Apoteos, där alla deltagare i representationen uppträdde. Samtidigt sjöng en kör utanför scenen en vers ur Stjärnsången.

Trots alla ansträngningar att åstadkomma ett storartadt resultat upplefde Tegnérs minne ej mer än 4 föreställningar. Stycket hade af publiken mottagits kyligt och nagelfors omildt af kritiken. Agnes var också mycket litet nöjd med sin afton. Hon kallar det hela »hopsmordt», anmärker, att hvarken Axel eller Fri-

thiofs saga lämpa sig för scenen, och finner, att det mesta tagit sig »rätt klent ut». Därefter följer en detaljkritik: »Tänk dig lilla Sundberg som Axel, en af Carls hjältar, med stora kragstöflar och uppstruket hår! Då han skulle vara vansinnig och citera: »Var tyst, var tyst, du bölja blå etc.», förvred han sitt lilla runda ansikte och blängde med ögonen, men lyckades ändå ej att se annorlunda ut än som en liten gosse, som lipar för att han fått lugg. Fru Hjortsberg var den enda som tog sig bra ut, som Ingeborg, ty hon var riktigt vacker. Dahlqvist däremot rasade förskräckligt och var för gammal och ful som Frithiof. Till slut undfägnades man med Tegnérs Apoteos, där herr Uddman — med lösnäsa och peruk föreställde Tegnér — das war abgeschmackt! Jag skulle ej vilja se någon jag hölle af så apoteoserad för allt i världen. Är det ej en vedervärdig idé att på teatern föreställa Tegnérs mottagelse i himlen?»

Dagen efter denna fest kommo Geijers åter i beröring med scenen, men denna gång på ett alldeles säreget sätt. Deras husvärd, Schyberg, hade bjudit dem på »souper dansant» tillsammans med nästan hela teaterpersonalen. »Det var eget,» säger Agnes, »att på nära håll se dessa personer och till där de skulle föreställa vanliga människor. Somliga äro rätt hyggliga, men de ha ändå något kantigt i sina manér och vissa stereotypa miner sedan teatern. Utom teatern var där Finansexpeditionen och Brandförsäkringen — 3:ne verk, och vi hörde ej till någondera utan voro på köpet. En charmant supé slutade härligheten — men nu kan jag både matsedeln och folket på dessa supéer utantill nästan.»

Det talar trötthet ur de sista raderna, och Agnes var

också rätt uppledsen på Stockholmslifvet, så mycket det än bjudit henne, framför allt af musikalisk njutning. Hon längtade efter stillheten på landet och gladde sig åt att den tid nalkades, då dessa eviga skilsmässor ej mer kunde komma i fråga, utan hon skulle få stanna för alltid hos sin vän. »Men,» tillägger hon, »sant är, att denna glädje ibland skymmes af en obestämd fruktan vid tanken på att lämna hemmet för alltid och pröfva lifvet som en handlande person för mig ensam. Men nej, ej för mig ensam! Huru kunde jag tänka så! Jag har ju dig, som skyddar, stöder, hjälper mig. Vid denna tanke blåser alltid den där fega ängslan bort, som ibland öfverfaller mig. Skall du bli ledsen på mig för denna uppriktighet om min brist på mod? Men du förstår mig och känner mig ju? Du vet ju, hur innerligt djupt jag håller af dig, och förlåter mig därför, emedan kanske just i höjden af denna känsla ligger min bäfvan att ej som din hustru kunna bli hvad jag ville och borde vara.

Men vet du, hvad jag tänker ibland och som tröstar mig? Att då Adolf har mod att taga mig till sin hustru, så bortskämd och oduglig som han ser mig nu, så älskar han mig visst nog mycket för att ha fördrag med mig, tills jag hinner öfvervinna dessa fel. — — — — —

Du kan ej tro, hur jag dessa dagar i mitt hufvud ställt upp våra möbler och hängt dessa kattunsgardiner för fönstren. I salongen har jag tydligt sett, hur vackert solen skinit in igenom det rödrandiga tyget på vår sammetsklädda stol och mina grannlåter, mina kära småsaker, på kakelugnskanten. Få vi då fortepianot, en athénienne med noter och pappas byst, så kan det ej bli trefligare? Jo blommor i fönstren får det också lof att vara.»

VIII.

Ännu den 4 mars skrifver Agnes till sin fästman: »Pappa är Gudskelof så rask och kry och gör långa utvandringar hvar dag, som jag tror gör honom bra godt.» Hon tillägger visserligen: »Men dieten, den är alltid en ömtålig punkt.» Tydligen hyser hon dock med afseende på faderns hälsa inga farhågor för den närmaste framtiden. Hon hade samma morgon tillsammans med honom promenerat i det härliga vårvädret, hvaraf man mindre ostördt kunde njuta längre fram på dagen, då gatorna under solens inverkan försatts i upplösningstillstånd.

Två dagar senare hade statsrådet Jonas Wærn stor bal till ära för ett nyförlofvadt par, värdinnans brorsdotter Stina Geijerstam och baron Henrik Palmstjerna, underlöjtnant vid Lifregementets husarkår. Säkerligen mot de sinas önskan och öfvertalningar trugade sig Geijer kvar öfver supén, och på hemvägen fick han ett svindelanfall. Det blef en förskräckelse, och doktor Lemchen, som efterskickades, gaf nu de strängaste tillsägelser om måttlig diet. »Men du vet,» skrifver Agnes till sin Adolf, »hur svår han är med detta, den lilla goda pappa.» Patienten hämtade sig fort efter detta tillbud, som man sökte hemlighålla så mycket som möjligt för att hindra de notishungriga tidningarna att orda därom,

ty allt som rörde Geijer spred sig lätt. Den 8 mars voro båda familjerna Geijer bjudna till lifmedikus Edholm, och den 9 hade Richard Dybeck en fornnordisk soaré, där det skulle sjungas folkvisor och spelas polskor, hvaraf allt Agnes väntat sig stort nöje. Antagligen var hon också där och hade fadern i sällskap, men brefven upplysa ej om huruvida de voro belåtna med sin afton. Fru Geijer skref, förmodligen samtidigt med att soarén pågick, till Malla Silfverstolpe: »Våren har sina menliga verkningar på äldre personer. Jag vet och känner det på mig själf och ser det på Geijer, som på en gång tyckes berusad af sol och vårförhoppningar, men tillika angripen, trött och ofta sömnig däraf. Jag är ofta rädd, då jag ser honom betydligt förkofra sig till hull och utseende, att hans oroliga blod och öfverflödiga produktion däraf skall åter bli anledning till sjukdomsfall af den gamla betänkliga arten — men jag öfverlämnar allt åt den nådiga försyn, som hittills så lyckligt frälsat mig från någon stor olycka, och försöker att aflägsna en otidig räddhåga, som är så frätande för mitt ömtåliga sinne. Jag njuter och tackar Gud för stunden.»

Det ser af dessa rader ut, som om brefskrifvarinnan, på samma gång hon förtiger, att hennes man tämligen nyss haft en tillstöt af det onda som lurade inom honom, ville liksom bereda både sig och väninnan på att något dylikt när som helst kunde inträffa.

Den 15 mars skulle Geijer aflägga visit hos general Carl Strömfelt, som bodde 3 trappor upp i Hôtel Garni. Denna ansträngning var honom för stark, och just som han stod i begrepp att öppna dörren, föll han omkull och svimmade. Det väckte stor förfäran hos hans familj, då han kom hem blödande ur ett hål i hufvudet. Doktor Lemchen, som ånyo tillkallades, ordinerade koppning

och mycken stillhet. Både bjudningen hos baron Berzelius samma kväll och morgondagens bal hos justitierådet Stråle slog man nu ur hågen. Efter koppningen förbättrades den sjuke, och fast han i flera dar förblef matt och svag, besvärades han nu ej af den sömnighet och tyngd, som åtföljt det närmast föregående anfallet, utan var jämförelsevis liflig. En tillstötande frysning ingaf farhågor för frossa, som för tillfället var gångbar i hufvudstaden, men symptomet tycks snart ha försvunnit. Läkaren yppade nu, att det ondas rot satt i hjärtat och innebar allvarsam fara, hvilket dock ej behöfde hindra patienten att lefva i flera år, blott mycken försiktighet iakttoges. Men detta var just knuten. Hur skulle det kunna ske med den, som icke ville höra talas om någon sorts försiktighet? Det var alltid hans hustru, som måste komma med obehagliga erinringar i denna väg, och hur mildt och lindrigt det än skedde, retade det alltid upp Geijer, som ej tålde antydningar om att han var gammal och behöfde vårda sig. Det kostade mycket på henne att neka honom hvad hon kallade »timliga njutningar» eller uppmana honom att frivilligt afstå därifrån, och dock måste hon göra det. Man kan förstå, hur hon led af denna slitning mellan sin oro för mannen och sin ängslan att plåga och irritera honom med förmaningar och påminnelser. Lyckligtvis hade hennes egen hälsa stadgats under det sista året; i annat fall hade hon näppeligen kunnat uthärda den svåra tid hon nu gick till mötes. I 15 år hade hon lidit af ibland påkommande krampanfall, hvilka just föregående höst börjat ge med sig, alldeles som arkiater Afzelius för länge sen lofvat henne. »Då frun en gång blir en riktig gumma,» hade han sagt, »så blir hon riktigt frisk.» »Ja, Gud vare tack härför,» utbrister Anna-

Lisa, när hon märker, att spådomen håller på att gå i fullbordan. Men stark blef hon aldrig, och hennes grufsamma sinne var alltför benäget att pina henne med ängslande aningar. Och just i dessa dagar mådde hon ej väl. Så mycket svårare blef det henne nu att hålla modet uppe, ty hvad som inträffat styrkte hennes tro, att de iakttagelser hon länge nog med bäfvan gjort, då hon gaf akt på sin man, voro alltför riktiga. Också Agnes hade under den föregående höstens lopp tyckt sig märka, hur fadern förvandlats och blifvit sig olik, i det hans spänstighet alltmer slappats. Hon hade sörjt däröfver, men liksom modern tegat med sina farhågor. Läkarens förklaring gjorde med ens sakförhållandet tydligt. Agnes insåg, att hennes far aldrig mer skulle bli hvad han varit. Men att förbättring, åtminstone för en tid, skulle inträda, vågade man ju hoppas, om blott förhållandena blefve gynnsamma, så att patienten t. ex. kunde föras till landet så fort som möjligt. Därpå var dock ännu ej att tänka, ty efter en lofvande början, hade våren plötsligen slagit om, och väderleken var nu högst ostadig och pröfvande för bräckliga personer. »Man får vara tacksam,» yttrar Agnes i ett bref på tal om fadern, »för hvar dag vi få behålla honom och ha sin tröst i den tillfredsställelsen att äfven kunna vara mera för honom, i samma mån han åldras och försvagas. Ibland gripes jag af en sådan ängslan, då jag tänker: Kanske vill Gud taga honom bort ifrån oss, innan jag hinner få se honom i vårt hem. Och vid den tanken har jag alltid fäst som ett vidskepligt villkor för min framtida lycka. Men Gud ger mig min beskärda del af fröjd och kval, som är mig nyttig, om han också nekar mig denna glädje, och hvad han gör är rätt och väl.»

Vid denna tid märkte Agnes äfven med smärta,

att modern, som nu var så nedstämd och bekymrad, fann den förestående skilsmässan från henne allt svårare att tänka på. Dottern kunde ej med godt samvete drömma om sin kommande lycka, när hon besinnade, att den måste köpas med föräldrarnas förlust af sitt hjärtebarn, just då hennes omsorger började bli dem oundgängliga. De behöfde båda så väl någon, som kunde omge och muntra dem. Då föll det Agnes in, att kusinen Ulla Heland kanske skulle kunna öfvertalas att för nästa höst inta hennes plats i föräldrahemmet. Hon kunde ej önska modern ett bättre sällskap, och denna fattade också behag för planen.

I professorsvåningen inom operahuset var det nu för en tid tyst och stilla; kamrerns voro de enda som kommo och afbröto enformigheten. Agnes kunde ej undvika att någon gång vara borta; hon lät sig öfvertalas därtill, ehuru det bjöd henne emot, så mycket mer som brodern Knut ej heller var riktigt frisk.

Efter en vecka tycktes Geijer åter vara rätt rask; han var nu också medgörligare än förut i fråga om dieten. Vädret hade äfven förbättrats, så att han flera gånger kunde fara ut och åka. Främmande och nöjen undvek man. Konstnärsgillet höll just vid det laget en minnesfest öfver tre bortgångna storheter på samma gång: Tegnér, Emelie Högqvist och målaren Per Wickenberg; men Agnes, den enda af Geijerska familjen, som var tillräckligt rask att kunna bevista högtiden, stannade hemma och spelade piano för pappa. Aftonen före Marie Bebådelsedag togo sig far och dotter för att gå ner i direktörslogen och öfvervara två akter af Don Juan.* Geijer kunde fullt njuta af den sköna musiken,

* Det var väl sista gången Geijer besökte Operan. Men inom hemmets väggar fortfor musiken i det längsta att

och vid hemkomsten blef han ytterligare upplifvad af att få råka den käre vännen från besöket i Aachen, grefve Carl Wachtmeister, med hvilken han nästan hellre än med någon annan språkade om utländsk politik och främmande litteratur. Den unge ädlingen var hemma i allt och uttryckte sig så väl, hvad han än talade om. Det kom ytterligare några visiter: fyra fruntimmer och Bror Geijer, och alla stannade öfver kvällsmåltiden, »till stor alteration för lilla mamma, som hade hårdkokta ägg». Värden blef sig alldeles lik som i forna dar, skrek och gestikulerade, när han talade om tyskarna och deras storordighet, samt hotade att skrifva en så skarp recension öfver Leopold von Ranke, att man aldrig sett dess make, hvilket hans närmaste undanbådo sig, på samma gång som de ej kunde undgå att lifvas af den uppflammande låga, som visade sig i dylika utbrott. På det hela rycktes Geijer under dessa veckor upp af visiter, som aldrig förut roat honom. Nu blef han pratsam, så fort någon främmande herre kom, samt glad att få omväxling och slippa »de förbannade kvinnfolken», som han uttryckte sig. Ensam ville han ej vara, ty han började förlora förmågan att sysselsätta sig själf, och som han vanligen ej fick vistas ute — vädret var åter dåligt — måste alltid någon vara hemma och roa honom, hvilket ej föll sig så lätt. Musiken var det bästa medlet, men det kunde ej ideligen tillgripas; romaner intresserade honom föga, och han hörde aldrig på, när man läste högt. Hans fruntimmer fingo kämpa för att hålla modet uppe, i synnerhet som äldste sonen i huset fortfor att känna sig dålig, och den stående aftongästen, morbror

vara hans vederkvickelse, t. o. m. i sömnen. Ännu två dygn före sin död drömde han, att man för honom uppförde Mozarts kvartetter, Trollflöjten, Skapelsen m. m.

Fotografi efter daguerreotypi.
Tillhör Nationalmuseum.

Knut, också var krasslig och satt och beskref sina krämpor, tills Agnes blef illamående af att höra på. Hon försökte vara glad och skingra den allmänna mulenheten så godt hon kunde. »Jag tycker som Mark Tapley *,» förklarar hon i ett bref, »att det är min tid 'to come out strong', och att det är 'some credit in being jolly under such circumstances'.» Då fadern en dag fick lof af doktorn att gå på en föreläsning som hölls inom operahuset, följde hon med som vakt och hade rätt tråkigt med att lyssna på hur riksarkivarien Nordström utredde den schleswig-holsteinska frågan.

I slutet af mars inträdde oroande tecken i Geijers tillstånd. Han började känna stickningar i hjärtat och led af en tilltagande svaghet och sömnighet. Blott med största möda förmådde han gå uppför trappan och måste därunder hvila flera gånger. Hans hustru påminde honom, huru han alltid brukat bli före henne på deras promenader och skämtat med hennes skrala ben. »Det var mycket dumt af mig,» svarade han med så sorgsen stämma, att det skar henne i hjärtat. Snart kunde han ej alls vara ute, hvarken gående eller åkande, ty luften sökte honom för starkt; också stannade han nu helst inne; våren hade blifvit pinsamt rå och kall. Han mäktade icke mer läsa själf och blott en kort stund höra på hvad andra föredrogo, hvarpå han gick att lägga sig. Benägenheten för sömn kom öfver honom flera gånger under dagens lopp. Ännu flammade han upp och blef liflig, när det kom främmande om aftnarna, men det var blott en sorts öfverretning. I dieten hade han blifvit försiktig och foglig, men däremot hade lynnet försämrats

* En person i Dickens roman Martin Chuzzlewit.

och gifvit åt hans omdömen om saker och personer en skarp bitterhet, som han aldrig förut tillåtit sig. Hans närmaste hade svårt att förlika sig med detta, ehuru de visste, att det var ett symptom af hans hjärtlidande: det var honom så olikt. Bara man råkade nämna något som han ogillade, for han ut i hårda och bestraffande ordalag, och det i närvaro af hvem som helst, till stor ängslan för hans fruntimmer, som visste, hur benägen man var att taga upp, sprida och kommentera hans yttranden. Dels af räddhåga att utbrotten kunde skada hans hälsotillstånd, dels af fruktan att de kunde såra någon närvarande, brukade hans hustru vid dylika tillfällen ta honom i armen och hviska: »Tyst, tyst!» »Hvad är det för strunt?» kunde han då ropa till helt högt, men stillade sig genast och tillade i den mildaste ton: »Jag är ju inte ond. Jag är som ett lamm, bara jag får ur mig hvad jag tänker. Jag har i 40 år suttit i Uppsala och tegat. Nu måste jag tala.» »Ofta,» berättar hans hustru, »kunde jag och Agnes smeka honom till ro och af- eller bortvända sådana utbrott.» »Ja,» sade han då som ett godt barn, »jag skall försöka taga mig till vara och ej göra så mera.»

Svårt var det att bevittna den oro, som dref honom att gå af och an i rummen i ständig rastlöshet, utan att kunna företa sig något arbete eller hålla ut med någon förströelse, som t. ex. en patience, mer än några få minuter i sänder. Så steg han upp, vandrade från det ena fönstret till det andra, såg ut, satte sig åter ned och frågade hvad klockan var. Oförmågan af sysselsättning plågade honom så mycket mer, som han ej begrep anledningen därtill. »Jag är ju inte sjuk,» sade han. »Hvad skall detta bli af? Mitt lif är i egentlig mening en dag-

drifvares. Jag kan ingenting göra, ej kombinera två meningar utan största svårighet.»

Hans sista arbete bestod i att öfversätta till svenska Schlangenbaderskriften Auch ein Wort über die religieuse Frage der Zeit. Det gick så till, att han dikterade för sin hustru, som med djup rörelse hörde honom deklamera i en slags hänförelse, som om han stått i katedern. Mer än en timme i sänder stod han ej ut med denna verksamhet. Tryckningen började de sista dagarna af hans lefnad. Han blef glad åt första korrekturarket, men orkade ej själf läsa det, utan anmodade sin son Knut att föredraga det högt. Han hade lofvat Agnes, som äfven hjälpt honom med öfversättningen, att arvodet skulle användas till betalning af hennes nya piano, hvilket redan anländt och befanns ha en behaglig ton samt vara lättspelt. »Det rör mig,» säger hon, »att spela därpå, då jag tänker, att det är en skänk genom pappas kanske sista arbete, och hur mycken glädje det skall skänka mig i mitt nya hem som en påminnelse om det gamla och forna förhållanden.»

Man kan fråga, om Geijer anade sitt slut och längtade därefter. Det finns yttranden af honom som tyda därpå. Så yttrade han till fru Lindblad, då hon gaf honom dietetiska förmaningar: »Bah! Jag frågar icke ett sågspån efter detta lifvet. Jag har ingenting mer att göra här. Jag behöfver gå uti en högre skola.» Men detta får, lika litet som några andra uttalanden i samma riktning, anses som betecknande för Geijers stående sinnesstämning under hans sista sjukdom, snarare som utslag af stundens missmod, dåliga lynne eller otålighet. Man har lika många eller flera vittnesbörd om lifslust och sysslandet med framtidsplaner. Ännu fjorton dar före hans

död hade ej ens hans anhöriga alldeles uppgifvit tanken på att han i maj skulle kunna resa till Uppsala, ehuru Agnes och hennes mor ansågo det bäst för honom att afstå därifrån, emedan han var rädd för tal och tillställningar, som han nu ej orkade med. Han häntydde ingen gång på att hans dagar voro räknade, och läkaren hade förbjudit hans omgifning att bereda honom därpå, emedan hvarje sinnesrörelse kunde försämra hans tillstånd. Möjligen ansåg sig hans hustru manad af sitt samvete att på omvägar leda hans tankar i riktning mot möjligheten af en snar hädanfärd; alltnog: hon frågade honom en gång, om man alltid borde tänka på döden. »Å nej,» svarade han då, »men man skall lefva så, att man ständigt är färdig att dö.» En annan gång talade hon med honom om bönen, hvarvid han yttrade: »En enda suck hinner kanske snarare sitt mål än den längsta bön.»

Han längtade starkt till Blomberg, och slogo alla andra bemödanden fel att förströ honom, så fick Agnes honom alltid både mild och glad, blott hon nämnde detta ställe. »Den som väl vore på Blomberg,» utbrast han, när hon visade honom blåsippor därifrån. Han bad henne hälsa Adolf och lägga denne på hjärtat att skaffa höns, som Geijer kunde få mata till sommaren, samt för all del laga, att ej alla körsbär åtes upp, innan han komme — särskildt var han rädd för att unga Gotthard Hamilton skulle släppas lös i trädgården.

Påsken kom med köld och nästan oafbrutet yrväder. Kamrerns voro under hela helgen flitiga gäster hos professorn, som nu ej mer kunde lämna sina rum. Stickningarna i hjärtat samt den tilltagande svagheten och därmed förenad sömnlust voro tecken, som verkade starkt beklämmande på hans omgifning. Till och med Agnes började fälla modet och bli, som hon kallade det

»ohjälpligt gul» till sinnes. »Ack,» heter det i ett bref till fästmannen, »vi ha ej mycket att hoppas, tror jag. Ibland tycker jag det är, som hela världen såge så mörk och död ut för mig, då jag tänker mig honom borta. Men det är ju oförnuftigt att gräma sig så. Hvarför skall man af egoistiska känslor ej unna en sådan ande som hans hvila, ljus och klarhet? Om jag hade dig här, skulle jag säga dig alla tankar som plåga mig. En fråga, som för mig oupphörligt återkommer är: »Skall min själ, så mörk, så oupplyst, så ofullkomlig, en gång, sedan detta första är förgånget, kunna finna hans?» Men denna tanke gör mig ej ondt; den sporrar mig till det goda, det rätta. Gör jag dig ledsen på mig, förskräckt med mina grubblerier? Men de äro en del af mitt väsende som ej kan utrotas, och du vet ju, att den ljusa, den glada delen af min själ kan fröjdas åt all jordens glädje. Ibland tänker jag: kanske Adolf med förskräckelse tänker på en hustru, som blir tråkig genom oförnuftiga funderingar. Men jag ville ej vara af med den mörka delen af mitt inre, ty den håller i styr den andra, som annars ibland kunde flyga sin väg med både sans och förnuft.»

Adolf svarar härpå: »Genom hvad Gerhard Hofsten sade mig, huru svag han redan då fann vår gode, älskade far, var jag mer orolig för honom än jag vågade säga. Hvad du nu säger ökar mitt bekymmer, och jag bara önskar jag vore eder närmare för att kunna komma till eder och se honom. Men vi måste dock föresätta oss, min älskade vän, att hoppas det bästa och ej gifva plats åt modlöshet och sorg i förtid. Att det ej är lätt, känner jag nog, men man måste försöka. Jag ville så gärna skrifva vidlyftigare om dina religiösa skrupler, för att låta dig veta, att jag förstår dem, att du, min egen

Agnes, ej må tro, att jag kan misstycka sådant och blifva »ledsen och förskräckt öfver dina grubblerier», som du säger. Tvärtom anser jag det vara hvarje människas plikt att under lifvet här på jorden söka fatta ett så redigt och klart begrepp om vår verkliga ställning i afseende på ett annat lif, som för oss kortsynta människor är möjligt. Och om denna sträfvan än alltjämt är ett famlande i halfdunklet, så är det mitt hopp och min förtröstan att under lifvets lopp härutinnan vinna allt mera klarhet. Men å andra sidan är det min öfvertygelse, att det är hvarje människas plikt att hafva en fast fot på jorden, med förnöjdt sinne uppfylla sina mänskliga åligganden. — Mera hinner jag ej. Gud signe min älskade vän! Hjärtliga hälsningar till de dina från Din Adolf.»

Läkaren hade sagt, att Geijers tillstånd ingenting var att bygga på, men att man först efter en 5, 6 veckor kunde bedöma, hvilken vändning det onda skulle ta för denna gång. Fara vore för att det kunde urarta till vattensot. Ett symptom därtill, svullnad i ansiktet, visade sig också i början af april, men doktor Lemchen hoppades ännu, att det skulle gå tillbaka, om man blott finge värme i luften. Ännu var det, fast man hunnit in i gräsmånaden, fullt februariväder. Förgäfves uttala både Anna-Lisa och hennes dotter i bref sin innerliga längtan efter sol och mild temperatur, med ty åtföljande hälsosamma inverkningar på den käre sjuklingen.

Så mycket var man enig om: Agnes' bröllop, som nu var utsatt att hållas omkring den 10 juni, kunde i alla händelser ej firas annat än i liten skala, och om Geijer då ej vore bättre, skulle det ske i största tysthet. Allt tyngre lade sig annalkandet af denna tidpunkt på hennes mors sinne; det var ej blott den

stora saknaden för egen del hon fruktade: hon mäktade ej fatta, hur hennes man skulle förmå undvara sin dotter, som bättre än någon annan förstod att upplifva och förströ honom. De nygifta måste ju alltid ha någon tid att vara för sig själfva i sitt hem, innan man kunde tänka på att gästa dem, och dessförinnan — det var nästan outhärdligt att föreställa sig den tomhet man hade i perspektiv. Då kom ett anbud, hvarvid åtminstone Agnes för sina föräldrars räkning hakade sig fast med glädje: Bremers inbjödo dessa att omedelbart efter bröllopet slå sig ned för en vecka eller par på Årsta. »Det tycker jag är så väl tänkt af den snälla Fredrika B.,» skrifver Agnes, »ty hos ömmare och mera deltagande vänner kunna de ej vara».

En annan stundande förändring inom Geijerska familjen kunde man lyckligtvis tänka på med uteslutande tillfredsställelse: yngste sonen skulle aflägga sin officersexamen. Systern berättar härom: »Gustaf kommer in om onsdagar och lördagar och gör litet mouvement i lägret. Han är in high spirits öfver sin snart stundande civilisation, som han kallar det att krypa ur kadettkläderna, och går hvar dag och profvar hos skräddaren — i synnerhet en buteljgrön morgonfrack, som utgör hans förtjusning.» Strax därefter yttrar hon om Alfred: »Han skall i dessa dagar tentera för Palmblad, och får han nu ej så stort betyg som han påräknat för sitt alltför stora pensum, så vet jag ej hur det går igen.» — Om äldste sonen i huset skrifver samtidigt hans mor: »Gudskelof! Jag har nu min Knut frisk, som varit dålig af frossbrytningar den förflutna tiden.»

Den 6:te april hade Hans Järta gått bort från jorden. Underrättelsen därom kostade på Geijer, men han tackade Gud, som förlossat den lidande ur hans nära

årslånga dödskamp. Anna-Lisa, som innerligen önskat att ännu en gång få se Järta, tog sorgeposten djupare; hos henne förenade den sig med de stigande farhågorna för hennes make. »Det glesnar mer och mer,» skrifver hon till Uppsala, »och jag kan ej se fysionomien af mina återstående dagar annat än bleknad och med allvarsamma och hårda drag.» En stor tröst i hennes bekymmer var det att ha så nära sig svägerskan Sofie, som nästan dagligen tittade in, fast äfven hennes man under denna vår var dålig och hade känningar af svindel, som dock gingo öfver. Assessor Knut infann sig regelbundet hvarje afton; icke var han just alltid så muntrande och älskvärd; en gång blef han, efter hvad han själf försäkrade, sjuk hos Geijers, emedan där voro ett par utlänningar, och man talade franska rundt omkring honom. Men fast gubben ej så särdeles lade band på sitt knarriga ungkarlslynne, trifdes Geijer väl med honom och kunde ha ro att i några minuter lägga sin patience, medan svågern satt och såg på. — Äfven Lindblad kom ofta. Då blef den sjuke alltid upplifvad och frispråkig, ty för denne vän sjöng han utan tvekan ut med allt som låg honom på hjärtat. Stackars Lindblad hade det själf ej för godt. Den utskrikna svafveletern tycks ej ha båtat hans hustru något; hennes mjältsjuka var just nu mycket svår och fördystrade i hög grad deras hem. Lindblad hade dessutom haft den oturen att på våren bli uppsagd från sin vackra bostad i det Bondeska palatset, där den sköna utsikten öfver Strömmen beredt familjen stor njutning och där han dessutom haft så godt utrymme för sin musikskola. Att skaffa en lika passande lokal var svårt, och bekymret därför kunde väl pläga ett retligt och förut nedstämdt sinne. Hvad han dock äfven under

sådana förhållanden var för sina vänner, uttryckes bäst med Anna-Lisas ord, då hon kallar honom »vår välsignade Lindblad, som jag håller af som en bror», samt tillfogar: »Hur vänskapsfull han denna tiden varit, kan ej beskrifvas.»

Det är om samma tid hon yttrar till sin Malla: »Jag mottog i går ditt kära bref med samma känsla som alltid; nu var det med kanske ändå mer längtan att få luta mig till ditt trogna bröst och få gråta ut. Jag har tillbringat de kvalfullaste dagar i min lefnad.»

Geijers tillstånd hade förvärrats. En kort därpå inträdande skenbar förbättring vågade man ej fästa sig vid, då läkaren ej trodde sig kunna säga om den var tillförlitlig eller om —. »Jag kan ej skrifva det, knappt tänka det,» utbrister Agnes. Dock måste man söka hålla modet uppe och, fast hjärtat var beklämdt, visa sig artig och tacksam mot en hop intresserade besökande, som kommo och gingo om hvarandra. Den sjuke kunde vara inne och, sittande i sin stora, bekväma emma, Hebbes präktiga julklapp, emellanåt tala lifligt och gladt. Agnes fortsätter att berätta därom: »I går var han mycket liflig på kvällen, men här var visst för mycket folk, och han talade länge och blef irriterad — som han ofta blir nu — öfver småsaker, och kanske kommer därutaf, att han är sömnigare och orkeslösare i dag än vanligt. Det sorgligaste är, att han leds så grufligt och lynnet är nedstämdt. Det är någonting tröstlöst i detta tillstånd, hvartill man vaknar hvar morgon utan någon förändring. Kallt och grått utomhus, och att se honom gå och vanka som en orolig ande — eller sofva. Mitt mod står ännu bi, men mamma är det synd om; hon åldras mer på dessa dagar, än hon gjort på ett par år. Men det är orätt att klaga — sorgen skulle någon

gång hitta rätt på oss — och så länge han ej har plågor och kan gå uppe, får man vara tacksam. Stundtals kan det ännu vara som förr, men blott stundtals. Så fort någon kommer om aftnarna, blir det bättre, och pappa kan då tala och bli upplifvad, men annars vegeterar han blott. — — — Vårt lif är högst stilla och enformigt annars. — — — — — Under det fru Kræmer var i staden, var hon hos oss en förmiddag och hörde mig och Berg sjunga en duett ur Barberaren i Sevilla, hvaråt hon var förtjust, emedan hon fick höra mig göra rulader. Farväl, älskade! Hälsa tusenfaldt från din vän och tänk ofta på mig! Jag inbillar mig jag skall känna det och bli gladare. — Mamma och pappa hälsa ömt. Din A.»

Samma dag detta skrefs tilltogo svullnaden och oron i kroppen hos den sjuke. Följande morgon — det var den 16 april — steg han upp som vanligt och drack kaffe med sin familj, men kände ingen matlust. En stund senare fick han hvad Agnes kallar ett »échauffement» åt hufvudet af så oroande beskaffenhet, att läkaren tillkallades. Denne kom genast och föreskref, att patienten skulle läggas mellan lakan. Hans närmaste fingo känslan af att han aldrig mer skulle stå upp, ty Lemchen förklarade, att stor fara förelåg: vatten hade redan samlat sig i hjärtat och hindrade cirkulationen. Man använde upprepade koppningar, ingnidningar af kvicksilfversalfva på hjärtat m. m. Väl i sängen, föll Geijer i en ymnig svettning, som fortfor i tre dagar. Vattenutgjutningen fördelade sig, svullnaden minskades något, och febern upphörde, men matlusten var alldeles borta, och en stark mattighet inträdde, förenad med jämn oro och behof att byta läge och plats: från sängen och i hvilstolen och tillbaka i sängen igen, och allt detta under oupp-

hörlig benägenhet för sömn, härrörande af slapphet både in- och utvärtes. Åt sina känslor under allt detta ger Agnes luft i dessa rader till fästmannen: »Ack, Adolf, jag ville så gärna vara förnuftig för att kunna vara för mamma hvad jag bör och vill — men det är ej lätt, då hjärtat darrar af fruktan och ängslan. I går var det svårt. — — — — I dag är det bättre — ty vi hoppas — man kan ej lefva utan hopp, om det än är ett halmstrå man hänger sig fast vid. Bed Gud för mig, att jag måtte vara nöjd med Hans vilja, som ger och tager, om Han också tager bort den ljusaste stjärnan på min himmel!»

Efter fem dagar visade patienten åter tecken till aptit, hvarpå doktorn otåligt väntat som förebud till verklig förbättring. »Gifve Gud,» skrifver Anna-Lisa till Malla, »att jag nu vore öfver alla dessa slitningar emellan fruktan och hopp — men jag vågar ej. Bra svag är han, orkar ej stort tala eller intressera sig för något; fordom då han varit sjuk, har han ändå alltid varit in high spirit och kunnat deltaga i alla intressen — nu orkar han ej; litet bättre tycker jag det är i dag. Märkvärdigt att se en så allvarsam sjukdom, och en hjärtsjukdom, utan alla plågor. Själf anar han ingen fara. »Bara jag får komma ut och får vara i rörelse,» säger han, »får jag aptit.» — — Jag tillstår, att det förutgående tillståndet, då han gick uppe och vankade, utan ro och styrka att något företaga sig, var mig plågsammare än då han blef liggande. Han sade då: »Det var dumt, att jag ej förr lagt mig, som jag alltid måste i Uppsala; då hade jag förr fått svettas.» — — — Jag tänkte i dag att skrifva ett ordentligt bref till mina kära i Uppsala, men jag måste jämt passa på Geijers skötsel och har ingen ro i min själ, men jag ville ej låta eder vara i

okunnighet om hur här står till. Får jag bedja min älskade vän skicka detta bref till Alfred, som jag omöjligt hinner skrifva till. Dessa rader kastar jag på papperet och får bedja tusen gånger om ursäkt för deras orediga innehåll. Nästa post skrifver jag till Alfred. Geijer hälsar eder innerligen, Agnes likaså. Gud välsigne eder alla, dyra vänner! Jag hinner ej mer.

A.-L. Geijer.»

Agnes, som vakat föregående natt, hade nu, då man tyckte sig kunna andas litet lättare och dessutom anskaffat en vakhustru, af föräldrarna öfvertalats att gå på operan; baron Hamilton hade särskildt skickat upp och bjudit. Mest för att göra dem till viljes gick hon. Man gaf Robert af Normandie. Den unga flickan, matt af både öfveransträngning och oro, kunde nog behöfva förströelse, men hon förmådde ej njuta. Den stora teatersalongen i bländande belysning och fylld af högtidsklädda, under mellanakterna lifligt konverserande människor, Meyerbeers populära opera med alla sina raffinerade effektmedel: briljänt, melodiös musik, dramatisk spänning, hemska scener och praktfull balett — och så i motsättning därtill minnet af den genomvakade ensamma natten i det tysta, halfmörka sjukrummet! Kontrasten var för stark, och spektaklet blef för Agnes mindre ett nöje än en pina.

Nästa dag var Geijer åter sämre; svullnaden, febern och oron tilltogo; på en timme lät han flytta sig tre gånger, allt under inflytande af någon inre vånda; fysiska plågor kände han ej, och sinnet var mildare än förut, liksom väderleken just i dessa dagar slagit om: det regnade ute, och våren tycktes ha beslutat sig för att ändtligen komma på allvar, men ännu för några dar

sen kunde man gå öfver Riddarfjärden och köra öfver insjöarna kring hufvudstaden med hästar och åkdon. I mannaminne hade ej isarna varit så sega; man kunde ej hoppas öppet vatten före den 1 maj.

Geijerstams kommo och ville öfvertala Agnes att följa dem och se prins Gustafs nya pjäs, d. v. s. Hvita frun på Drottningholm, som af prinsen tonsatts, men hvars text är af Herman Sätherberg. Romansen »I rosens doft» är väl det enda däraf som bibehållit sig till vår tid. Agnes var tacksam för vännernas bemödanden att muntra henne, men tviflade på att det skulle lyckas och ville i hvarje fall ej ge bestämdt svar förrän mot kvällen. Hur det utföll, är obekant; åtminstone befann hon sig i lättare sinnesstämning, då hon på eftermiddagen afslutade ett påbörjadt bref till Blomberg: »Pappa har ätit litet äggmjölk och hönskött till middagen och tycker, att det smakade. Detta tyckes vara ett godt tecken, ty förut har aptiten varit borta alldeles. Jag har på förmiddagen varit ute och köpt mig nytt öfverdrag till den lilla kåsösen jag fick af Bror, mycket vackert glanskattun, af den förnämare sorten, med ljus botten och mörkröda och bruna arabesker. Nu låter jag stoppa om den och sätta på detta, så blir det allerliebst.

Just nu fick jag ditt bref. Gud vare evigt lof, att jag har dig, min älskade, min tröst, mitt stöd! Ditt bref gjorde mig så godt. Du skall ej oroa dig öfver att du ej kan vara här hos oss, ty du kan ej vara hemifrån nu, och dina bref äro mig och oss alla den bästa uppmuntran vi hafva. Pappa frågar alltid efter dig och Blomberg och är, då han orkar, så intresserad af att höra mig berätta om huru du ställt där. Nu då jag

hälsade honom från dig, fick han sin vackra, milda min och sade: »Hälsa honom mycket, mycket!»

Det fägnade mig att höra dig tala om Herman Gyllenhaal. Jag har på så länge ej hört något om honom och jag håller riktigt af honom. Jag kommer alltid ihåg mina gladaste dagar, då jag ser honom. Minnet af min bekantskap med dig hänger också tillsammans med Herman.

Pappas tillstånd är oförändradt sedan förmiddagen. Han sofver nu. Farväl, min egen Adolf!

Hälsa ifrån din *A.*

Mamma hälsar ömt — stackars min mamma! Hon är så djupt bekymrad!»

Då Agnes nedskref senare delen af detta bref, anade hon säkerligen icke, att slutet var så nära. Redan nästa dag kallades Geijer bort från lifvet.* Då man märkte, att det led, sändes bud till yngsta sonen, kadetten, som sprang från Karlberg in till Stockholm. Han kom i god tid, ty fadern hade ännu tre timmar kvar. Utom de närmaste voro äfven lifmedikus Edholm och Malcolm Hamilton närvarande vid dödsbädden. Den sjukes bröst gick högt, och han sade ofta: »Jesus Kristus». På läkarens fråga svarade han dock, att han inga plågor kände. Men den flyttsjuka, som hos döende ofta brukar föregå den stora, afgörande flyttningen, fortfor att ansätta Geijer in i det sista, och han fördes från den ena liggplatsen till den andra. Då han slutligen skulle läggas ned på en soffa, måste han själf med ett kraftigt tag i dess bakre kant rycka upp sin tunga kropp för att ej halka

* Agnes hade sista natten ensam vakat i sjukrummet.

i golfvet. Strax därefter sjönk hans hufvud tillbaka mot en närståendes bröst. Lifvet hade flytt, så lätt som när ett barn inslumrar. Det var den 23 april 1847, just som den nedgående solen föll in genom fönstren i hans boning och S:t Jakobs klockor började klämta till aftonbön.

Hans dotter underrättade sin fästman om dödsfallet i följande rader:

»Måndagen den 26 april.

Älskade! Allt är slut, och den härlige anden har gått ifrån oss redan fredags afton kl. 7, i solnedgången, lugnt och stilla. Utan plågor, lyckligt och välsignadt, som han lefvat, så dog han. Vår Frälsare, hvars namn han under den sista natten och dagen så ofta åkallade, har ej heller glömt oss i vår djupa sorg, ty »Min frid gifver jag eder», har han sagt till våra hjärtan, och de äro lugna och nöjda med hvad han beslutit.

Kom, om du kan, till oss! Vi hafva uppskjutit begrafningen till i morgon åtta dagar till, för att du skall hinna upp. Mamma hälsar ömt, och jag är i glädje eller sorg

Din *Agnes.*»

IX.

Samma dag som Geijer uppgaf andan innehöll Aftonbladet en dikt, som han antagligen aldrig hört, men utan tvifvel starkt skulle ha gripits af. Det var Runebergs *Vårt land*. Författaren hade i sin nedsättande kritik öfver den samtida svenska litteraturen 15 år förut icke ens nämnt Geijers namn, och hvad han tänkte om denne som författare, har han nästan helt och hållet förtegat. Icke heller förvara Geijers skrifter något uttalande om Runeberg, som dock Tegnér redan 1837 ansåg värdig en plats i Svenska akademien. I hvad mån nu Runeberg och Geijer må ha känt och värderat hvarann — säkert är, att de, med alla olikheter sinsemellan för öfrigt, voro själsfränder i några af sina yppersta egenskaper, såsom enkelhet, kraft, sedligt allvar och fosterlandskärlek. Nyblom förtäljer, att han vid sitt första möte med Runeberg blef slagen af likheten mellan den finske skaldens röst och Geijers, sådan denna ljudit vid det enda tillfälle berättaren hörde den. »Hos bägge,» säger Nyblom, »hade den samma verkan — att locka ofrivilliga tårar ur ögonen.»

Det egendomliga sammanträffandet, att *Vårt land* offentliggjordes i Sverige, säkerligen för första gången, just på Geijers dödsdag, för osökt tanken på dessa rader af den hädangångne:

»Mitt land, mitt folk! — då lifvets strängar brista,
för er, för er den suck som blir min sista.»

Kunde en sådan suck omsättas i ord på ett fullare och skönare sätt än genom Runebergs dikt? Det är som om till den döendes bädd en rikare skaldegenius än hans egen närmat sig osynlig och hviskat i hans öra: »Jag förstår, hvilken afskedshälsning du velat sända ditt land. Och jag skall föra fram den.»

Att Geijer älskat sitt land, att han gjort det heder och gagn, erkändes vid hans frånfälle villigt och enhälligt. Ur pressens uttalanden om den bortgångne må här anföras några prof.

Aftonbladet ägnar hans minne denna runa:

»Professoren Erik Gustaf Geijer, hvilken efter sin flyttning till hufvudstaden i oktober sistlidet år, flera gånger varit utsatt för betänkliga sjukdomsanfall och nu senast allt ifrån Palmsöndagen icke kunnat lämna sina rum, kände sig under den påföljande tiden mer och mer angripen af ett lidande i hjärtat, en fortsättning af ett sjukdomsanlag, som tidtals påkommit honom sedan 20 år tillbaka, då han lärer haft en svår kikhosta och ett blodslag åt hufvudet. Sedan förlidne lördag tilltog det onda, så att han icke mer kunde lämna sängen, och förvärrades dagligen, med krafternas aftagande, så att redan i förrgår intet mera hopp var om hans vederfående, tills i går afton, mellan klockan 7 och 8, då hans stora, ännu helt nyligen så kraftfulla ande lämnade det jordiska.

Vi behöfva icke vidlyftigt utbreda oss öfver den saknad som denne ovanlige mans bortgång väcker inom hans efterlämnade familj, hos hans personliga bekanta, hos den akademiska ungdomen och lärarepersonalen i

Uppsala, inom litteraturens och vetenskapens område och hos hela det fosterland, som han så högt älskade och i hvars Pantheon hans namn och hans minne skola kvarstå såsom en af dess skönaste och dyrbaraste prydnader.

Där finns inom den nuvarande generationen af de bildade ingen, som ej kände något mer eller mindre om denna sällsamma förening af ett oskuldsfullt barnasinne med snillets klarhet och inspiration, af en rik skaldenatur med tänkarens strängt filosofiska blick, vidsträckta kunskaper, varm trofasthet, djup och lågande öfvertygelse, hvilket bildade Geijers individualitet. För vetenskapen var det en oersättlig förlust, att han icke hann fullborda sitt historiska arbete; för fosterlandet en icke mindre, att hans röst ej mera kan förnimmas i de frågor hvilka angå dess viktigaste intressen. Vi hafve ej råd att förlora många flera utmärkta män; ringen har redan börjat blifva för trång.»

Dagligt allehanda tillkännager dödsfallet med följande ord:

»Fäderneslandet och Vetenskapen, Svenska folket och dess Konung, hvarje mänskligt hjärta som slår varmt för det stora, ädla och sköna, hafva att begråta en oersättlig förlust — Erik Gustaf Geijer finns icke mer bland de jordiskt lefvandes antal.

Den härlige, frejdade mannen har i går afton stilla och lugnt flyttat till ett bättre land.»

I ett senare nummer af samma tidning följer en mera utförd karakteristik af Geijer. Några utdrag ur denna anföras här:

»En mäktig ande har flytt ur sin jordiska hydda. Erik Gustaf Geijer har omskapat, ja nyskapat det

historiska studium i Sverige. Häfdatecknare hafva kanske funnits, som vetat mera fakta och data; men få — och bestämdt inom Sverige ingen — hafva sett så djupt och så vidsträckt; för honom blefvo häfderna först lefvande. Han såg i dem icke blott krig och fältslag, freder och traktater, furstar och deras tjänare; han såg mänsklighetens utveckling, och såg henne i ljusa och kolossala former, såg henne från en religiös punkt. Han såg egoismens och råhetens brott mot släktet, han straffade dem, slog hårdt; men han misströstade aldrig. Vi hafva hört honom kallas optimist; och han var det, såvida därmed menas tro på människovärde och dess seger, på kristendomens slutliga antagande. Man nödgas nämligen erkänna, om man vill se sanningen, att af kristendomen har föga spår hittills funnits, minst under de tidehvarf, som man nu fått det infallet att företrädesvis kalla kristet religiösa.

Sanningen trängde sig oemotståndligt på Geijer; han kunde icke värja sig för henne, i hvilken politisk tro han än var stadd. Sina förnämsta och flesta historiska arbeten har han författat, medan han ännu var instängd i hvad han själf kallade »stugan»; och likväl äro dessa arbeten den skarpaste vederläggning af »stugans» dogmer. Han måste slutligen inse det själf och offentligen erkänna det. Han var stor nog för att tåla vid en sådan rekantation. Hon var hos honom ingenting af hvad dylika så ofta företett hos andra, hon var resultatet af ett inre tvång. — — — —

Geijer kunde — — — stiga glad ned i sin graf, då han betänkte allt det goda han velat och verkat. Det var sannerligen icke litet. Få hafva rätt att säga, det de uträttat så mycket ädelt och skönt; och om Sverige begråter sin store son, så är det dock stolt över att hafva

ägt honom. I det svenska Pantheon kommer hans namn att stå högt upp; få stå högre. Han var högt begåfvad och gjorde sina gåfvor till godo. Han var icke blott häfdatecknare; han var mångsidig, om någon dödlig varit det. — — — — —»

Till sist ett utdrag ur Posttidningens nekrolog:

»— — — — — — — — — — — — — — — —

Herr G. var i yngre år bekant för en sannskyldig berghälsa och ovanlig fysisk styrka. Men följderna af det långvariga stillasittande, hans studier och historiska forskningar föranledde, frambröto år 1824 i en svår sjukdom, som nödgade honom att 1825 å utrikes ort försöka ett återställande. Sedan 20 år har G. jämväl lidit af ett organiskt fel i hjärtat, hvilket på senare tider, så föga han själf låtsade därom för sin omgifning, allt mera tärde på krafterna. För något mera än ett år sedan anfölls han af svindel, en opasslighet, som sedermera tämligen ofta återkom, äfven en gång under nästlidne sommar, då han på tysk botten, i Schlangenbad, uppehöll sig. Den sista anstöt af detta slag inträffade den 20 nästlidne mars. Från nämnda dag aftynade han med utomordentlig hastighet och förmådde efter onsdagen i förra veckan icke mera lämna sitt rum.

Döden kom stilla och fridsam. Redan i går natt hade dödsarbetets förebud visat sig, men den sjuke förmådde ännu under loppet af gårdagen genom tecken och enstaka ord gifva sina önskningar till känna, till dess han på eftermiddagen, enligt egen begäran, flyttad i annan bädd, sakta inslumrade i den långa sömnen.

Så slocknade åter ett af de klaraste ljusen inom vårt lands litteratur, eller rättare flyttade själf in på minnets himmel uti »Svenska folkets historia» för att stråla där såsom en stjärna af första storleken.»

Bland de dikter som i anslutning till Geijers död syntes i pressen kan påminnas om Böttigers Förlusterna, som, under titeln April 1847, offentliggjordes i Aftonbladet. Efter att ha nämnt Tegnérs, Lagerbrings och Järtas bortgång yttrar skalden till Svea:

»Och när du för häfdeforskarn biktar
Dessa sorger, visar dina sår,
Se, han själf, midt i sin styrka, sviktar,
Dina häfder slår han hop — och går.»

Redan två dagar efter dödsfallet firades den aflidnes minne vid den s. k. Bildningscirkelns sammanträde. Sällskapets vice ordförande, kapten Fahnehielm, höll ett enkelt och hjärtligt tal över Geijer, valda stycken ur dennes skrifter upplästes, och slutligen sjöngs Vikingen.

Konstnärsgillets sammankomst två dar senare öppnades af G. H. Mellin med några vackra minnesord öfver Geijer, af hvars skriftställareverksamhet under de senaste åren talaren därpå gaf en kort öfversikt. —

I Uppsala väckte dödsbudet bestörtning och saknad. Värmlands nation anlade 14 dagars sorg och beslöt att för sin del inställa det förestående firandet af första maj.

Valborgsmässoaftonen afsände änkan följande bref, under Malla Silfverstolpes adress:

»Stockholm den sista april 1847.

Jag vänder mig nu till alla, alla mina kära och dyra vänner i Uppsala för att tacka för ett deltagande, hvarom jag under ångestfulla dagar och nätter varit så förvissad, att det utgjort en del af de trösteämnen, som den store Guden öfver mig i så rikt mått låtit uppenbaras. Från Malla, Gustafva och Betty har jag

fått bref. Hafven tack för alla dessa vackra ord ur edra bedröfvade hjärtan! Eder belöning och tröst må blifva, att jag hoppas kunna sörja och sakna efter Guds sinne. Ingen kroppslig svaghet hindrar mig ifrån att lefva med uti alla de minnen af lif och förgängelse som omgifvit och komma att omge mig.

Hvad mitt öde hädanefter må blifva, så kan jag ändå aldrig afbörda den skuld af tack och lof jag är försynen skyldig för den hedern att i 30 år hafva befunnits värdig lefva vid sidan af en sådan make. Jag vill därför böja mig i stoftet och kyssa den hand, som till sig upptagit den härliga delen af hans väsende, innan ålderdomen, plågor och bräcklighet hunnit nöta på hans tålamod och hans ära. Huru lycklig var ej hans lefnad, och huru lycklig hans död! — Själf tycktes han ej ana, att hans resa gällde längre än till Blomberg, om hvars fåglar och blommor han aftonen före sin död så längtansfullt talade.

För mig har han under loppet af 3 år gått och försvunnit — och allt sedan hans betänkliga sjukdom förlidet år har i djupet af mitt hjärta legat en visshet om vår Herres mening, som inga skenbara tecken till återgång af hälsa kunnat rubba. Hans sista föreläsningar för prinsarna gaf den svåraste stöten, och allt sedan dessa svindelanfall och sjukdomen i februari förlidet år märkte jag hos honom en aldrig hvilande oro eller längtan till något annat, utan att vara hvad vi kalla inquiétude eller leda vid lifvet. Men detta gick i ett allt mera ökadt kretslopp till det allra sista — ombyte och dissipation dref honom jämt, och så länge hyddan ej var för svag att lyda alla dessa maningar, kände han det godt och roligt, men de sista veckorna var det hjärtrörande att se honom leds och ej äga

förmågan till hvarken sysselsättning eller förströelse. »Det är tråkigt, det är svårt att så här nödgas nöta bort sina dagar,» sade han, men han såg alltid ett slut därpå vid värmans och vårens ankomst och ljufheten af vistandet på landet hos de kära barnen. N u begriper jag väl, huru hjärtat, det stora, blef honom för trångt i bröstet och huru »Framåt, så är mitt ödes bud» alltjämt dref honom.

Doktor Lemchen har lofvat mig att till doktor Glas sända obduktionsprotokollet, hvaraf han såväl som alla våra vänner i Uppsala få del af dödsorsaken — huru förundransvärd och huru oåterkallelig! Och huru stor och prisvärd den nåd att med ett så stort lokalt fel* under loppet af flera år kunna lefva ett lyckligt lif utan plågor! Till och med sista dagen, då bröstet började gå högt, svarade han på doktorns tillfrågan, att han inga plågor hade. Lindrigt och lätt lossades de jordiska banden. Ingen ryckning, intet dödssorl i bröstet. Aftonklockan ringde 7, solen var i sin nedgång, och allt var fridfullt och skönt omkring det läger, där den förgängliga delen af ett af Guds härligaste verk sof sin sista sömn.

Gudskelof, att jag är stark nog att kunna njuta af min sorg, min saknad och mina minnen! Jag kan ock säga, att jag dessa åren genomgått många receptioner, innan jag kommit så långt. Visserligen svider stundom mitt hjärta, vid åtanken på alla de timliga njutningar jag, drifven af både läkares varningar och mina egna hemliga farhågor, måste neka honom, hvilket detta sista året ofta plågade och irriterade den gode, men — — — n u vet jag, att min kärlek för honom står

* Hjärtat hade vuxit till minst sin dubbla storlek.

i sin fulla dager. Om jag varit värdig h a n s, är en fråga och ett ömt grubbel, som försynen i sin allvishet öfver mig en gång får afgöra, och jag innesluter det med förtröstan i Hans vård som rättvisligen dömer. Glad är jag i min sorg, att jag klarligen kan känna, hurusom mycken nåd mycket kan ödmjuka. — Bäst vet Han ock, att jag aldrig känt mig stolt vid den salige vännens ofta yttrade ord: »Ingen, jag känner ingen, som varit och är så lycklig som jag.» Dessa ord hörde jag ofta af honom detta sista halfva år, då han tyckte, att vi kunde göra hvar man rätt och inga sådana bekymmer tryckte honom.

Ingenting är ännu beslutet för min framtid och blir ej, förrän min älskade A. Hamilton kommer. Att vara med de kära barnen är nu min enda återstående glädje, och jag ämnar nu börja sista delen af min lefnad på Blomberg. För min person sörjer jag ej, tillfredsställd i mitt inre öfver att ingen obetald skuld, ingen medmänniskas förlust skall fördunkla det minne som hädanefter blir min dyrbaraste skatt. Nog kan det ställas godt för mig, som har så förträffliga och älskvärda barn. Min öfriga lifstid kan bli lugn och angenäm, om jag det förtjänar, och jag har ju en outtömlig källa af minnen i ord och i toner, som jag känner skola »vagga mitt hjärta till ro».

Om onsdagen blir begrafningen. Jag kan ej hoppas, att någon af mina Uppsalavänner därvid blifver närvarande, men — hans stoft skall hvila i Uppsala kyrkogård. Följen honom då, om I kunnen, mina kära vänner och väninnor!! — Jag kan ej säga mer än: Gud välsigne er alla!!

A.-L. G—r.

P. S. Innan vi flyttade från Uppsala, sade han helt hastigt om morgonen: »Jag vill ligga här på kyrkogården, jag vill ej jordas i Stockholm.» Vi ha ock där en plats bredvid min saliga syster. Jag har därom haft bref från baron Kræmer, som jag ock tillskrifver i dag i detta ämne. — Agnes beder så ömt hälsa — hon har ej mått väl dessa dagar, stackars liten. Hennes lefnads sol har gått neder — och kommer att uppgå på ett annat sätt och under andra förhållanden. Nöjd kan hon vara att hafva varit så mycket för den hädangångne. — Just nu kom posten, som medförde bref från min Alida och den gode vännen C. Fant. Jag kan ej som jag ville tacka för hvarje ord af deltagande ömhet och godhet från eder; de falla som en ljuflig balsam på mitt hjärta — himlen välsigne eder alla!!

P. S. Den trogne vännen Lindblad är sysselsatt med arrangemanget af sorgemusik till onsdagen.»

Geijers stoft hade den 26 april på aftonen bisatts i S:t Jakobs kyrkas grafkor. Jordfästningen ägde rum den 5 maj. Utom de i sorgehuset inbjudna, bland hvilka märktes åtskilliga af rikets dignitärer och högsta ämbetsmän, ledamöter af Statsrådet och Högsta domstolen, hade flera korporationer och sällskap samt enskilda personer för att sluta sig till sorgetåget samlats i den s. k. Barnteaterns lokal, som på begäran därtill blifvit upplåten. Alla platser i kyrkan som icke blifvit reserverade voro redan tidigt upptagna. Kronprinsen och prins Gustaf anlände dit kort före processionens ankomst. Denna satte sig i gång från sorgehuset kl. 1,45 e. m., gick snedt öfver Gustaf Adolf torg, upp-

för Regeringsgatan och genom Jakobs gränd fram till kyrkan. Liktåget hade följande ordning:

1. Ombud från de studerande vid Uppsala universitet, bestående af de 14 nationernas kuratorer, 2 och 2.
2. Prestafven för de sörjande, förd af assessor Per Lagerhjelm.
3. Den aflidnes söner, anförvanter och enskilda vänner.
4. Svenska akademiens ledamöter.
5. Prorektor samt i hufvudstaden gästande professorer och lärare vid Uppsala universitet.
6. Värmländska sällskapet.
7. Litteratursällskapet.
8. Konstnärsgillet.
9. Medlemmar af Stockholms borgerskap och öfriga samhällsklasser.

Prosten Fröst förrättade jordfästningen. Några personalier tyckas ej ha förekommit, men Fröst hade författat ett liktal på elegisk vers (distika), med utgångspunkt från ett språk ur Johannes uppenbarelse, 1.19, så lydande: »Så skrif nu hvad du sett hafver, och hvad mer är, och hvad härefter ske skall,» en anspelning på att Geijer i sin skriftställareverksamhet kunde betraktas som siare. Sedan en metrisk parafrasering af nämnda språk lästs upp, fortsatte talaren:

»Så uti fordomtid en väldig röst ifrån ofvan
ljöd till Johannes en gång uti hänryckningens stund,
då på en enslig ö, långt bort från stormiga världen
rikt benådad han blef med denna himmelska syn,
som han tecknade sen i Uppenbarelseboken o. s. v.»

I diktens slut karakteriseras Geijer:

»Häfdatecknare, Skald, Medborgare, Lärare, Konstnär!

Hvardera ensamt är nog, när man det är såsom han,
att förvärfva ett namn, som ej blekes så lätt utaf tiden.»

Sista raden lyder:

»Herren signe ditt stoft, kröne din segrande själ!»

Därefter upplästes följande verser ur ps. 481:

»Ack när så mycket skönt i hvarje åder
Af skapelsen och lifvet sig förråder,
Hur skön då måste själfva källan vara,
Den evigt klara!

O ljusets, fridens, salighetens källa!
När skall för mig din rena våg uppvälla?
Hvem förer mig till dina friska flöden?
Den stilla döden.

Var tröst, min ande, hoppas, bed, försaka!
Dig vännen vinkar: Du skall se och smaka,
Hur ljuf han är, och sjunka i hans armar,
Som sig förbarmar!»

Därpå följde »Fader vår» m. m.

Sorgmusiken bestod i en vacker kantat, af A. F. Lindblad arrangerad efter en koral jämte melodien till Geijers Vikingen.

Likkistan hade till inskrift, vid hufvudet den dödes namn, vid fötterna denna vers ur ps. 492:

»En anda, som bad och som trodde,
Där ägde sin älskade boning;
En brinnande vishet där bodde,
Som närdes af Kristi försoning.»

*

Adolf Hamilton hade kommit upp till begrafningen, men måste snart återvända till Kinnekulle. Det gjorde honom ondt att ej kunna stanna längre och hjälpa till med bouppteckningen och allt annat besvär och bråk, som dödsfallet orsakade. Särskildt intresserad var han också att få veta resultatet af den inventering Knut Geijer skulle göra af faderns papper. Gärna hade han nog äfven velat vara med om det högtidliga efterspel till likbegängelsen som förestod: Geijers stoft skulle föras till Uppsala för att där grafsättas. Aftonen förut skref Anna-Lisa till öfverstinnan Silfverstolpe följande bref:

»Söndagen den 16 maj 1847.

Med ögonen skymda af gråt och hjärtat fylldt af den ömmaste och djupaste saknad, måste jag dock tala några ord till min kära, älskade vän. Mina söner resa nu för att ledsaga det dyra stoftet till sitt hvilorum på Uppsala kyrkogård. Jag ville vara med och längtar och längtar; personligen kan jag ej — min hälsa måste jag skona för att ej blifva för tung för mina barn — — — Jag ser allt i min föreställning, men hvad jag inte ser och aldrig i lifvet kan upphöra att sakna och begråta är den lifgifvande anden, utom hvilken hela lifvet förefaller mig grått och tomt. Min svaga blick forskar och söker. — — — Hur? och Hvar? Fåfänga frågor, och dock sväfva de i hvarje ögonblick öfver min själ. Måtte de kunna höja mig ofvan alla svagheter, som nedtynga sinnet och göra det ovärdigt en högre umgängelse! Agnes har tröstat mig så vackert och sagt: 'Pappa lefver ju bland oss. Ordet Död kan ej användas på honom; det är blott en sky som döljer honom för våra blickar.' Hon och jag vederkvicka ofta våra sinnen med hans

ord, hans toner — och hafva det alltid bäst ensamma med oss och mina gossar. Just nu sjunger hon hans gamla Serenad — — — Gudskelof, att hon nu kan sjunga — — det har alltsedan han gick bort varit så tyst. Agnes kommer kanske i nästa eller därpå följande vecka till sitt kära Uppsala för att taga afsked. Många längtansfulla tankar och hemliga trådar draga mig dit, men — — jag skulle ej nu kunna bära detta återseende. Hur skall jag få råka dig, du ädla, förträffliga väninna, som så väl förstod honom? Kommer du ej hit för att resa till Ärstad?* Vi resa till Västergyllen omkring den 8 juni; Agnes och Hamilton skola där i all stillhet i föräldrars och syskons närvaro förenas. De kära barnen skola börja, då jag slutar. Gud bevare dem! Jag vill vara med dem till hösten — då kommer jag hit igen och skall för de vintrar som återstå mig slå mig ner här. Jag håller af Stockholm — kunde jag få bo i dessa samma rum, som äro mig så obeskrifligt kära, ehuru jag här genomlefvat de kvalfullaste ögonblick i mitt lif, men här trifdes han så väl. Här sväfvar hans minne och hans flyktade ande jämt omkring mig. Jag får dock söka mig en liten anspråkslös boning, som en fattig änka anstår; för min timliga bärgning sörjer jag dock ej, ehuru inskränkt den än må bli. Huru rik har jag ej varit! Må mitt öfriga lif helgas till tack och lofsägande därföre!

Ack huru gärna ville jag få tala ut och gråta med dig! Den där platsen på din soffa som du bjuder har legat mig i hågen både kvällar och morgnar, men jag tror mig ej ännu nog stark. Emellertid är det mig bra svårt, om jag ej skulle få råka dig, innan jag reser

* Årsta?

härifrån. Betty ville jag ock råka och har hopp därom efter pingst. Huru kära äro mig ej alla mina Uppsalavänner, men för många på en gång står jag ej ut med; jag känner mig nervös, då jag talar vid flera — därföre är jag så rädd, ty jag måste hålla sådana minnen och tankar, hvaraf jag lefver ett högre och bättre lif, ifrån mig, och det är en förskräcklig belägenhet, som jag vill undvika.

Tack för ditt så kära bref! Hvad du däruti begär medföljer — det är så litet, men det blef så obetydligt afklippt efter döden, och förut fanns ej mer än hvad jag har i en medaljong.

Vi ha nu beslutit, att Gustaf dröjer hemma för att om onsdagen följa Agnes till Uppsala, där de bli öfver torsdagen. Vi ha nu så mycket bestyr både för hennes skull och bouppteckningen, som måste ske, innan vi resa härifrån, så att hennes Uppsalabesök blir bra kort; hon får ändå se och råka eder alla, innan hon flyttar. Då jag ej kan få komma till eder, gör det mig ändå godt, att hon kan få den tillfredsställelsen.

Tusen hälsningar från mig till alla, alla! Gud välsigne dig, du goda, älskade vän!

A.-L. Geijer.

P. S. Börjesson var här i går — med honom fick jag gråta och tala om närvarande och förflutna tider. Han känner djupt och våldsamt. Han fann sig så ensam och tyckte, att allt vackert, sant och skönt vill öfverge oss. Atterboms vacklande hälsa bekymrade honom mycket. Jag har aldrig sett en karl kunna gråta så.

Måndagsmorgon. Det är en vacker, klar dag, Gud ske lof! — Ack — detta är då min och hans så omtalade vårresa till Uppsala!! — —

*

Samma dag som detta bref är afslutadt rullade, kl. 6 e. m., Geijers stoft in i Uppsala genom Kungsängs tull, där hela akademistaten och de studerande nationerna voro det till mötes. Under afsjungandet af Geijers ord till Carl XII:smarschen: »Viken, tidens flyktiga minnen», satte sig processionen i rörelse. Först gick akademivaktmästaren med staf och hängande flor; därpå följde sångarna och, omedelbart före likvagnen, Värmlands nation med sin florbehängda fana. Efter kommo den aflidnes två äldsta söner, beledsagade af akademistaten, och sist den studerande ungdomen ordnad efter nationer, hvar och en med sin sorgprydda fana i spetsen. Alla fönster vid de gator där liktåget gick fram voro fyllda af deltagande åskådare, som sedan skyndade att vid kyrkogården vara processionen till mötes. Malla Silfverstolpe satt också i sitt fönster, tills den passerat, hvarefter hon åkte en annan väg till samma mål och kom så långt före, att hon hann besöka Järtas och Törneros' grafvar. Vid berättelsen därom har hon i sina Minnen citerat Geijers ord: »På denna kyrkogård vill jag hvila.» Kanske tänkte hon då på sig själf. Hon ligger jordad helt nära Geijer.

Sorgetåget fortsatte under tiden sin väg, en stund under tystnad, men sången började åter, då man nådde fram till Geijers fordna bostad, som han lämnat lefvande åtta månader förut.

»Han kom tillbaka dock en gång,
af tusen följd med dyster sång
och floromvirad fana.
Han for förbi sin egen port,
det hade aldrig förr han gjort:
Hvart gick den kvälln hans bana?

På kyrkogården näst invid
den gamle kämpen sökte frid.*

Likvagnen färdades vidare fram till de »tystas» stad, där den stannade, som fru Silfverstolpe säger, vid »den lilla byggnaden», hvarifrån kistan af Värmlands nation bars fram till det granrisklädda hvilorummet. Vid ankomsten dit bildades öfver grafven ett slags hvalf af nationsfanorna, hvarunder den döde sänktes ner af sina unga landsmän; samtidigt uppstämdes följande verser af ps. 495:

»Så far i frid, du fridens man!
Farväl, du trogne Jonathan!
Gack i din Herres glädje in,
och lönen för din möda finn.

Om aftonen är pust och gråt,
då vänner måste skiljas åt;
men Gud en bättre morgon ger,
då ingen gråt skall vara mer.»

Därefter följde, säger fru Silfverstolpe, »en högtidlig tystnad — — —, endast afbruten af fåglasång i den vackra våraftonen. Sist sjöngs Geijers kvartett med Böttigers ord: »Stilla skuggor breda sig i kvällen.» Vädret var kallt men mildt — solen lutade till nedgång — högtidligt, sorgligt och lugnt var det! Mullen skottades öfver kistan, granris och blommor nedkastades i grafven.» — Efter att ha växlat några ord med Knut och Alfred Geijer for Malla hem. Fjorton dagar senare antecknar hon i sin dagbok: »Den älskvärda Agnes kom och omtalade sin faders sista dagar.»

*

* C. R. Nyblom, Geijers hus.

Den 25 maj höll Litteratursällskapet en minnesfest öfver Geijer å Stora Börssalen i Stockholm. Bland åhörarna, hvilkas antal uppgick till nära 400, befunno sig kungen, drottningen, änkedrottningen, kronprinsen, prins August och prinsessan Eugenie. Högtidligheten inleddes med afsjungandet af Geijers bekanta, af honom själf tonsatta dikt Första aftonen i det nya hemmet, till hvars ord A. F. Lindblad för tillfället fogat en fortsättning. Minnestalet hölls af Wilhelm Tham, som enligt Aftonbladet »träffande och mången gång rörande både skildrade Geijers akademiska verksamhet och karakteriserade honom såsom historieskrifvare och politiker». Det märkligaste i talet torde vara hvad som yttras om betydelsen af det s. k. »affallet». Författaren gör följande tänkvärda frågor: »Ur hvilken grund uppstår merendels den öfvertygelse, i ett som annat, med hvilken hvarje enskild, nämligen så vidt han är mäktig af en öfvertygelse, ingår i det offentliga lifvet? Månne ej från härkomst, uppfostran och lefnadssätt? Och är den icke just därföre i det hela mera en fördom än en öfvertygelse?» — En af Johan Börjesson författad vidlyftig Minnessång upplästes af general J. P. Lefrén. Festen ändades med en Slutkör, hvars ord och musik båda voro af Lindblad. — Förmodligen vid ungefär samma tid på året hölls i Lund, å Akademiska föreningens vägnar, Minnestal öfver Geijer af Abraham Cronholm. — Det skandinaviske Selskab i Köpenhamn helgade sitt första vintermöte under hösten 1847 åt hågkomsten af den frejdade svenske historikern och hade uppdragit åt Carl Parmo Ploug att tolka dennes betydelse.

Den ännu färska saknadens vackraste och mest poetiska offer bragtes Geijer af Atterbom. Det bestod i

de ord, hvarmed författaren till *Svenska siare och skalder* ägnar detta arbetes fjärde del åt fosterlandets senast bortgångne siare. Denna tillägnan är redan omtalad, men det lönar mödan att ta närmare kännedom om den, och här torde vara det lämpligaste tillfälle att lämna en redogörelse för dess innehåll.

Författaren berättar, att denna del af hans litteraturhistoriska verk från början varit ämnad att tillägnas Geijer, och tillägger om detta beslut: »Det skulle få yttra sig blott i en daggstänkt blomma, kastad på din grift.» Han påminner om att just Geijer uppmanat och uppmuntrat honom att teckna den siare, Thorild, om hvilken hela delen handlar, och själf öfverlåtit åt Atterbom det material till behandling han ägt kvar i sina händer efter sitt sysslande med samma ämne. Atterbom räknar både maningen och öfverlåtandet bland de otaliga anspråk Geijer hade på hans erkänsla.

Författaren betonar vidare, att *den rena sanningen* endast äges af Gud och att den hos människan motsvaras af *den rena öfvertygelsen*, som, när den är »djupt fattad, rastlöst pröfvad, heligt vårdad, redligt utsagd», alltid innesluter något mått af gudomlig sanning. Han anser, att Geijer i intet afseende gifvit ett härligare föredöme än genom sitt sätt att söka sanningen. Det vore en dålig gärd åt hans minne, om man firade det med en vänskap, som af klenmod gjorde sig till tolk för en annan öfvertygelse än sin egen. Detta minne kunde uthärda en ärlig granskning, och just den djupaste saknaden vore den ärligaste. Hvad man än kunde anmärka mot Geijers åsikter och handlingar, så erkände Atterbom villigt »det vackra, det rörande, ja heliga i bevekelsegrunderna» och tackade honom på det varmaste för allt hvad i hans verksamhet hade en

evärdlig halt. Hvad än granskningen bortbrände från den hädangångnes skepnad, skulle denna kvarstå i Svenska ärans tempel som »gjuten af luttradt guld».

Sista afdelningen af denna i sin sort enastående tillägnan införes här i sin helhet.

»Dock — jag glömmer afsikten med denna hälsning. Den får icke bli lång. Vore den ett afsked, så kunde den visserligen kallas alltför kort för ett vänskapsband, som intill ålderdomens gräns har fortbestått från gemensamma ungdomsår. Men hvad jag här talat är ej afskedsord, — icke ens i jordisk betydelse; ty, om det förunnas mig att till förevarande verk äfven foga en skildring af Svenska vitterhetens nyaste tidsålder, ämnar jag där åt dig inrymma en plats, som tillåter ett fullständigare vårdtecken. Frestelsen ligger eljest i detta ögonblick nära att förlänga tilltalandet, liksom i fordna förtroliga stunder; att ur det förflutnas växande afstånd frambesvärja den långa ked af sköna drömbilder, hvartill nu vår samlefnads hågkomster förvandlat sig; att återförsätta oss i ynglingakänslans växelvis meddelade hänryckningar och sträfvanden, i samfälldt företagna studier och resor, i Amalias tjusring, i de senare stilla nöjen, som skänktes af en huslig lyckas dagligt hvarandra berörande kretsar. Allt detta, som nu i minnet omhvärfver mig med lifvets varmaste färger, är förbi, förbi! — Dock endast för ett inskränkt tidsförlopp; innehållet fortlefver och har ännu nya utvecklingar att förvänta. Du har gått förut. Den njutning, som Platos Sokrates anar, när han gläder sig att snart på de saligas öar få umgås med Orpheus och Musäus, och Hesiodus, och Homerus, och Ajax Telamons son, är dig nu beskärd; i gillet af de med vår ungdom samtidiga stora snillen och hjältar, genom hvilka jorden då var så rik på föremål att be-

undra. Äfven hufvudpersonerna på den tafla jag nu framburit, Thorild och Gustaf, lefva där i skärad verklighet, skifta olympiska samspråk och förstå fullkomligt hvarandra. — Eller fortfar, jämväl inom denna högre tingens ordning, i någon mån en åsikternas skiljaktighet? — Utan tvifvel är lifvet där en musik, i hvilken blott sådana dissonanser förekomma, som äro nödvändiga för frambringandet af det rikaste välljud. Om de andar, som bebo klarhetens och fridens värld, någon gång skåda tillbaka på den jord, hvar vi andra ännu möda oss i så mången fåfänglig växling af arbeten, önskningar, förhoppningar och förhinder: huru måste icke då all vår sträfvan efter ett mål, som städse undanviker, framstå i hela sin egenskap af ett barnspel, hvaröfver de odödlige småle! Och likväl förhöjes, måhända, stundom detta smålöjes glans af någonting som liknar en tår, när de se, huru äfven allt det, som i människans personlighet är det högsta, omslutes af denna lek inom en rymd så knapp, att vi näppligen vid dess ena gräns hunnit känna »stugan för trång» och ur »skogen» längta ut på »hafvet», än vi redan befinna oss på den andra och på »den stilla sjö», öfver hvilken aftonbönens klocka börjar klinga. Må, vid denna klang, min hälsning uppstiga till dig och till kretsen af gemensamma vänner! Jag är viss, att du, liksom tillförne här, skall äfven där möta mig med en glad blick, ett hjärtligt handslag, en omfamning som inviger för evigheten.» —

För sammanhangets skull nämnes här slutligen det Minnestal öfver Geijer B. E. Malmström i den studerande ungdomens namn framförde i Uppsala, ehuru det hölls först ett år efter Geijers bortgång. Om denna teckning af den hänsofne kanske är den mest gedigna som omedelbart framkallades af dödsfallet, så ligger en grund

därtill redan i den omständigheten att Malmström fick så god tid att sätta sig in i sitt ämne. Till sin framställning fogade han en dikt, som slutar med följande apostrof till skildringens föremål:

»Besök ännu en gång de kära ställen,
då 'stilla skuggor breda sig i kvällen':
besök dem då och hör din egen röst
med kärlek klinga fram ur unga bröst — —
välsigna dem — de äro dig ju kära,
om dig de följt i lefnad och i lära!
Helt visst din ande blifva skall oss när;
ty kär du är oss, som du var oss här,
och själf du företecknat har ditt öde:
du själf oss sagt: 'De lefva än, de döde!'»

X.

Som vi sett af fru Anna-Lisas sista bref, hade man i sorgehuset tagit det för en afgjord sak, att Adolf och Agnes i början af juni skulle förenas i all stillhet nere på Hönsäter. Vid hemkomsten från begrafningen vidtalade brudgummen sina föräldrar därom, men stötte på ett bestämdt motstånd från gamle-grefvens sida. Gärna ville denne göra bröllop åt de unga, men ingalunda »i all stillhet». Han kunde ej fördraga den tanken att hans son skulle vigas i sitt barndomshem utan att man sloge på stort. Grefve Hugo David ville, att det skulle gå magnifikt till, när hans förstfödde trädde in i det heliga äkta ståndet — och så skulle man inte ens få bjuda tillsammans släkten! Det komme att se högst underligt ut och skulle med rätta väcka ondt blod. Trots Adolfs invändning att alla borde finna en vigsel i stillhet helt naturlig i anseende till sorgen, vidblef fadern sin mening. Sonen fann visserligen hans fåfänga ursäktlig »hos en gammal gentleman», men var rätt ledsen att se sin kloka plan gå om intet. Dock — det kunde ej hjälpas, och då hvarken han eller hans brud ville finna sig i att under för handen varande omständigheter fira bröllop med pomp och ståt, återstod ingen annan utväg än att vigas i Stockholm. Alltså måste han återigen resa dit upp efter att helt nyss ha kommit hem

till Blomberg, där så mycket var att göra, som han velat öfvervaka med egna ögon. Men det var ej värdt att ondgöras; han var lyckligtvis en natur som fann sig i det oundvikliga och gjorde det bästa möjliga däraf: nu var han ju fri från bekymret för brudens nedresa till Västergötland och fick själf ledsaga sin unga maka till hennes nya hem. Visserligen skulle nu på hans svärmor, medan änkesorgen var frisk, läggas ett ansvarsfullt besvär, som han ämnat befria henne från, men han bad Agnes vidtala henne att för all del göra så litet däraf som möjligt. När man tänkt sig att kunna hålla ett tyst bröllop på Kinnekulle, borde ju detta ännu lättare kunna ske inom sorgehusets väggar i Stockholm. Kyrkvigsel skulle åstadkomma folksamling och störa högtidens ro. Bäst vore att ej låta någon obehörig på förhand veta den utsatta dagen och inga andra inbjuda än kamrerns och Malcolm. De öfriga Stockholmsvännerna skulle nog förstå anledningen och ta reson, när de alla behandlades öfver en bank. I värsta fall, så vore det visst svårt att stöta folk, men man kunde ej helt och hållet offra sig för denna fruktan. Adolf hänsköt för öfrigt saken till Agnes. »Ty,» skrifver han, »hvad jag därom tänker eller känner, det är helt och hållet för din skull, för att du skall känna det så godt som möjligt. Jag kan icke öfvertyga mig, att det icke skulle kännas bittrare att gå bort på ett annat ställe att vigas än att få räcka hvarandra handen hemma vid hans dödsbädd, där jag tycker man skall känna välsignelsen af hans milda ande som en ljuf borgen att vi med detta steg uppfylla hans vilja.»

Det gick efter fästmannens önskan. Adolf Hamilton och Agnes Geijer vigdes i brudens hem, söndagen den 13 juni, i närvaro af endast de närmaste anförvanter som

för tillfället funnos i hufvudstaden. Kort efter vigseln gick brudgummen ut att promenera med sin yngste svåger, som skulle bli hans myndling och någon tid bo hos de nygifta på Blomberg för att studera landtbruk. Och det är allt, som ännu är bevaradt i minnet af detta tysta bröllop.

*

Anna-Lisa Geijer var nu ensam, dock ej helt och hållet — hon hade ju ännu sonen Knut i sin närhet — för en liten tid; två år efter fadern rycktes äfven han bort, och samma år beröfvade den sörjande modern hennes kära ungdomsvän, den älskvärda svägerskan Sofie, hennes bästa tröst under Geijers sista sjukdom; någon tid efter hustrun gick också kamrern all världens väg. Nästan alla, som gjort Stockholm kärt för Anna-Lisa, voro nu borta. För en tid återflyttade hon till Uppsala, men trifdes där ej längre. Hennes nästa hem blef Mariestad, där hon var dottern närmare och dit hennes bror assessorn följde henne. Omsider fann hon en stadigvarande fristad på Blomberg. Där omhuldades hon af sin Agnes och hennes Adolf, där växte ett nytt släkte upp inför hennes ögon. Men trots den lycka hon såg blomstra omkring sig, var hennes grufsamma sinne alltför benäget att med oro se framtiden an och med smärta rufva öfver det förgångna med dess hågkomster och dess förlorade sällhet.

»Hjärtat minns, så det vill brista,
hvad som var och mer ej blifver.»

Förlusterna ökades med nya: under dessa år skattade hennes Alfred och hennes bror Knut åt förgängelsen.

Anna Lisa Geijer

på gamla dar.

Ännu en gång skulle Anna Lisa Geijer se sig om ute i världen. Under de sista lefnadsåren besökte hon sin yngsta bror, i Karlstad, och företog i hans sällskap den afskedsresa till återstående släkt och vänner i Värmland som hon och hennes man haft i sinnet att göra omedelbart efter dotterns bröllop. Hennes reskamrat har berättat, hvilka rörande bevis hans syster mottog på den kära hågkomst, hvari såväl hennes make som hon själf ännu lefde i sin gemensamma fosterbygd, till och med hos medlemmar af den tjänande klassen. Hon hade fått erfara det äfven då hon året efter sin mans död kom till Karlstad. En af hennes fars forna underlydande, som mötte hennes bror på gatan, hejdade honom med dessa ord: »Jag har hört, att änkan efter honom store där oppe skall vara i sta'n. Kära hjärtandes, laga, att jag får råka henne!» Detta skedde, och den trohjärtade mannen uttryckte det ömmaste deltagande för henne och uttalade sin önskan, att hon ej skulle komma att lida nöd.

De sista åren af sin lefnad tillbragte Anna Lisa i stillhet på Blomberg och sysselsatte sig med att uppteckna sina minnen, tills bekymmer och sjuklighet gjorde henne oförmögen att fortsätta därmed. Några få utdrag ur hennes dagbok från denna tid kunna ge en föreställning om hennes själslif:

»Hvarifrån kommer all denna missbelåtenhet med lifvet och människorna?»

»Ack, min Herre och Fader! Gif mig tålamodets och ödmjukhetens anda! Gif den åt alla människor — mina närmaste och käraste!»

»Jag har läst en mängd gamla bref, fulla af ömhet och kärlek. Hvem längtar nu efter mig? Hvem älskar

mig nu mest af alla? Dessa frågor pressa heta tårar ur mina gamla ögon.»

Hösten 1860 nedlades Anna Lisa på sin sista sjukbädd. De yngsta af hennes små lifliga barnbarn hade svårt att begripa, hvarför de ej fingo stoja och stampa i det hörn af salongen som låg ofvanför mormors rum. Hon afled den 17 januari 1861 och ligger begrafven på Husaby kyrkogård, vid sidan af två små dotterdöttrar. Med sin trofasta Malla Silfverstolpe hade hon i det längsta uppehållit korrespondensen. Ingendera af de två väninnorna behöfde begråta den andra. De kallades bort från lifvet samma dag.

*

Tack vare sin äldsta dotterdotters berättarkonst har Anna Lisa Geijer äfven hos eftervärlden omsider fått intaga den plats vid sin makes sida, hvilken med rätta tillkommer henne som en honom värdig hustru, hvars betydelse icke är mindre, därför att hon aldrig framträdde med anspråk på att spela någon bemärkt roll. Samma lifliga penna, styrd af samma varma intresse, har tecknat den intagande bilden af Geijers dotter så sympatiskt, att läsaren af dessa rader skall, som man hoppas, med välvilja följa en flyktig skissering af dennas senare öden.

Den sorgfriaste tiden af Agnes Hamiltons äktenskap var nog den, under hvilken hon var husfru på Blomberg. Hon blef visserligen icke alldeles förskonad från ömmande förluster. Utom de redan nämnda anförvanterna förlorade hon under Blombergstiden äfven sin svägerska Eva. Två af hennes små afledo, som antydt är, späda, men sex raska och begåfvade barn växte och frodades

under öm föräldravård i den härliga Kinnekullenaturen. »De ljusaste minnen följa mig från barndomstiden,» säger den förstfödda af dem i en skiss, som är hennes författaredebut. I detta hem kunde värdfolket få mottaga besök af sådana Uppsalavänner som Gunnar Wennerberg, ännu till sin lefnadsställning helt anspråkslöst situerad som lektor i Skara, men visserligen redan berömd som Gluntarnes fader. En litterär storhet som hunnit förvärfva europeiskt rykte, den danske sagoberättaren H. C. Andersen, har själf förtäljt, att han gästat de unga makarna Hamilton: »Vi ere igjen ved græsrige Marker og mægtige Træer, de skygge over Blomberg, hvor i Haven Geijers Aand søger sig »Blomman paa Kinnekulle» i sin Datterdatter, liden Anna.» — Nära anhöriga hade ju husfadern på Blomberg i grannskapet; äfven släktingar till värdinnan funno vägen till hennes makes hem. Ett stycke upplefvad idyll, en stämningsbild från Blomberg, må här få plats:

Det är eftersommar och kvällen af en solljus dag med mild värme. Det gamla herresätet ligger inbäddadt i sin körsbärsskog, hvars träd digna under saftiga, purpurröda klarbär eller aromatiska, ljusgula bigarråer, stora som små äpplen. Hvad kan för barnfantasien mer likna paradisets lustgård än en sådan omgifning? Gården, som under många timmar genljudit af glada lekar och klara skrattsalvor, står nu tom. Man har samlats inomhus för att ta godnatt, dock först efter att ha hållit gemensam aftonbön. Halfskymningen råder i den gamla salongen, Agnes' älsklingsrum, som hennes dotter skildrat med så lefvande färger. På stolar rundt omkring väggarna sitter ungdomen stilla och väntande, de minsta, hvilkas fötter ej nå golfvet, med sömnen redan i sina ögon. Den ännu unga husmodern slår sig ned vid pianot,

pappas sista skänk, och med en stämma, hvars själfulla klang är oförgätlig, tar hon upp Paul Gerhardts psalm:

»Nu hvilar hela jorden,
och luften mörk är vorden,
snart världen sofver sött;
men dig, min själ, bör vaka,
att bönens sötma smaka
och i din andakt ej bli trött.»

Några få år efter denna stund var den landtliga idyllen redan sprängd. En dag frågade Adolf Hamilton helt oförberedt sin hustru: »Hvad skulle du säga om att bli landshöfdingska i Uppsala?» Öfverraskningen var säkert ej ringa, och utsikten, af skäl som till en del lätt inses, frestande i flera hänseenden. Men Agnes hade ett alltför klart förstånd och ett redan för mognadt allvar att ej inse och behjärta den tilltänkta upphöjelsens vådor. Hennes erfarenhet var stor nog för att visa henne på förhand icke blott tyngden af det ansvar som skulle läggas på hennes mans skuldror, om han mottoge den erbjudna platsen, utan äfven hvad hon själf kunde få att bära som den tongifvande inom sitt kön, där det är så godt om skarpa ögon och hvassa tungor. När det viktiga beslutet var fattadt att utbyta det fridfulla hemmet på Kinnekulle mot salarna på Uppsala slott, stillade hon sin betänksamma oro med minnet af en gammal inskrift, som hon läst på en husvägg i Tyskland: »Allen kann Man nicht gefallen.»

Uppsalatiden blef i själfva verket för makarna rik på bekymmer. Men deras äktenskapliga lycka var byggd på för fast grund att kunna förstöras ens af de svåraste pröfningar. Deras inbördes trofasta kärlek höll dem

uppe, ty den stod profvet i lust och nöd, i sorg och glädje, i hälsans och i sjukdomens dagar. — Genom olyckshändelse förlorade de sin yngsta son, en känslig och älskvärd yngling. Då fadern måste meddela modern sorgeposten, påminde han henne om att man kan ha mycket värre sorger af sina barn än att förlora dem genom döden. Hon sörjde starkt och lifligt. Men midt under strömmande tårar kunde hon nästan med munterhet berätta, hur naivt den barnaglada gossen hade föreställt sig, hvilka underbara äfventyr han möjligen skulle få upplefva på den sjöresa som förde honom in i evighetens famn. För deltagande vänner läste hon upp ett språk, som hon skrifvit in i den bibel hon skänkt sonen vid afskedet: »Herren bevare din fot, att den icke slinter!» Minnet af denna bön skulle gjort de flesta mödrar upproriska mot försynen. Men intet knot kom öfver Agnes Hamiltons läppar. Kände hon, att Gud hört henne — bättre än hon velat? — Det var märkligt att iakttaga, hvilket inflytande denna på en gång undergifna, friska och spänstiga moderssorg utöfvade på ett sjukt sinne. Uno Troili, som bevittnade den och vid denna tidpunkt just höll på att återfalla i sin periodiska mjältsjuka, lämnade det sörjande hemmet i en vida lättare och lugnare sinnesstämning än han gått dit — utan att känna den förlust som drabbat dess medlemmar.

När denna sorg träffade Agnes, hade hon redan börjat angripas af det fruktansvärda lidande, som bortryckt hennes mor och Alida Knös. Men utrustad med större motståndskraft än någon af dem, fick hon kämpa mot sitt onda i mer än tio år och därunder utstå flera operationer, innan hon dukade under. Väl frestades man att fråga sig, hvarför en sådan kvinna som hon skulle pröfvas så hårdt, och ett dylikt spörsmål kunde nog i

ett obefästadt sinne föda tvifvel på gudomlig rättvisa. Men såg man hur hon bar sitt kors, så gjorde man sig en annan fråga: »Hvarifrån tar hon styrka därtill?» Och hade man utforskat svaret därpå, så borde man åtminstone däraf kunna hämta både tro och förtröstan.

Landshöfdingen, grefve Adolf Hamilton.

Man får ej föreställa sig, att det hvilade någon tryckt stämning öfver hemmet på Uppsala slott, ens sedan husmoderns sjuklighet börjat ta en hotande vändning. Hon dolde sina smärtor, liksom hon teg med det goda hon gjorde. Men hur bar hon lifvets små vedervärdigheter? Det är en särskild konst, omöjlig att lära för mången som är beundransvärd i förmågan att bära de

stora. Hennes äldsta dotter skrifver några veckor före sin död i ett bref: »Mamma kunde vara sorgsen, upprörd, nedstämd af verkligt lidande eller verkliga bekymmer — och hur mycket af båda delarna kom ej på hennes lott! Men jag kan aldrig, från spädaste barndomen, erinra mig att ha sett henne »vid dåligt lynne»,

Grefvinnan Agnes Hamilton, född Geijer.

lika litet som jag af henne hört något utbrott af retlighet eller häftighet eller sett ringaste spår af själfviskhet i något af det dagliga lifvets förhållanden.» — Den som en längre tid lefvat med i Hamiltonska hemmets hvardagslag måste erkänna, att detta dotterns omdöme fullkomligt stämmer med hans egen erfarenhet. Agnes var alltjämt familjelifvets medelpunkt, och kring henne trifdes, så länge hon kunde vistas uppe, både det förtroliga samspråket och den oskyldiga glädjen. Det var

hennes ord man helst lyssnade till; hennes skratt var som i ungdomsvåren fortfarande det hjärtligaste af allas och klingade ej sällan, medan hon stred med häftiga plågor.

Under hennes hälsas dagar hade det rådt ett gladt och friskt umgängeslif hos landshöfdingens; där höllos, som det brukats i hennes fars hem, mottagningar en gång i veckan, och länge kunde man där träffa öfverlefvande från hans dagar. I främsta rummet förtjänar att nämnas Hamiltons företrädare på landshöfdingsstolen, baron Kræmer, den liflige, intresserade, raske och rörlige åldringen, som vid fyllda 80 år sam i öppna sjön och icke visste hvad tandvärk ville säga. Man såg hans dotter Lotten dansa masurka med en högst intagande grace; systern, grefvinnan Mathilde, som någon gång gästade Uppsala, betraktade man nästan med häpnad, när man hörde berättas, hur hon fordom i Antigones roll tagit lofven af självfva Elise Hwasser. Vidare kunde man på slottet träffa värdens käraste akademikamrat, Herman Gyllenhaal, nu akademiräntmästare; Janne Geijerstam, som i trofast änklingssorg aldrig låtit någon kvinna fylla Avas tomma plats; Sigurd Ribbing, numera professor, fordom informator för Geijers söner och ej litet betagen i hans dotter; stundom Böttiger, likaledes professor; J. A. Josephson, nu director musices; samt, under förra hälften af den Hamiltonska tiden, såsom förut nämnts, Tekla Knös, nästan betraktad som familjemedlem och ibland flera dar å rad boende på slottet. Stående julgäster där voro Gustaf Geijer och hans hustru; till kära sommargäster hörde makarna Troili, men mellan deras besök ägde mer än årslånga uppehåll rum, orsakade af Unos återkommande anfall af tungsinne. Bland nya väninnor till Agnes förtjäna nämnas: J. G. Richerts

dotter, fru Edla Afzelius; den lilla snälla, beställsamma fru Limnell, Stockholms madame Rambouillet; samt professorskan Helene Nyblom.

Anna Hamilton på 1860-talet.

Man kan lätt förstå, att till de ädlaste förströelserna i landshöfdingeresidenset hörde musiken; vid festliga tillfällen intog den främsta rummet. Sigfrid Wieselgren har i sin bok Vårt Uppsalalif berättat, hvilket in-

tryck för lifvet han fått af att höra värdinnan där och professor Carl Nyblom tillsammans sjunga Wennerbergs duett till Ingemanns ord: »Tidt er jeg glad». Wieselgren var icke den enda som blef djupt gripen däraf. Man bjöds också på Geijers sånger, och det är öfverflödigt att säga, hvem som sjöng dem och hur de utfördes. Att vacker studentsång förekom, faller af sig själft. Man kunde på slottet äfven få njuta af den prestation Agnes i sin ungdom så lifligt unnat sin svägerska Eva att få höra: Lotten Lindblads, numera fru Feilitzens, pianospel. En gång då detta hände steg fru Nyblom upp efter slutet af ett stycke, närmade sig artisten och utbrast: »Aa, lad mig kysse Dem!» Vid samma tillfälle berättade fru Feilitzen, hur hon i sitt föräldrahem en morgonstund öfvade sig vid pianot och blef tagen i skarp upptuktelse af själfva Jenny Lind. Halfklädd och lågande af harm, kom Jenny inrusande från ett sidorum och utropade häftigt: »Hvad tänker du på? Skall du slarfva?!» »Hon hade alldeles rätt,» tillade berättarinnan, som med en viss belåtenhet dröjde vid detta minne. — Kort före sin död — hon var då öfver 80 år gammal och blind — yttrade Lotten Feilitzen till sin syster: »Är det så, att man i ett annat lif kan få träffa och känna igen sina vänner, så är det två, som jag vet, att jag kommer att råka på ett alldeles särskildt sätt och i ett särskildt litet rum. Det är pappa och Agnes Geijer.»

Det kunde vara mycket att berätta om födelsedagsfester, utklädningar, repetitioner till sällskapsspektakel och åtskilligt annat, som hör till de glada hågkomsterna från Uppsala slott — — — Angenämast var där likväl i hvardagslag. Under vackra sommardagar slogos matsalsdörrarna upp, och man gick ut på terrassen utefter den åldriga kungaborgens östra långsida, där man, om

så behöfdes, fann ett hörn med »ljufligt lä» i skydd af norra tornet och kunde tro sig på landet, om man ej blickade ner mot backens fot och af de många taken erinrades om stadens närhet. Midt under samspråket eller läsningen af en bok kunde Agnes lyfta handen med ett: »Tyst! Å, hör trädgårdssångarn!» Hon hade en egendomlig kärlek till denna fågel. En annan sorts nöje beredde henne hundarna — sådana fyrbenta gunstlingar funnos alltid i familjen — deras krumsprång och upptåg narrade henne ibland att skratta, tills hon fick tårar i ögonen, slog sig på knät och utropade: »Å söta... å söta...!» Dessa uttryck vädjade till de öfriga åskådarnas känslor.

Under den mörka årstiden hade man alltid efter middagen en treflig pratstund till kaffet i det lilla vindeltrappskabinettet. På kvällarna samlades man oftast i biblioteket. Gamla grefvinnan Marie Charlotte, nu såsom änka bosatt hos sin äldste son, i hvars hem hon afled elfva år före sin sonhustru, infann sig, så länge hennes krafter stodo bi, vanligtvis vid dessa aftonstunder, men satt orörlig vid sitt handarbete och öppnade sällan munnen. En gång efter ett allmänt och högljudt glädjeutbrott vände Agnes sig till svärmodern, kysste hennes hand och yttrade: »Det är tokiga barn mamma har.» Gumman log vänligt, men med en viss ansträngning, förblef stum och återvände till sin inre värld. Hon inverkade dock ej hämmande på samlifvet. Man roade sig med bouts rimés och andra stillsamma intelligenslekar eller njöt — helst och oftast — af någon förfriskande lektyr, hvarunder åhörarna kunde syssla med sömnad, hängmattsbindning, teckning eller till och med en så själskräfvande sysselsättning som schackspel, hvilket särskildt intresserade familjefadern, utan att afleda hans uppmärksamhet från läsningen. Den gamle vännen Dickens kom under

dessa kvällar åter till heders, och vid vissa partier i hans böcker gjordes ett uppehåll, då man förtrodde hvarann, hur väl man mindes det och det, fast man ej hört det på många Herrans år; hvilket egendomligt intryck den och den situationen gjort på en första gången; med hur obeskriflig fägnad man stiftat sin tidigaste bekantskap med sådana figurer som Pecksniff, Mr Micawber och Mrs Mac Stinger. — Äfven den nyare litteraturen följde man med intresse. Det var en stor fröjd att få skära upp en nyutkommen del af Fältskärns berättelser; man lyssnade uppmärksamt till Camilla Colletts meddelanden om sin ryktbare bror Henrik; halft indignerad och halft misstroende sina öron, hörde man de groteska och befängda scenerna i Per Gynt, men måste ibland skratta, nästan mot sin vilja, och tjusades alltid då Solveig uppträdde. Böttigers påbegynta själfbiografi förelästes äfven. Författaren berättar där, hur han som nyanländ student under en vandring uppför slottsbacken i Uppsala fick utpekad för sig en medelålders herre, tydligen en professor, hvilken, bäst det var, aftog den ena af sina gröna handskar för att utföra en handling, som den unge nykomlingen tydligen aldrig väntat sig möjlig af en akademisk lärare. Vid detta ställe, och innan något namn hunnit nämnas, afbröt Agnes föreläsaren med sitt vanliga, friska skratt och utropade nästan triumferande: »Det var Geijer!!»

Hon talade ej ofta om den älskade fadren, men han stod för hennes själ lika uppburen och lika lefvande som någonsin med sina små egenheter. Hennes ljusblå ögon strålade af skälmaktighet, då hon härmade, hur han vid middagsbordet begärde lingonsylt på äkta värmländska: »Ta hit krösmoset!»

Agnes fick upplefva hundraårsdagen af Geijers

födelse, som firades af studentkåren och med en särskild fest af Värmlands nation, hvilken på högtidsdagens förmiddag hade sändt en deputation till Slottet för att inför den frejdade landsmannens dotter uttrycka dess vördnad — för dem båda. Hon tackade i enkla, värdiga ordalag, och med fin grannlagenhet berörde hon därvid äfven, hvilket värde hennes far satt på sin blifvande måg. — I samband med nämnda jubileum skref Nyblom Geijers hus, en dikt som Agnes varmt berömde för dess träffande och poetiska karakteristik af hennes föräldrars sista Uppsalahem, hvilket författaren denna tid själf bebodde.

Sin fars staty fick Agnes ej se. Tre år innan den restes hade hon gått bort. Hon afled på sin födelsedag, den 7 juli 1885, 61 år gammal. Ännu den närmast föregående årsdagen hade hon varit rask och spänstig samt uttryckt sin undran öfver att vara så gammal. Till själen förblef hon ung in i det sista och bevarade hvad hon kallade sin »okufliga lifslust», inför hvilken döden nog kunde ibland kännas både ofattlig och svår. »Men,» tillade hon, på tal i detta ämne, »föreställningen därom kan också ibland skänka mig en ljuflig frid.»

Agnes Hamilton var mån om sin kvinnliga värdighet och hade en air, som imponerade och höll obehöriga på afstånd. Hon hörde icke till dem, som skänka bort sitt förtroende till hvem som helst och hvilkas famn står öppen för alla. Gåfvan af hennes vänskap förvärfvades icke fort, men dess pålitlighet var trygg, och dess värde sällsynt. Några månader före sin död yttrade hon, att man alltid värderar de människor man lär känna riktigt. Ingen svarade, men en af de närvarande tänkte i sitt hjärta: »Du älskade! Så kan du tycka, därför att du själf är en af de få som vinna alltmer på närmare bekantskap.»

Det var aftonen af en brännande het dag hon fördes till jorden, just som värmen började mildras. Sommarstillheten hvilade öfver staden, från den forna Geijerska gården flaggades på half stång. Agnes sänktes ner i sin trånga grift vid Atterboms ord och sin faders toner:

»Stilla, o stilla!
Somna från storm och snö!
Ensliga lilla,
nu är det tid att dö!
Kallt är kring dal och sjö;
stilla, o stilla!

Stunderna ila,
snart du den sista ser;
hvila, o hvila!
vissna som andra fler! —
Hjärta, hvad vill du mer?
Hvila, o hvila!»

Öfver den dödas stoft talades allvarsamma, i sin osmyckade sanning nästan sträfva ord om det förödmjukande ok af smärta som i lifstiden varit lagdt på hennes skuldror. Hon hade burit det undergifvet och stilla. Nu var det aflyftadt. — Och i ett träd alldeles intill grafven satt under hela akten Agnes' älskling trädgårdssångaren och fyllde oafbrutet luften med sina mjuka, jublande toner. Liksom fadren myllades hon ner under fågelsång.

Vid hans grift — endast ett stenkast från dotterns — dröjde de sörjande fränderna, innan de lämnade kyrkogården, en stund med blottade hufvud.

*

Kullen prydes af en obelisk, hvars latinska inskrift kan öfversättas som följer: »Åt Erik Gustaf Geijer, f. 1783, d. 1847. Vänner och lärjungar reste vården.» Därunder hvila jämte honom hans äldsta son och hans svägerska Jeanna. Till vänster om grafven för betraktaren ligger J. H. Schröder, som helt visst, om han kunde, skulle känna det som en heder att ha fått denna plats. Kanske har han valt den själf. Till höger, men genom en graf skild från Geijers, står Malla Silfverstolpes ännu nya minnesvård. På andra sidan om gången, snedt emot Geijer, hvilar hans efterträdare i Svenska akademien, Elias Fries, näst Linné den mest frejdade innehafvaren af den botaniska lärostolen vid Uppsala universitet. Ett godt stycke därifrån, intill den södra kyrkogårdsmuren, sofver Tegnérs älsklingsdotter, Disa, bredvid sin make, C. W. Böttiger, hvars sångmö ej sällan kvad till Geijers ära och mer än en gång lyckligt sammansmälte sina ord med hans musik. Vid samma mur, längre åt öster, står Atterboms vackra minnesvård med sin anspråksfullt enkla inskrift. Vandra vi nu utefter östra muren, förbi den lilla bortglömda graf där Amalia von Helvig jordat sitt käraste barn, som Atterbom besjungit, så upptäcka vi omsider med lätthet det väldiga monumentet öfver Geijers lärofader Benjamin Höijer. Efter att ha passerat detta vika vi af åt vänster, kasta en flyktig blick på Grubbes vård och dröja en stund framför den sten, hvars medaljong visar oss Israel Hwassers drag. Strax i närheten träffa vi åter minnesmärket öfver en filosof: Boström.* Slå vi nu in i sydlig riktning, så måste vi sakta våra steg, ty

* Om Boströms professorsspecimen lär Geijer, 1841, ha yttrat, att ingen afhandling af större betydelse än denna framträdt vid universitetet, alltsedan B. Höijer, vid slutet af 1700-talet utgaf sin skrift Om den filosofiska konstruktionen.

här möter oss en hel klunga af vårdar talande om Geijers tid. Vi betrakta först den präktiga örn som slagit sig ned på Värmlands nations grafsten och stiga sedan bakom denna för att på en annan sten läsa kyrkogårdens kanske bäst funna inskrift: »I svenska toner lefver främlingens minne». Det är väl knappt af nöden att fästa ögonen på namnet för att veta hvem man hedrat med dessa ord: J. C. F. Hæffner, den egentlige grundläggaren af Uppsala musiklif. Vi påminna oss, att det var han, som ordnade och harmoniserade melodierna till Geijers och Afzelii folkvisesamling, likaså han som gjorde sättningen till den gamla »Narvamarschen» med Geijers ord: Viken, tidens flyktiga minnen. På andra sidan gången har Hæffner ej långt till nära anförvanter, sin dotter och sin måg, Sigurd Ribbing, åter en filosof, Geijers hängifne, beundrande lärjunge och på sin tid, liksom förut denne, inspektor för Värmlands nation. Men ändå närmare Hæffners graf och på samma sida om gången finna vi två stenar alldeles intill hvarann. På den ena står: Adolf Törneros, på den andra läsa vi med rörelse båda de små Knösarnas namn. Det stöd, som de två så väl behöft i lifvet och som alldeles för snart beröfvades dem, sakna de ej längre; döden har återförenat dem med maken och fadern. Nu fortsätta vi vägen fram mot grafkapellet, i hvars närhet V. F. Palmblad ligger jordad. På andra sidan om kapellet är den Hamiltonska grafven, där sedan många år äfven Adolf hvilar — vid sin hjärteväns sida. Ta vi af åt öster, så behöfva vi blott en minut för att åter vara vid utgångspunkten för vårt ströftåg.

Där stannade, som förut är sagdt, Agnes Hamiltons anhöriga, sedan de sagt henne sitt sista farväl. Där må äfven denna skildring stanna — vid hennes faders graf.

»Där hvilar under gräset han,
vårt sekels bäste svenske man
i hjärta, vett och vilja.
En enkel sten, en torfva blott
kan ej den grafhög jätten fått
från tusen dvärgars skilja.
Förgänglighet! En fotsbredd grus
nu räcker till som Geijers hus.

Dock nej! — Långt bort från larm och torg
hans minne fått en andlig borg,
som intet våld kan storma.
Så långt som hjärtan klappa svenskt
och svärma för att fosterländskt
en manlig tanke forma,
och älska frihet, sanning, ljus —
så långt sig sträcker Geijers hus.»*

* Slutstroferna i Nybloms dikt Geijers hus.

Personregister.

(De kursiva siffrorna hänvisa till sidorna i boken.)

INNEHÅLL.

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 08 05 11 014 8